

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ (UYGULAMALI / KLİNİK PSİKOLOJİ)
ANABİLİM DALI**

**EBEVEYN KABUL REDDİ VE İNTİHAR OLASILIĞI: YAŞAM
AMAÇLARI VE YALNIZLIK AÇISINDAN BİR
DEĞERLENDİRME**

Yüksek Lisans Tezi

Büşra ASLAN

Ankara – 2014

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ (UYGULAMALI / KLİNİK PSİKOLOJİ)
ANABİLİM DALI**

**EBEVEYN KABUL REDDİ VE İNTİHAR OLASILIĞI: YAŞAM
AMAÇLARI VE YALNIZLIK AÇISINDAN BİR
DEĞERLENDİRME**

Yüksek Lisans Tezi

Büşra ASLAN

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Ayşegül DURAK BATIGÜN

Ankara – 2014

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ (UYGULAMALI-KLİNİK PSİKOLOJİ)
ANABİLİM DALI

**EBEVEYN KABUL REDDİ VE İNTİHAR OLASILIĞI: YAŞAM
AMAÇLARI VE YALNIZLIK AÇISINDAN BİR
DEĞERLENDİRME**

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: **Prof. Dr. Ayşegül DURAK-BATIGÜN**

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı İmzası

Prof. Dr. Ayşegül Durak Batıgün.....

Prof. Dr. Nesrin Hisli Şahin

Doç. Dr. Banu Yılmaz

Tez Sınavı Tarihi

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.(...../...../20...)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin
Adı Soyadı

Büşra ASLAN

.....

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca bilgi ve tecrübelerinden faydalandığım, tez sürecimin her aşamasında bana destek veren ve öğrencisi olmaktan gurur duyduğum değerli hocam, tez danışmanım Prof. Dr. Ayşegül Durak Batıgün'e teşekkür ederim. Ayrıca tez jürimde yer alarak değerli önerileri ve eleştirilerini benimle paylaşarak tezime katkı sağlayan sevgili hocalarım Prof. Dr. Nesrin Hisli Şahin ve Doç. Dr. Banu Yılmaz'a teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca verdikleri derslerle ufkumu açan, akademik duruşlarını örnek aldığım Ankara Üniversitesi Psikoloji Bölümü değerli öğretim üyelerine, veri toplama aşamasında bana yardımcı olan tüm arkadaşlarıma, analizlerde ve ihtiyaç duyduğum diğer tüm konularda bana yardımcı olan değerli meslektaşlarım Ebru Akün, Melike Guzey ve Gülşen Kaynar'a teşekkür ederim.

Tamamen yabancı olduğum bu şehirde çok güzel anılar biriktirmeme katkı sağlayan, her daim yanımda olan, koşulsuz şartsız kapılarını çalabileceğimden emin olduğum, bana güven veren değerli arkadaşlarım Damla Yanıkkol, İrem Eker ve Gülen Say'a paylaştığımız ve paylaşacağımız her şey için teşekkür ederim.

Birlikte yürüttüğümüz tez sürecinde bunaldığım her an yanımda olan, güleryüzlülüğü ile bana neşe katan, bilgilerini paylaşma konusunda örnek aldığım, beraber daha nice güzel zamanlar geçireceğimizden emin olduğum, değerli dostum Arş. Gör. Serel Akdur'a çok teşekkür ederim.

Bugün olduğum insan olmamda büyük paya sahip, varlığıyla bana güven veren, çalışkanlığı ve azmini hep örnek aldığım, bilgisi ve tecrübesiyle hayatımın ilk

yıllarından itibaren yoluma ışık tutan Kübra Aydınli'ya ablam olmanın dışında aynı zamanda en yakın arkadaşlarımdan biri olduğu için sonsuz teşekkür ediyorum.

Son olarak, hayatım boyunca arkamda olup her konuda bana inanan ve destek olan, sevgileriyle bana güç katan, varlıklarıyla kendimi çok şanslı hissettiğim annem Hayriye Aslan, babam İsmet Aslan ve biricik ablam, kıymetlilerim Umut ve Fırat'ın annesi Leyla Kurnaz'a çok ama çok teşekkür ederim, iyi ki varsınız.

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM I	1
1.GİRİŞ	1
1.1. İNTİHARLA İLGİLİ KURAMLAR	4
1.1.1.Sosyolojik Kuram	4
1.1.2.Biyolojik Kuram	5
1.1.3. Psikolojik Kuramlar	6
1.1.3.a. Psikanalitik Kuram	6
1.1.3.b. Bilişsel Kuram.....	7
1.1.3.c. Aile Sistemleri Kuramı.....	8
1.1.3.d. Kaçış Teorisi	8
1.2.İNTİHARIN YAYGINLIĞI VE İNTİHARLA İLGİLİ DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER	9
1.3.İNTİHAR İLE İLİŞKİLİ DİĞER DEĞİŞKENLER	14
1.3.1. Ebeveyn Kabul Red Kuramı	14
1.3.1.1. Ebeveynliğin Sıcaklık Boyutu.....	15
1.3.1.2. Ebeveynliğin Kontrol Boyutu	17
1.3.1.3.Kişilik Alt Kuramı	18
1.3.1.4. Hatırlanan Ebeveyn Kabul Reddi ve İntihar Olasılığı Arasındaki İlişkiler ..	19
1.3.2. Yaşam Amaçları.....	22
1.3.2.1.İçsel/Dışsal Amaçlar	24

1.3.2.2. Yaşam Amaçları ve İntihar Olasılığı Arasındaki İlişkiler.....	26
1.3.2.3. Yaşam Amaçları ve Hatırlanan Ebeveyn Kabul Reddi Arasındaki İlişkiler...	27
1.3.3. Yalnızlık.....	28
1.3.3.1. Yalnızlık ve İntihar Olasılığı Arasındaki İlişkiler.....	30
1.3.3.1. Yalnızlık ve Hatırlanan Ebeveyn Kabul Reddi Arasındaki İlişkiler	31
1.4. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	32
BÖLÜM II	34
2. YÖNTEM.....	34
2.1. ÖRNEKLEM	34
2.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	36
2.2.1. Bilgilendirilmiş Onam Formu	36
2.2.2. Demografik Bilgi Formu	36
2.2.3. İntihar Olasılığı Ölçeği (İÖÖ).....	37
2.2.4. Ebeveyn Kabul-Red/Kontrol Ölçeği (EKRÖ/K)	39
2.2.5. Yaşam Amaçları Ölçeği	41
2.2.6. UCLA Yalnızlık Ölçeği	42
2.3. İŞLEM.....	44
BÖLÜM III.....	45
BULGULAR.....	45
3.1. Sosyo-Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular	46
3.2. Korelasyon Analizleri	51
3.2.1. İntihar Olasılığı Toplam Puan ve Alt Ölçekleri ile Diğer Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar	51

3.2.2. Ebeveyn Kabul Red Toplam puan ve Alt Ölçekleri ile Yaşam Amaçları Toplam Puan ve Alt Ölçekleri Arasındaki Korelasyonlar	56
3.3. Regresyon Analizi	61
3.3.1. İntihar Olasılığını Yordayan Değişkenler	61
3.4. Ebeveyn Kabul/Reddi ve İntihar Olasılığı Arasındaki İlişkide Yaşam Amaçları ve Yalnızlığın Aracı Rolünün Değerlendirilmesi	64
3.4.1. Ebeveyn Kabul Reddi ve İntihar Olasılığı Arasındaki İlişkide Yaşam Amaçlarının Aracı Rolü	67
3.4.1.1. Anne Kabul/Red ve İntihar Olasılığı Arasındaki İlişkide Yaşam Amaçlarının Aracı Rolü	68
3.4.1.2. Baba Kabul/Red ve İntihar Olasılığı Arasındaki İlişkide Yaşam Amaçlarının Aracı Rolü	71
3.4.2. Ebeveyn Kabul Reddi ve İntihar Olasılığı Arasındaki İlişkide Yalnızlığın Aracı Rolü	74
3.4.2.1. Anne Kabul Reddi ve İntihar Olasılığı Arasındaki İlişkide Yalnızlığın Aracı Rolü	74
3.4.2.2. Baba Kabul Reddi ve İntihar Olasılığı Arasındaki İlişkide Yalnızlığın Aracı Rolü	76
3.5. Regresyon ve Aracı Değişken Analizlerinde Elde Edilen Bulguların Bir Arada Gösterilmesi	78
BÖLÜM IV	80
4.1. TARTIŞMA	80
4.2. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI VE ÖNERİLER	92
ÖZET	94
ABSTRACT	95
KAYNAKÇA	96

TABLÖLER

Tablo 2.1: Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	35
Tablo 3.1: Cinsiyet Değişkenine Göre Araştırma Değişkenlerinden Alınan Puanlar için Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	47
Tablo 3.2: SED Değişkenine Göre Araştırma Değişkenlerinden Alınan Puanlar için Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	50
Tablo 3.3: İÖÖ ile Tüm Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar	52
Tablo 3.4: Ebeveyn Kabul-Red Toplam Puan ve Alt Ölçekleri ile Yaşam Amaçları ve Yalnızlık Arasındaki Korelasyonlar	57
Tablo 3.5: İntihar Olasılığını Yordayan Değişkenler	63
Tablo 3.6: Ebeveyn Kabul/Reddi ile İntihar Olasılığı Arasındaki İlişkide Aracı Rolü İncelenen Değişkenler	67
Tablo 3.7: İntihar Olasılığı Üzerinde Toplam ve Spesifik Dolaylı Etki için Nokta Tahminleri, Bias-Corrected and Accelerated (BCa) Güven Aralıkları	70
Tablo 3.8: İntihar Olasılığı Üzerinde Toplam ve Spesifik Dolaylı Etki için Nokta Tahminleri, Bias-Corrected and Accelerated (BCa) Güven Aralıkları	74
Tablo 3.9: İntihar Olasılığı Üzerinde Toplam ve Spesifik Dolaylı Etki için Nokta Tahminleri, Bias-Corrected and Accelerated (BCa) Güven Aralıkları	76
Tablo 3.10: İntihar Olasılığı Üzerinde Toplam ve Spesifik Dolaylı Etki için Nokta Tahminleri, Bias-Corrected and Accelerated (BCa) Güven Aralıkları	78
Tablo 3.11: Regresyon ve Aracı Değişken Analizi Bulguları	79

ŞEKİLLER

Şekil 3.1: İntihar Olasılığını Yordayan Değişkenlere İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Aşamaları.....	62
Şekil 3.2: YAÖ Alt Boyutlarının, Anne Kabul/Reddi ile İntihar Olasılığı Arasındaki İlişkide Aracı Roller.....	69
Şekil 3.3: YAÖ Alt Boyutlarının, Baba Kabul/Reddi ile İntihar Olasılığı Arasındaki İlişkide Aracı Roller.....	72
Şekil 3.4: Yalnızlığın Anne Kabul/Reddi ile İntihar Olasılığı Arasındaki İlişkide Aracı Rolü	75
Şekil 3.5: Yalnızlığın Baba Kabul/Reddi ile İntihar Olasılığı Arasındaki İlişkide Aracı Rolü	77

EKLER

Ek 1: Bilgilendirilmiş Onam.	111
Ek 2: Demografik Bilgi Formu	112
Ek 3: Yetişkin EKRÖ/K: Anne Örnek Maddeler	114
Ek 4: Yetişkin EKRÖ/K: Baba Örnek Maddeler	115
Ek 5: Ucla Örnek Maddeler.....	116
Ek 6: Yaşam Amaçları Ölçeği Örnek Maddeler.....	117
Ek 7: İntihar Olasılığı Ölçeği Örnek Maddeler	118

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Sözcük anlamı açısından intihar, kişinin toplumsal ve ruhsal sebeplerin etkisi ile kendi hayatına son vermesi olarak tanımlanmaktadır (TDK Sözlüğü, 2009). Arapça bir canlının boğazını kesmek anlamına gelen 'nahr' kökünden türeyen intihar sözcüğü Türkçe'de ilk kez Tanzimat döneminde kişinin kendine zarar vermesi anlamında kullanılmıştır. İngilizcede ise 'suicide' olarak kullanılan intihar sözcüğü Latince'den türemiştir. Latince 'sui' kendi 'cadere' ise öldürmek anlamına gelmektedir. Suicide kelimesi Avrupa'da ilk olarak 18. yüzyılda Fransa'da kullanılmıştır (Arkun, 1978).

İntihar ile ilgili kapsamlı bir çalışma yapmış olan Durkheim'e göre (2013) "ölen kişi tarafından ölüme götüreceği bilinerek yapılan olumlu ya da olumsuz bir edimin doğrudan ya da dolaylı sonucu olan her ölüm olayı" intihar olarak tanımlanır. Rank ise intiharı anksiyeten kaçış olarak tanımlamış ve intiharın canlının en mutlu olduğu ana, yani ana rahmine geri dönme isteği olduğunu ifade etmiştir (Durkheim, 2013). Scneidman (1986) ise intiharı, "dayanılmaz acıları, ağır sorunları olan, şaşırılmış, bozulmuş ve gücü azalmış benliğin çözüm arayıcı eylemi" olarak tanımlamıştır.

Her intihar eyleminin bireysel bir mantığı ve kendine özgü bir açıklaması vardır. İntihar bir tür kaçış eylemidir ve amacı başkaları ile yaklaşımın sağlanması ve yaşam değişimidir.

Günümüzde intihar birçok değişkeni içine alan çok boyutlu bir olgu olarak değerlendirilmekte, intihara yönelik davranışlar sınıflandırılmaktadır. İntiharla ilgili düşünceler ile intiharla ilgili davranışlar arasında ayrım yapılmasının önemi vurgulanmaktadır. İntiharla ilgili düşünce süreçleri, ölümle ilgili düşünceleri, intihar girişimiyle ilgili planları, kullanılacak yöntemin belirlenmesini ve intihar düşüncelerinin kabul edilebilirliğini içermekteyken; intiharla ilgili davranışlar ise intihar girişimi ya da intiharın ölümle sonuçlanmasını içermektedir (Siyez, 2006).

"National Institute of Mental Health" intihar davranışlarını 'tamamlanmış intihar (completed suicide)', 'intihar girişimi (attempted suicide)' ve 'intihar düşüncesi (suicide ideation)' olmak üzere üç temel kategori altında sınıflandırmıştır. Tamamlanmış intihar kişinin kendi isteği ile yaşamını tehdit eden bir davranışta bulunmasını ve bu davranışın ölümle sonuçlanmasını ifade etmektedir. İntihar girişimi kişinin yaşamını tehlikeye atacak bir davranışta bulunmasını ya da bu amacı taşıdığı izlenimini yaratacak şekilde davranmasını ifade ederken, intihar düşüncesi ise kişinin kendini öldürmeye yönelik bir davranışı olmaksızın intiharı çağrıştıracak gözlenebilir davranış ve düşünceler içerisinde olmasını ifade etmektedir (Bridge, Goldstein ve Brent, 2006).

Türkiye’de intihar istatistikleri 1962 yılından beri Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından derlenmekte ve 1974 yılından beri yayınlanmaktadır. TÜİK 2011

verilerine göre en yüksek intihar oranının %23,1 ile 15-24 yaş aralığında görüldüğü saptanmıştır.

Konuya ilişkin yapılan çalışmalarda, ergenlerdeki intihar davranışı ile ilişkili birçok etken belirlenmiş; gençlerin daha yüksek dürtüsellığe sahip olduğu; dürtüsellik, öfke ve depresyonun ergenlerde intihar olasılığını yordadığı saptanmıştır (Batıgün, 2002; Bakım Özçelik ve Karamustafalıoğlu, 2007). Bunlara ek olarak, ergen intihar girişimlerinde anne-baba ile yaşanan olumsuzluklar da önemli bir rol oynamaktadır. Çalışmalarda, intihar girişiminde bulunan kişilerin anne babaları ile iletişim sorunu yaşadıkları, anne babaların aşırı kontrolcü oldukları, kişilerin anne babaları tarafından reddedildiklerini algıladıkları görülmektedir (Samm, Tooding, Sisask, Kolves, Aasvee ve Varnik, 2010; De Man ve Leduc 1995; Ehnvall, Parker, Hadzi-Pavlovic ve Malhi, 2008).

Yukarıda aktarılan bilgilerden hareketle bu çalışmada intihar olasılığı konusu 18-26 yaş aralığındaki kadın ve erkek üniversite öğrencilerinden oluşan bir örneklem üzerinde incelenmiştir. Yapılan literatür taraması sonucunda çocuklukta algılanan ebeveyn kabul reddinin intihar olasılığı ile ilişkili olabileceği düşünülmüştür. Buradan yola çıkarak, bu çalışmanın temel amacı, ebeveyn kabul reddi, yaşam amaçları ve yalnızlık ile intihar olasılığı arasındaki ilişkilerin incelenmesi olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda önce intihar davranışını açıklamaya yönelik olan kuramlar ele alınmış, intiharın yaygınlığı ile ilgili bulgular sunulmuş ve konuyla ilişkili olan sosyodemografik değişkenlerin etkileri açıklanmıştır.

Giriş bölümü intihar ile ilgili olduğu düşünülen değişkenlerin (ebeveyn kabul reddi, yaşam amaçları, yalnızlık) literatür eşliğinde aktarılması ile sona erdirilmiş ve araştırmanın amacına değinilmiştir.

1.1. İNTİHARLA İLGİLİ KURAMLAR

1.1.1. Sosyolojik Kuram

Emile Durkheim 1897'de basılan 'Le Suicide' adlı eseriyle intiharı ilk kez sosyolojik açıdan ele alan ve tarihsel süreçte intihar olgusunu değerlendirerek intihar olgusunu sınıflandıran Fransız bir sosyologtur. Durkheim intiharı "ölen kişi tarafından ölüme götüreceği bilinerek yapılan olumlu ya da olumsuz bir edimin doğrudan ya da dolaylı sonucu olan her ölüm olayı" olarak tanımlamıştır. Durkheim'e göre intihar kişinin kendisiyle ilgili faktörlerden değil, toplumdaki diğerleriyle olan ilişkisinde yaşadığı sorun ya da toplumsal çatışmadan kaynaklanır (Durkheim, 2013). Durkheim intiharı toplumsal bir olgu olarak ele almış ve intiharı üç grupta değerlendirmiştir:

Bencil intihar: Bireyin toplumsal çevresiyle bütünleşmemesi sonucu gerçekleşen intihar olayıdır. Bireyi kendi başının çaresine bakmak zorunda bırakan etkenler ne kadar fazlaysa, intihar olayları da o ölçüde artar. Durkheim aile bağlarının zayıflamasıyla bencil intihar olaylarının arttığını, aile bağlarının yoğun olduğu durumlarda ise ailedeki bireylerin intihara karşı başıksıklığının yüksek olduğunu belirtmiştir. Durkheim'e göre intihar olgusunda belirleyici etken aile üyelerinin kişilik yapıları değil, aile bağlarının yoğunluğu ve sıklığıdır. Ayrıca Katolik ve Protestan mezheplerini karşılaştırmış, üyelerini topluluk yaşamıyla bütünleştiren Katolik mezhebinde, bireyciliğin ön planda tutulduğu ve toplumsal bağların gevşediği Protestan mezhebine göre intihar olgularının düşük olduğunu vurgulamıştır (Durkheim, 2013).

Elcil İntihar: Aşırı toplumsal bütünleşmenin neden olduğu intihar olayıdır. Yaşamı toplumsal gelenekler ve adetlerle katı bir biçimde düzenlenmiş olan birey, gerektiğinde topluluğun buyrukları neticesinde düşünmeden yaşamına son vermektedir. Burada kişinin benliği kendisine ait değildir, davranışının hedefi kendisi dışındadır, içinde bulunduğu topluluğun durumunu anlatır. Toplumsal kurallar gereği eşinin ölümünün ardından intihar eden Hintli kadınlar ya da prens veya kabile başkanları öldüğünde yaşamına son veren hizmetçileri elcil intihara örnektir (Durkheim, 2013).

Kuralsızlık İntiharı: Kuralsızlık intiharı bireyin davranışlarında uyulacak ölçülerin bulunmamasından ileri gelir. Durkheim kuralsızlık intiharının bireyin davranışlarını düzenleyecek kuralların bulunmaması nedeniyle bireyin ufkunun aşırı genişlemesinin ya da aşırı biçimde daralmasının sonucu olduğunu belirtmiştir. Bireylerin hayatlarında gerçekleşebilecek beklenmedik olaylar (aniden zenginleşme, doğal felaketler ya da boşanma gibi) kuralsızlık intiharını tetikleyebilecek örneklerdendir (Durkheim, 2013).

1.1.2. Biyolojik Kuram

Biyolojik yaklaşım intiharın biyolojik temellerini araştırmaktadır. İntiharın biyolojik kökenlerine ilişkin yapılan çalışmalarda genellikle nörotransmitter dengesizlikleri ve hormonların rolü üzerinde durulmaktadır. İntihar beyin omurilik sıvısındaki (cerebrospinal fluid) serotonin düzeyindeki bozulmalarla açıklanmaya çalışılmaktadır. Asperg (1990) serotonin düzeyleri ile intihar arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışan bir çalışmada depresyon hastalarının serotonin düzeylerinin kontrol grubuna göre %25 daha az olduğunu belirtmektedir (Akt, Berman ve Jobes,

1997). Şiddetli metodlara başvurarak hayatına son veren kişilerin beyin omurilik sıvısındaki serotonin düzeylerinin düşük olduğu gözlenmiş ve buradan yola çıkarak agresyon ve şiddet dürtüleri ile serotonin düzeyi arasında ilişki olabileceği düşünülmüştür. Bu nedenle kişilerin biyolojik olarak intihara yatkınlığı olabileceği hipotezi ifade edilmiştir. Roy (1994) intihar ile biyolojik kimyasalların ilişkisini araştıran çalışmaları derlemiş ve intihar girişimi olan ve beş yıllık izleme sürecinde tekrar intihara teşebbüs etmiş depresif hastaların beyin omurilik sıvısında bulunan metabolit asit konsantrasyonunun (metabolite acid concentration) intihar girişiminde bulunmamış depresif hastalara göre daha az olduğunu vurgulamıştır.

1.1.3. Psikolojik Kuramlar

1.1.3.a. Psikanalitik Kuram

İntiharın psikolojik doğası ilk olarak Sigmund Freud tarafından ele alınmıştır. Freud özel olarak intiharla ilgili bir makale yazmamakla beraber, intihara meyilli birçok hastası olmuş ve bu nedenle dolaylı olarak bu konuda önemli bilgiler sunmuştur. Freud "Mourning and Melancholia" isimli çalışmasında (Freud, 1917; akt. Berman ve Jobes, 1997) kişinin kendine düşmanlık beslemesinin kendini suçlama ve intihar düşüncelerini içeren psikolojik mekanizmalarını anlatmıştır. Freud'a göre intihar, önemli bir sevgi nesnesinin kaybıyla ortaya çıkan depresyonun bir sonucudur. Kişinin psikolojik kaybına ilişkin bilinçsiz öfkesini kendisine yöneltmesi intihar davranışının ortaya çıkmasında önemli rol oynar.

Konuya psikodinamik bakış açısı getiren Menninger "Man Against Himself" isimli kitabında ölüm ve yaşam arzularını tanımlamış ve intiharın bu arzular arasında var olan bir çatışmadan kaynaklandığını belirtmiştir. Menninger kişinin intihar

etmesinde etkili olan üç temel güdüden söz etmiş (öldürme, öldürölme ve ölme arzusu) ve bu arzuların gerçekleşen her intiharda var olduğunu belirtmiştir (Menninger, 1938; akt. Berman ve Jobes, 1997).

Zilboorg (Zilboorg, 1937; akt. Berman ve Jobes, 1997) Freud ve Menninger'in intiharla ilgili psikanalitik yorumlarını değerlendirmiş ve bazı değişiklikler yaparak her intihar olayının bilinçdışı bir düşmanlıkla birlikte aynı zamanda diğerlerini sevmek konusunda sıra dışı bir kapasite eksikliği de içerdiğini belirtmiştir.

1.1.3.b. Bilişsel Kuram

Beck (1976) bilişsel hataların ve bozulmuş düşüncelerin intihar davranışındaki rolü üzerinde durmuştur. Beck kişinin kendisi, gelecek ve diğerleri hakkındaki olumsuz düşüncelerini "bilişsel üçlü" (cognitive triad) ismini verdiği kavram altında birleştirir. Bilişsel üçlü, bilişsel terapinin intihara bakış açısının merkezi durumundadır. Buna göre depresif kişiler kendilerini, dünyayı ve geleceği olumsuz bir bakış açısıyla görürler.

Bilişsel terapide umutsuzluk intiharın içerdiği en önemli duygudur. Umutsuz hasta, nesnel bir nedeni olmadığı halde deneyimlerine yanlış anlam verir ve amaçlarına ulaşmak için bir çaba göstermez ancak bunlardan olumlu sonuçlar bekler (Durak-Batıgün, 1999).

Katı düşünce tarzı ve yetersiz problem çözme becerileri umutsuzluk dışında ele alınan diğer bilişsel öğelerdir. Kişi olumsuz yaşam olayları ile karşı karşıya ise ve/veya hem zayıf problem çözme becerilerine hem de bilişsel katılığa sahip ise intihar riskinden söz edilir. Olumsuz yaşam olayları ile başa çıkmada yaşanan

yetersizlikler kişide depresyon ve umutsuzluğa, dolayısıyla da intihar riskine sebep olur (Durak-Batıgün, 1999).

1.1.3.c. Aile Sistemleri Kuramı

Aile sistemlerinin intihara bakışı ve intihara meyilli bireylerin aile terapisinde tedavisi konusunda önemli yazarlardan biri olan Richman (1986) rol çatışması, rollerin net olmaması, işlevsiz ittifaklar, iletişimin gizliliği ve güçsüzlüğü, değişiklik ve kriz durumlarını kabullenmede başarısızlık gibi aile yapısındaki çeşitli bozulmaların intihar davranışlarına katkıda bulunduğunu belirtmiştir (Richman, 1986; akt. Berman ve Jobes, 1997).

Trautman ve Shaffer (1984) ise bu durumu "yumurta ve tavuk" ikilemine benzetmiş, işlevsiz aile sistemlerinin mi intihara davranışlarına neden olduğu yoksa bireysel özelliklerin mi intihar davranışı ve işlevsiz aile sistemine neden olduğu konusunda net bir bilgi olmadığını söylemişlerdir (Trautman ve Shaffer 1984; akt. Berman ve Jobes, 1997).

1.1.3.d. Kaçış Teorisi

Durkheim, Halbwachs ve Baechler gibi intihar çalışan kuramcılardan esinlenerek geliştirilen kaçış kuramı bir nedenler zinciri oluşturarak intihar davranışını açıklamaya çalışır. Bu kurama göre insanlar ölmek istedikleri için değil, kendilerinden kaçmak istedikleri için intihar ederler. Bu kişiler başka bir yerde, başka bir zamanda ve başka bir kişi olabilseler hayatlarına son vermeye kalkışmazlar. Bu kişilerin intiharı seçmesinin nedeni, intiharın kendilerinden kaçabilecekleri en iyi yol olduğunu düşünmeleridir. Kaçış teorisine göre intihar altı

farklı aşamadan geçmeyi içerir. İlk aşama kişinin beklenti ve standartlarından uzağa düşmesine neden olan olayların yarattığı hayal kırıklığıdır. Burada gerçeğin ve standartların arasındaki farkın önemi büyüktür. İkinci aşama kendini suçlamayı içerir. Kişi başarısızlığın sorumluluğunun kendinde olduğunu düşünür. Daha sonraki aşamalar aşırı derecede kendilik farkındalığı, olumsuz duygu ve duygulanım, bilişsel yapının bozulmasını içerir ve intihar git gide daha çekici hale gelmeye başlar (Chatard ve Selimbegovic, 2011).

1.2. İNTİHARIN YAYGINLIĞI VE İNTİHARLA İLİŞKİLİ DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER

İntihar davranışları pek çok ülkede yıllar içerisinde giderek artmakta ve günümüzde evrensel bir sorun olarak kabul edilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) verilerine göre son 45 yılda bazı ülkelerde intihar oranları %60 artmıştır. Her yıl yaklaşık bir milyon insanın intihar yoluyla hayatına son verdiği belirtilmektedir. Bu oran her 100.000 kişiden 16'sının intihar yoluyla hayatına son verdiğini ifade etmekte, diğer bir deyişle dünyada her kırk saniyede bir kişi, intihar ederek hayatına son vermektedir. Bu oranın 10-20 katı kişinin ise intihar girişiminde bulunduğu tahmin edilmektedir.

TÜİK verilerine göre ülkemizde intihar oranları her yıl giderek artmaktadır. Ülkemizde 2012 yılında 3225 kişi intihar ederek yaşamına son vermiştir. Bu kişilerin 3210'u erkek, 910'u ise kadın vakalardan oluşmaktadır. Bu sonuçlara yaş grupları açısından bakıldığında intihar vakalarının % 22,97'si (741 kişi) 15-24 yaş aralığında yer almaktadır ve intihar vakalarının en fazla görüldüğü yaş grubunu oluşturmaktadırlar (TÜİK, 2012).

İntihar ile ilgili çalışmalarda çeşitli demografik değişkenler incelenmiştir. Bu değişkenlerden biri olan **cinsiyet**, intihar davranışını yordayan önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Guaiana, D'Avanzo ve Barbui (2002), genç erkeklerde intihar oranının giderek arttığını, kadınlarda ise bu oranın düştüğünü ifade etmektedir. Erkeklerde tamamlanmış intihar oranı kadınlara göre daha yükseken, intihar girişimi oranı kadınlarda erkeklerden daha yüksektir (Kerkhof, 2000; akt. Skogman, Alsen ve Öjehagen, 2004). İntihar davranışında cinsiyet paradoksu olarak adlandırılan bu duruma çeşitli açıklamalar getirilmiştir. Jack (1992) bu durumun cinsiyet rolleriyle ilişkili olduğunu ileri sürmüş, kadınların yaşamının aile hayatı ve sorumluluklarıyla dolu olmasının onları tamamlanmış intihar davranışından koruduğunu ve öldürücü olma olasılığı daha düşük yöntemler kullandıklarını, erkeklik rolünün ise erkekleri yardım istemekten alıkoymadığını bu nedenle erkeklerin öldürücü yöntemler seçtiğini ve tamamlanmış intihar oranlarının yüksek olduğunu söylemiştir. Johnson ve ark. (2000) 34 ülkeyi kapsayan araştırmalarında intihar edenlerin %80.1'inin erkek, %19.9'unun ise kadın olduğunu belirtmektedirler. Skogman ve ark. (2004) daha önce intihar girişiminde bulunmuş 1052 kişiyle yürüttükleri takip çalışmasında benzer bulgulara ulaşarak intihara teşebbüs eden erkeklerin ölüm oranlarının, intihara teşebbüs eden kadınların ölüm oranından anlamlı düzeyde yüksek olduğunu ifade etmektedirler.

Janghorbani ve Sharifirad (2005) 1995 ile 2002 yılları arasında İran'ın bir ilinde intihara teşebbüs eden ve intihar yoluyla hayatına son veren 2512 kişi ile yürüttükleri çalışmalarında bu kişilerin %36.9'unun erkek, %63.1'inin kadın olduğunu belirtmektedirler. Çalışmada intihara teşebbüs oranlarını kadınlarda 100.000'de 64.5, erkeklerde ise 100.000'de 41.8 olarak bulunmuştur. Hindistan'da

yapılan bir çalışmada erkeklerin tamamlanmış intihar oranlarının kadınlardan daha fazla olduğu belirtilmektedir (Kumar, Mohan, Ranjith ve Chandrasekaran, 2006). Japonya'da erkeklerde tamamlanmış intihar oranları kadınlardan iki kat fazla iken, kadınların intihara teşebbüs oranının erkeklerden üç kat fazla olduğu ifade edilmektedir (Yamamura, Kinoshita, Nishiguchi, Hishida, 2006).

Ülkemizde yapılan çeşitli çalışmalarda kadınların erkeklere oranla daha fazla intihar girişiminde bulundukları belirtilmektedir (Tezcan, Oğuzhanoglu ve Ülkeroğlu, 1995; Şener ve Şenol, 1996; Ercan, Varan ve Aydın, 2000). Ülkemizde 1990 ile 2000 yılları arasındaki kaba intihar oranlarını araştıran bir çalışmada bu on yıl içerisinde intihar eden kişilerin %61.1'inin erkek, %38.9'unun ise kadın olduğu görülmektedir (Oner ve ark., 2007).

İntihar oranlarına **yaş** grupları açısından baktığımızda ise özellikle gençlerin risk grubunda olduğu görülmektedir. DSÖ'ye göre intihar 15-44 yaş arasındaki insanların ölümüne neden olan 3 nedenden birisiyken, 10-24 yaş grubundaki gençlerin ise ölümüne neden olan ikinci nedendir. Bu oranların sadece tamamlanmış intihar oranları olduğu belirtilmekte ve bu oranın 10-20 katı da intihar girişimi olduğu düşünülmektedir (WHO,2014). Bu bilgiye paralel olarak Anderson (2002) intiharın geç ergenlikte zirve yaptığını ve 20'li yaşların başından itibaren intihar oranlarının yükseldiğini belirtmektedir. Beautrais (2001) 15 yaşın altında intiharın sık görülmediğini ancak bu yaş grubunda da intihar davranışlarında artış olduğunu ifade etmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bir çalışmada 15-19 yaş aralığındaki gençlerde intihar nedeniyle ölüm oranı 100000'de 8.2 olarak belirtilmektedir (Anderson, 2002). Ülkemizde 4 yıllık bir süre içerisinde hastaneye başvuran intihar

olgularının değerlendirildiği bir çalışmada, intihar girişiminde bulunanların büyük çoğunluğunu 15-19 ve 20-24 yaş aralığındaki gençlerin oluşturduğu ifade edilmektedir (Özgüven-Devrimci ve Sayıl, 2003). Bir yıl içinde bir üniversite hastanesine intihar girişiyle gelmiş olan hastaların incelendiği bir çalışmada, hastaların % 57'sinin 16-24 yaş arasındaki gençlerden oluştuğu görülmektedir. (Yiğit ve ark, 2010). Ülkemizde 1990 ile 2000 yıllarındaki kaba intihar oranlarının araştırıldığı bir çalışmada intihar edenlerin büyük çoğunluğunun 15-24 yaş arasındaki gençler olduğu belirtilmektedir (Oner ve ark., 2007).

İran'da yapılan bir çalışmada ise tamamlanmış intihar ve intihar teşebbüsü oranlarının 20-29 yaşları arasında en yüksek olduğu ve yaşla birlikte bu oranların düştüğü belirtilmektedir (Janghorbani ve Sharifirad, 2005).

İntihar konusuna **eğitim** düzeyi açısından bakıldığında düşük eğitim düzeyinin intihar davranışı için risk faktörü olduğu göze çarpmaktadır. İlkokul ve ortaokul mezunlarının üniversite mezunlarına göre intihar olasılıklarının yüksek olduğu belirtilmektedir (Durak ve Hisli, 2003). Başka bir deyişle eğitim düzeyi düştükçe intihar oranları artmaktadır. TÜİK verilerine göre 2011 yılında intihar eden bireylerin büyük çoğunluğu (%40.8) ilkokul mezunudur. Üniversite mezunları ise intihar oranının en düşük (%6,76) olduğu grubu oluşturmaktadır (TÜİK, 2011). 2012 yılı verilerine göre ise intihar ederek yaşamına son veren 3225 kişiden 2885'inin ilkokul mezunu olmayan kişilerden oluştuğu görülmektedir (TÜİK, 2012).

İntihar davranışları **medeni durum** açısından değerlendirildiğinde, evli olmamanın yüksek intihar oranıyla bağlantılı olduğu düşünülmektedir (Masocco ve ark., 2010). 3 yıllık sürede intihar ederek yaşamına son veren 1614 kişinin medeni durumlarının incelendiği bir çalışmada bu kişilerin 172'sinin (%10.7) intiharlarından

önceki son 5 yıl içinde medeni durumlarında değişiklik olduğu, bu kişilerin %46'sının intiharlarından önceki bir yılda eşini kaybedip dul kaldığı, %37'sinin ise son 1 yıl içinde boşandıkları görülmektedir. Bu çalışmada ayrıca yaşamının ilerleyen yıllarında evlenen ya da boşanan kişilerin yaşamın erken yıllarında evlenen ya da boşanan kişilere göre intihar riskinin daha yüksek olduğu vurgulanmaktadır (Roskar ve ark., 2011).

Hiç evlenmemiş ya da boşanmış kişilerin intihar olasılığının evli olan kişilere göre daha yüksek olduğu belirtilmektedir. Erkeklerde medeni durum ile intihar olasılığı arasında önemli bir ilişki bulunurken aynı ilişkinin kadınlar için geçerli olmadığı ifade edilmektedir (Denney, Rogers, Krueger ve Wadsworth, 2009).

Ülkemizde ise intihar oranlarının en yüksek olduğu grup evli bireylerden oluşan gruptur. Evli bireyleri sırasıyla hiç evlenmeyenler, boşananlar ve eşi ölmüş olanlar takip etmektedir. Medeni durum açısından bakıldığında, eşi ölmüş olan grup dışındaki tüm gruplarda erkeklerin intihar oranlarının kadınlardan yüksek olduğu görülmektedir (TÜİK, 2012).

Yukarıda aktarılan bilgilerden anlaşıldığı üzere intihar olasılığı sosyodemografik değişkenlere göre farklılaşmaktadır. Buna göre erkeklerde tamamlanmış intihar oranlarının kadınlardan daha yüksek olduğu ancak kadınlarda intihar girişim oranının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum kadınların öldürücü olmayan yöntemlere daha sık başvurmaları ile açıklanmaktadır. İntihar riskinin en fazla olduğu yaş grubunun 15-24 yaşları olduğu belirtilmektedir. Ayrıca düşük eğitim düzeyi ve evli olmamak intihar riskini arttıran diğer faktörlerdir.

1.3. İNTİHAR İLE İLİŞKİLİ DİĞER DEĞİŞKENLER

1.3.1. Ebeveyn Kabul Red Kuramı

Çocukluk çağının bireyin psikolojik ve sosyal gelişiminde önemli bir yeri olduğu bugün birçok uzman tarafından kabul edilen bir görüştür. Psikoloji kuramlarının büyük çoğunluğunda önemli bir yer tutan çocukluk çağına dair açıklamalar getiren kuramlardan biri de Ebeveyn Kabul Red Kuramı'dır (EKAR). Rohner (1975, 1986) tarafından geliştirilen EKAR çocuklukta algılanan ebeveyn kabul veya reddinin bireyin çocukluk ve yetişkinlik dönemindeki psikolojik uyumu üzerindeki etkilerini açıklar. Rohner (1986, 2004) kuramı, "başta ebeveyn kabul-reddi olmak üzere, kişilerarası kabul-reddin temel nedenlerini, sonuçlarını ve diğer ilişkili değişkenleri açıklamaya ve yordamaya çabalayan kanıt-temelli yaşam boyu gelişim ve sosyalizasyon kuramı" olarak tanımlamıştır.

EKAR Kuramı beş temel soruya cevap arayan üç alt alandan oluşmaktadır. Bunlardan ilki olan **kişilik** alanı; çocukların ebeveynleri ya da bağlanma figürleri tarafından kabul veya red algıladıklarında aynı şekilde davranıp davranmadıklarını ve çocuklukta reddedilmiş algılanmanın yetişkinlikte ne derece etkisi olduğunu açıklamaya çalışır. **Baş etme** alanı; çocuklukta ebeveynleri tarafından reddedilme yaşayan bazı çocuk ve yetişkinlerin duygusal ve genel ruh sağlığı açısından diğerlerinden daha dayanıklı olmalarının ve bu durumla daha iyi başa çıkabilmelerinin nedenlerini açıklamaya çalışır. **Sosyokültürel** alanda ise ebeveyn kabul ve red davranış örüntüsüyle ilişkili çeşitli faktörler (psikolojik, ailesel ve toplumsal) ele alınmaktadır (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2012).

1.3.1.1. Ebeveynliğin Sıcaklık Boyutu

Ebeveynliğin sıcaklık boyutunun bir ucunda algılanan ebeveyn kabulü, diğer ucunda algılanan ebeveyn reddi yer almaktadır. Diğer bir deyişle ebeveynliğin sıcaklık boyutu, algılanan ebeveyn kabulü ve algılanan ebeveyn reddinin her ikisini birden içermektedir. Bu boyuta göre tüm insanlar çocukluklarında ebeveynleri ya da kendilerine bakım veren insanlardan gördükleri sevginin derecesine göre kendilerine uygun herhangi bir noktaya yerleştirilebilirler (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2012). Bireylerin kendilerine bakım veren kişilerle ilişkisi yüksek kabul ile yüksek red arasında bir noktada yer alır.

Rohner (1986/2000) **ebeveyn kabulünü** ebeveynin çocuğa fiziksel ya da sözel olarak ifade edebileceği sıcaklık, ilgi ve sevgi olarak tanımlamıştır. Ebeveyn kabulünün fiziksel ifadeleri sarılma, okşama, kucaklama, onaylayıcı bakış, öpme, gülümseme gibi sevgi, onaylama ve destek işaretlerinden oluşurken; sözel ifadeleri ise övgü, iltifat etme, çocuğa kendisi hakkında güzel sözler söyleme, çocuğa şarkı söyleme ya da öykü okuma gibi davranışları içerir.

Ebeveyn reddi ise bu boyutun diğer ucunda yer alır ve ebeveynin çocuğa karşı sıcaklık, ilgi ve sevgiden yoksun davranması olarak tanımlanabilir. Rohner (1975, 1986, 2005; Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2012) ebeveyn reddinin dört temel yolla ifade edilebileceğini ileri sürmüştür:

Soğuk ve duygusuz: Rohner (1986/2000) soğuk ve duygusuz davranışları, duygusal sıcaklığın fiziksel (sarılma, öpme vb.) ve sözel (çocuğa güzel sözler söyleme, övme, destekleme vb.) olarak çocuğa yeterince ifade edilmemesi olarak tanımlamıştır.

Düşmanca ve saldırgan: Düşmanlık çocuğa zarar verici kızgınlık, nefret, garez/kötü niyet veya kin gibi negatif duyguları barındırır. Ebeveynlerdeki bu duygular genellikle saldırganlık davranışını ortaya çıkarır. Saldırganlık fiziksel (vurma, ısırma, itme, sarsma, bir şey fırlatma, çimdikleme, yaralayıcı olan sembolik el-kol hareketleri yapma vb.) ve sözel (alay etme, hor görme, suçlama, günah keçisi yapma, bağırma, çocuğa veya çocuk hakkında düşüncesiz, aşağılayıcı ve eleştirici şeyler söyleme vb.) yollarla ifade edilebilir.

Kayıtsız ve ihmalcı: Kayıtsızlık, çocuğa ilgi göstermemeyi ya da fiziksel, tıbbi ve eğitimsel ihtiyaçları, ilgi ve isteklerine karşı ilgisiz olmayı ifade eden bir durumdur. İhmalin en önemli işaretleri ebeveynlerin fiziksel ya da psikolojik olarak ulaşılmaz olmalarıdır. Fiziksel ulaşılmazlık anne ve/veya babanın fiziksel olarak çocuğun yakınında olmadığını ifadesidir. Psikolojik ulaşılmazlık ise anne veya babanın fiziksel olarak çocuğun yakınında olduğunu ancak çocuğun ihtiyacı olduğunda onun taleplerine karşı ilgisiz olmalarını ve çocuğa psikolojik olarak ebeveynlerine ulaşabilme duygusunu vermemeleri olarak ele alınmaktadır.

Ayrışmamış Reddetme: Ayrışmamış reddetme görünürde ebeveyn reddini işaret eden bir davranış olmaksızın, çocukların anne babaları tarafından sevilmedikleri, istenmedikleri ve reddedilmiş olduklarına inanmaları olarak tanımlanmıştır (Rohner, 1986/2000).

Rohner, Khaleque ve Cournoyer (2012) ebeveyn kabul reddinin fenomenolojik ve davranışsal olmak üzere iki temel perspektif ile çalışılabileceğini ifade etmişlerdir. Fenomenolojik perspektif birey tarafından öznel olarak algılanan ve deneyimlenen ebeveyn kabul reddinin çalışılması iken, davranışsal perspektif

dışarıdan bir gözlemcinin ebeveyn kabul reddini gözlemlemesi ve raporlaması olarak tanımlanır. Rohner (1986, 2004, 2005) ebeveyn reddinin önemli bir bölümünün sembolik olduğunu vurgulamış ve bu nedenle, ebeveyn reddinin etkilerini anlayabilmek için, onun sembolik, kültüre dayanan yorumlarını ve bireyin fenomenolojik perspektifinin anlaşılması gerektiğini belirtmiştir (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2012).

1.3.1.2. Ebeveynliğin Kontrol Boyutu

EKAR'da kontrol kavramı, davranışsal kontrol olarak ele alınmakta ve davranışsal kontrol ebeveynin (a) çocuğun davranışlarını ne kadar sınırladığı veya kısıtladığını ve (b) bu sınırlamalara uyması konusunda ne kadar zorlayıcı/ısrarcı olduğunu ifade etmektedir (Rohner, 2005).

Ebeveynliğin kontrol boyutu sıcaklık boyutuna benzer şekilde, iki uçlu bir uzantı üzerinde ele alınmakta ve bu boyutun bir ucunda "izin verici", diğer ucunda ise "kısıtlayıcı" kontrol davranışları bulunmaktadır. **İzin verici** ebeveynler çocuğa hiçbir kural getirmeyen ya da sadece çocuğun güvenliği ve fiziksel sağlığı için gereken kontrolü sağlayan anne babalardır. Çocuğun yaptıklarına karşı yönlendirici olmayan ebeveynler çocuğun kendi yolunu bulmasına ve kendi kararlarını almasına izin verirler (Rohner ve Rohner, 1981).

Bu boyutun diğer ucunda yer alan **kısıtlayıcı kontrol**, çocuklarının davranışlarını mütemadiyen denetleyen ebeveyn davranışlarını tanımlar. Kısıtlayıcı ebeveynler çocuğa çok fazla kural, kısıtlama koyar bunlara uyması için çocuğa baskı yapar. Bu anne babalar çocuğun davranışlarını her an takip eder ve çocuğun

kendiliğinden bir takım beceriler edinmesini ve özerlik kazanmasına engel olurlar (Rohner ve Rohner, 1981).

1.3.1.3. Kişilik Alt Kuramı

Rohner (1986, 2000) kişilik alt kuramı ile algılanan ebeveyn reddinin kişilik gelişimi üzerinde ne tür etkileri olabileceğini açıklamıştır. Buna göre insanlar kendileri için önemli olan kişilerden olumlu tepkiler almak isterler. Bebeklikte ihtiyaçların karşılanacağı kişilerin temel bakım veren anne babalar olduğu vurgulanmakta, yetişkinlikte ise farkı ihtiyaçlarla birlikte kişilerin olumlu tepki bekledikleri kişilerin ebeveyn olmayan duygusal bağlanma figürleri olduğu bildirilmektedir.

EKAR'da "kişilik"; "bireyin çeşitli yaşam olaylarına ya da durumlara tepki vermek için kullandığı, bir sürekliliğe ve düzene sahip olan duygusal, bilişsel, algısal ve motivasyonel eğilimlerinin bütünü" olarak tanımlanmıştır. Kişilik alt kuramına göre, çocuklar anne babalarından ihtiyaçları olan olumlu tepkileri yeterince almadıklarında belirli duygusal ve davranışsal tepkiler vermeye yatkınlaşacaklardır. Bu noktadan hareketle kendilerini reddedilmiş algılayan çocuk ve yetişkinleri tanımlayan yedi kişilik özelliği tanımlanmıştır (Rohner 1986, 2000). Bu kişilik özellikleri olan; bağımlılık ve savunucu bağımsızlık, düşmanlık ve saldırganlık, duygusal tepkisizlik, duygusal tutarsızlık, olumsuz öz-saygı ve olumsuz öz-yeterlik, olumsuz dünya görüşünün algılanan ebeveyn reddinin sonuçları olduğu düşünülmektedir. Çocuk ve yetişkinlerin yaklaşık %80'ninin, anne babaları tarafından reddedildiklerini algıladıklarında yukarıda sözü edilen görüşler

doğrultusunda tepki verdikleri birçok ülkede yapılan çalışmalarla desteklenmiştir (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2012).

1.3.1.4. Hatırlanan Ebeveyn Kabul Reddi ve İntihar Olasılığı Arasındaki İlişkiler

Anne babalar maddi ve fiziksel ihtiyaçları karşılamamanın yanında çocuklarının duygu, davranış ve fizyolojileri üzerinde de önemli etkiye sahiptirler. Duyarlı ve hassas bir ebeveyne sahip olmak kişiyi stres verici olaylara karşı korurken (Nachmias ve ark., 1996), ebeveynlerin öfkesine ve çatışmasına maruz kalmak fizyolojik bozukluklara neden olmaktadır (Flinn ve England,1995). Riskli aile modeli, ebeveyn desteğinin düşük olmasının, yetişkinlikte yaşanan duygusal ve fiziksel problemlerin önemli nedenlerinden biri olduğunu ifade etmektedir (Repetti, Taylor ve Seeman, 2002).

Kişinin gönüllü olarak yaşamına son vermeye çalışması ile stres faktörleri ve (bireyin kendisi için önemli olan kişiler ile ilişkileri başta olmak üzere) kişilerarası ilişkilerde yaşanan sorunlar arasında ilişkiler mevcuttur (Sabbath, 1969, Akt; Samm ve ark., 2010). İlgili literatürde de, aile ilişkilerinden tatmin olan bireylerin intihar düşüncesi ve depresif duygular yaşama olasılığının düşük olduğu ifade edilmektedir. Örneğin, anne babaları ile günlük yaşamın endişeleri hakkında konuşan okul çağındaki çocukların intihar düşüncesi ve depresif duygular yaşama olasılıklarının düşük olduğu görülmektedir. Anneleri ile iletişim kurmakta zorlanan ergenlerin bu konuda sorun yaşamayan ergenlere göre daha fazla intihar düşüncelerine sahip oldukları belirtilmektedir (Samm ve ark., 2010). Anne babaları aşırı kontrolcü olan ergenlerin özgüveni düşük, aşırı stresli oldukları, anemi ve depresyona yatkın oldukları belirtilmektedir (De Man and Leduc 1995). Tüm bunların intihar düşüncesi

ile ilişkili olduğunu göz önüne aldığımızda anne baba tutumlarının intihar olasılığı ile ilişkili olduğu göze çarpmaktadır.

Çeşitli çalışmalarda (Wagner ve Cohen 1994; Ehnvall, Parker, Hadzi-Pavlovic, Malhi 2008; Wong, de Mann ve Leung 2002) algılanan ebeveyn kabul ve reddinin intihar olasılığı üzerindeki etkileri incelenmiştir. Camposs, Besser ve Blatt (2013), 200 kişinin katılımı ile özeleştirisinin ebeveyn reddi ve intihar olasılığı arasındaki aracı rolünü araştırdıkları çalışmalarında, hatırlanan ebeveyn reddinin intihar olasılığı ile ilişkili olduğunu, ebeveyni reddedici hatırlamanın özeleştiri aracı etkisi ile depresyon ve intihar olasılığını yordadığını belirtmektedirler. Çalışmalarında ayrıca özeleştirisinin ebeveyn reddinin bir sonucu olduğunu ve özeleştiri yapan bireylerin depresyona yatkınlıkları nedeniyle intihara meyilli olduklarını belirtmektedirler. Depresyon ve intihara yatkınlığın ebeveyn tarafından reddedilme ile ilişkili olabileceği vurgulanmaktadır.

Ehnvall ve ark. (2008) depresyon tanısı almış 343 hasta ile yaşam boyu intihar olasılığını araştırdıkları çalışmalarında, çocukluklarında kendilerini reddedilmiş veya ihmal edilmiş olarak hatırlayan kadınların yaşam boyu en az bir kez intihar girişiminde bulunma olasılıklarının yüksek olduğunu belirtmektedirler. Ancak aynı durumun erkekler için geçerli olmadığı belirtilmiş ve bu sonuç erkeklerin negatif duygulara karşı kadınlara göre daha umursamaz olduğu (Bartholomew ve Horowitz, 1991) şeklinde yorumlanmaktadır.

Jacobs (1971) anne babaların sert disiplin uygulamasının, yetişkinlikte intihar riskini arttırdığını ifade etmektedir (Akt; Wagner, Silverman ve Martin, 2003)

Fergusson ve Lynsky (1995) çocukken annelerinin duygusal olarak ulaşılmaz olduğunu ve anne kabulünün düşük olduğunu düşünen ergenlerin intihar girişim risklerinin yüksek olduğunu belirtmektedirler.

Çin'de yapılan bir çalışmada yoğun intihar düşünceleri olan kadın ve erkeklerin, ebeveynlerinin sıcak ve sevecen olmadığını düşündükleri görülmektedir (Wong, de Man, Leung, 2002). Ayrıca annelerinin sıcak ve sevecen olmadığını düşünen kızların intihar düşüncelerinin annelerinin sıcak ve sevecen olmadığını düşünen erkeklerden daha yüksek olduğu belirtilmektedir.

126 lisans öğrencisiyle yapılan bir çalışmada intihar geçmişi olan öğrencilerin, depresif öğrenciler ve normal kontrollerle karşılaştırıldıklarında çocukluklarında anne babalarını yüksek oranda duygusal olarak ulaşılmaz buldukları belirtilmiştir (de Jong, 1992).

Wagner ve Cohen (1994) aynı ailede yaşayan kardeşlerden, anne ve babası ile ilişkisini daha az samimi ve daha sert olarak anımsayan kişilerin, kardeşlerinden daha fazla intihar düşüncesine sahip olduğunu belirtmektedir.

Daha önce intihar girişimi olan 16 yaşın altındaki 67 kişi ile yapılan bir çalışmada bulgular, anne baba ve çocuk arasında iletişimin yetersiz olmasının intihar girişimine neden olan önemli bir faktör olabileceğini ortaya koymaktadır (Chung, Luk ve Mak, 1987)

Koenig, Ialongo, Wagner, Poduska ve Kellam (2002), 1197 Afro-Amerikan genç yetişkinde olumsuz ebeveyn stratejileri ve psikopatoloji arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında, ebeveynlerinin sert disiplin stratejilerine maruz kalan

ergenlerin intihar düşüncelerinin, ebeveynlerinin sert disiplin stratejilerine maruz kalmayanlara göre iki kat daha fazla olduğunu belirtmişlerdir. Bulgular olumsuz stratejilere maruz kalmak ile psikopatoloji, intihar düşüncesi ve intihar girişimi arasında güçlü bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Lai ve Chang (2001) 15-19 yaşları arasındaki 120 gençle yaptıkları çalışmada, intihar olasılığının, anne babaların otoriter olması, sıcak ve samimi olmaması, annenin aşırı korumacılığı, olumsuz çocuk yetiştirme uygulamaları ve olumsuz aile ortamıyla ilişkili olduğunu ifade etmişlerdir. Hardt, Herke ve Schier (2011) de benzer sonuçlara ulaşarak anne babaların sıcak ve samimi olmamasının intihar düşüncesini arttırdığını vurgulamaktadırlar. Dale, Power, Kane, Stewart, ve Murray (2010), ebeveynleri ilgisiz ve aşırı kontrolcü algılamanın tekrarlayıcı intihar davranışıyla ilişkili olduğunu ifade etmektedirler.

1.3.2. Yaşam Amaçları

Amaçlar insan yaşamında önemli bir yer tutmaktadır. İnsanlar amaçlar sayesinde yaşamlarını planlamış, kendi gelişimlerine yön vermiş ve yaşamlarını amaçları etrafında örgütlemişlerdir (Eryılmaz, 2012). Amaçlar aynı zamanda fiziksel ve ruhsal sağlığın korunmasında da önemli etkiye sahiptirler (Nair, 2003). Bu konu çeşitli kuramlarla açıklanmaya çalışılmıştır.

Amaç Belirleme Kuramı'na göre, amaçları olan ve bu amaçlara yüksek düzeyde bağlanan kişiler daha iyi performans sergilerler (Bandura ve Cervone, 1986; Akt; Eryılmaz, 2012). Bu bağlamda amaçlar, bireylerin enerji kaynaklarıdır denilebilir. Emmons (1992) yaşam amaçlarını, bireylerin bilişsel ve davranışsal stratejiler aracılığıyla elde etmeye çalıştıkları durumlar olarak tanımlamıştır. Kasser

ve Ryan (1996) yaşam amaçlarını, "bireyin gerçekleştirmeyi umduğu uzun dönemli amaçlar" olarak tanımlamışlardır.

Benlik uyumu modeli (Sheldon ve Eliot, 1998, 1999; Sheldon, 2001), amaçların kazanılmasını “*özerk nedenlere göre takip edilen amaçlar*” ve “*özerk olmayan/baskıcı nedenlere göre takip edilen amaçlar*” olmak üzere iki temel nedene göre tanımlar. Özerk nedenlere göre amaç belirleyen bireyler, sahip olduğu amaçlara ilgi duyar ve bu amaçları takip etmekten hoşlanır, amaçlarının önemli olduğuna inanır. Özerk olmayan nedenlere göre amaç belirleyen bireyler ise amaçlarını utandığı, kaygı duyduğu veya suçluluk hissettiği için benimser; amacın sonucunda ortaya çıkan ödüle ulaşmak veya cezadan kaçınmak ister. Özetle, insanların amaçları takip etmesinin dört nedeni vardır: 1) Amaç gütmekten zevk alma, 2) Amacın önemli olduğuna inanma (özerk nedenler), 3) Bir amacı takip etmediğinde suçluluk duyma/utanma 4) Amacın sonucunda ortaya çıkan ödül/ceza durumu (özerk olmayan/baskıcı nedenler). Birey amaçlarını içsel ve kimliğine uygun bir yapı içerisinde sürdürebilirse yüksek düzeyde amaç-benlik uyumu ortaya çıkmaktadır (Sheldon ve Kasser, 1995).

Üniversite öğrencilerinin amaçları takip etmelerinin nedenlerini ve bu nedenlerin içsel ve dışsal amaçları gerçekleştirmede ne düzeyde etkili olduğunu araştıran Sheldon ve Kasser (1995); uzun dönemli içsel amaçların kazanılmasına yönelik çabaların öznel iyi oluşu artırdığını, buna karşın uzun dönemli dışsal amaçların elde edilmesine yönelik etkinliklerin öznel iyi oluşla ilişkisiz olduğunu belirtmektedirler.

Litaratürde yaşam amaçları birçok farklı sınıflandırma altında incelenmektedir. Emmons (2003), yaşam amaçlarını başkalarına yardım etme,

maneviyat, kişisel mücadele, başarı ve ilişki gibi başlıklar altında ele alıp incelerken; pozitif psikoterapi modelinde ise amaçlar; beden, başarı, ilişki ve maneviyat olmak üzere dört kategori altında incelenmektedir. Bu çalışmada ise yaşam amaçları “içsel amaçlar” ve “dışsal amaçlar” olmak üzere iki başlıkta incelenecektir (Kasser ve Ryan, 1996).

1.3.2.1. İçsel/Dışsal Amaçlar

Kasser ve Ryan (1993), amaçların içeriğe göre ele alınması gerektiğini belirtmekte ve her amacın mutluluk ve temel psikolojik ihtiyaçlar üzerinde aynı etkiye sahip olmadığını öne sürmektedirler. Amaçları içeriğine göre içsel amaçlar ve dışsal amaçlar olmak üzere iki sınıflandırma altında toplamaktadırlar. Buna göre içsel amaçlar katılım/yakın ilişkiler, topluma katkı/yardımseverlik, fiziksel sağlık ve kendini kabul gibi amaçlardan oluşurken; dışsal amaçlar maddi başarı/zenginlik, ünlü olma/tanınma, çekicilik/ımağ gibi amaçlardan oluşur. Bu iki amaç türü içeriğine göre bireyleri farklı yaşam tarzlarına yönlendirir ve bireyin mutluluğu üzerinde farklı etkilere yol açar (İlhan, 2009). Öz Belirleme Kuramı'na göre, içsel yaşam amaçları otonomi, özerklik ve ilişki gibi temel psikolojik ihtiyaçların tatmini ile ilişkili olduğundan içsel amaçlara önem vermek de psikolojik iyilik hali ile ilişkilidir (Kasser, 2002). Kasser ve Ryan (1993,1996) içsel amaçların dışsal amaçlara göre bireylerin iyi oluşuna daha fazla katkı sağladığını belirtmektedirler.

Bireylerin psikolojik açıdan olumlu bir yaşam sürdürmelerinin yollarından biri de amaçlar belirlemeleri ve bu amaçları gerçekleştirmek için çaba sarf etmeleridir. Eryılmaz (2011), yaşam amacı belirleme ve strateji kullanma ile öznel iyi oluş arasında anlamlı ilişki olduğunu belirtmiştir. İnsanların amaçlara bağlanması, amaçlarına değer vermesi, amaçlarını gerçekleştirebileceğine inanması ve kararlı bir

şekilde amaçlarına inanmayı sürdürmesi (Kasser ve Ryan, 2001) yaşamdan alınan doyumunu artırmaktadır. Buna karşın bireyin sahip olduğu her amacın psikolojik ihtiyaçların karşılanmasına ve öznel iyi oluşa aynı düzeyde katkı sağlamadığı belirtilmektedir. Örneğin; maddi zenginlik amacının boş ve yüzeysel bir amaç olduğu ve kişinin ailesine, arkadaşlarına, kendini gerçekleştirme potansiyeline engel olduğu ifade edilmektedir. Rogers (1963) ve Maslow (1954) insanların kendini gerçekleştirme enerjisi ile dolu olduklarını ve iyi oluşun kişilerin doğasında var olan potansiyellerini özgürce ifade edebildiklerinde sağlandığını belirtmişler, ancak bireylerin kendini gerçekleştirme potansiyellerinden saygınlık kazanmak ve diğer insanlardan kabul görmek için vazgeçtiklerini söylemişlerdir. (Akt; Kasser ve Ryan, 1993). Diğer bir deyişle, maddi zenginlik ve saygınlık kazanmak gibi amaçlar kişiyi kendini gerçekleştirme potansiyelinden uzaklaştırır ve kişide daha fazla strese neden olur. Deci ve Ryan (1985) dışsal amaçlara sahip olmanın tek başına olumlu ya da olumsuz olmadığını ancak dışsal amaçlara aşırı derecede odaklanmanın kişiyi içsel çabalardan uzaklaştırdığını belirtmişlerdir. Rogers (1961), Maslow (1954) ve Deci ve Ryan (1985) gibi teorisyenler dışsal amaçlara içsel amaçlardan daha çok önem veren bireylerin psikolojik iyilik halinin daha az olduğunu ve bu bireylerin daha çok sıkıntı yaşadığını ifade etmişlerdir (Akt; Kasser ve Ryan, 1993).

Dışsal amaçlar her ne kadar düşük psikolojik iyilik hali ile ilişkilendirilse de gençler dışsal amaçlara içsel amaçlardan daha çok önem vermektedir. Bunun temel nedenlerinden birinin popüler kültürün etkisi ile gençlerin yaşlılarından kabul görmeye fazlaca önem vermesi olduğu düşünülmektedir (Lekes, Gingras, Philippe, Koestner ve Fang, 2010). Amerika'da 18-25 arası gençlerle yapılan bir çalışmada zengin olma amacının bu yaş grubunda en önemli amaç olduğunu, bunu ünlü olma

amacının takip ettiği belirtilmiştir (Pew Research Center, 2007). Çalışmaya göre gençler bu amaçları, yardıma ihtiyaı olan kişilere yardım etmek gibi birtakım içsel amaçlardan daha önemli bulmaktadırlar. Başka bir çalışmada ise finansal olarak iyi durumda olmak, içsel amaçları da içeren 19 amaç içerisinde en çok oylanana amaç olmuştur (Myers, 2000).

1.3.2.2. Yaşam Amaçları ve İntihar Olasılığı Arasındaki İlişkiler

lmle sonuçlanma riski muhtemel olmayan intihar teşebbüsü olan hastaların yaşama dair planlarının muğlak olduğu, amaçlarını başarma yolunda çok fazla engel olduğunu düşündükleri, amaçlarını başarma konusunda kontrole sahip olmadıklarına ve amaçlarını başarma olasılıklarının düşük olduğuna inandıkları grlmştr. Bu hastaların pozitif amaçlar gdebildiği ancak amaçlarını başaracaklarına dair inançlarının az olduğu görülmektedir (Vincent, Boddana ve McLeod, 2004).

Eryılmaz (2011) lise öğrenimi gören ergenler ile yürüttüğü çalışmasında yaşam amaçları belirlemenin ergenlerin, öznel iyi oluş düzeylerini yükselttiğini ifade etmektedir.

Ülkemizde, örneklemini niversite ğrencilerinin oluşturduğu bir çalışmada, aileye ve topluma katkı sağlama, insanlarla sağlıklı bir ilişki kurmak isteme, fiziksel sağlığa önem verme, kişisel gelişim ve anlamlı yaşamı hedefleme gibi içsel amaçlara sahip olmanın öznel iyi oluşu arttırdığı; zengin olma, ünlü olma ve çekici olma gibi dışsal amaçlara yönelmenin ise öznel iyi oluşu azalttığı ifade edilmektedir (İlhan ve zbay, 2010).

Kasser ve Ahuvia (2002) Singapur'da işletme eğitimi gören 92 ğrenci ile yürüttükleri çalışmalarında maddi başarı ve zenginlik gibi dışsal amaçları

içselleştiren öğrencilerin iyi oluşlarının düşük olduğunu ve daha fazla stres yaşadığını belirtmektedirler. Diğer bir deyişle maddi kazanç, sahip olma, dış görünüm ve popülerliğe büyük önem veren öğrencilerin kendini gerçekleştirme, enerji (vitality) ve mutluluk düzeylerinin düşük; kaygı, fiziksel semptom ve mutsuzluklarının ise yüksek olduğu ifade edilmektedir. İçsel ve dışsal amaçların iyi oluş üzerindeki etkisini Amerika ve Rusya gibi kültürel ve ekonomik farklılıkları olan iki ülkede araştıran bir çalışmada da, benzer sonuçlara ulaşılmış dışsal amaçlara önem veren kişilerin iyi oluşlarının her iki ülkede de düşük olduğu belirtilmektedir (Ryan, Chirkov, Little, Sheldon, Timoshina ve Deci, 1999).

Litaratürde intihar olasılığı ile yaşam amaçları arasındaki ilişkiyi araştıran yeterli çalışmaya rastlanmamıştır. Yaşam amaçları konusu yukarıda özetlendiği üzere genellikle psikolojik iyilik hali ve iyi oluş bağlamında araştırılmıştır. Bu nedenle çalışmanın bu alanda faydalı olacağı düşünülmektedir.

1.3.2.3. Yaşam Amaçları ve Hatırlanan Ebeveyn Kabul Reddi Arasındaki İlişkiler

Genç ergenlerin sosyalleşmesini sağlayan en önemli faktörlerden biri anne babalarıdır. Anne babaların çocuğun karar almasına izin vermeleri ve buna saygı duymaları, çocuğa seçenekler sunmaları ve onun ihtiyaçlarına cevap vermeleri birçok olumlu sonucun ortaya çıkmasını sağlar.

Özerk ve destekleyici ebeveynliğin, çocuğun akademik ve sosyal uyumuyla ilişkili olduğu belirtilmektedir (Joussemet, Landry ve Koestner 2008). Yapılan bir çalışmada, ebeveynlerinin özerk ve destekleyici olmadığını düşünen lise öğrencilerinin anlamlı ilişkiler kurmak ya da kişisel gelişim gibi içsel amaçlara sahip olma ihtimalleri, finansal başarı, ünlü ve çekici olmak gibi dışsal amaçlara sahip

olma ihtimallerinden daha düşük olduğu ifade edilmektedir (Williams, Cox, Hedberg ve Deci, 2000). Araştırmalar kontrolcü ebeveynliğin daha çok dışsal amaç ve daha az içsel amaç seçmekle bağlantılı olduğunu göstermektedir (Kasser, Koestner ve Lokes 2002). Benzer bir araştırmada annelerinin özerk ve destekleyici olmadığını düşünen 18 yaşındaki gençlerin, finansal başarıyı yaşam amacı olarak belirleme olasılığının yüksek olduğu görülmektedir (Kasser ve ark.,1995).

Güney Amerika ve in'de yapılan bir çalışmada, anne babaları özerk ve destekleyici olan, kontrol edici olmayan ergenlerin dışsal amaçlar yerine içsel amaçlara daha çok önem verdikleri belirtilmektedir. İçsel amaçlara sahip bu ergenlerin her iki ülkede de iyi oluş puanları daha yüksektir. Anne babalarının kendi düşüncelerini önemsediğini, kendi seçimlerini yapmak için onlara rehberlik ettiğini, ihtiyaçlarına duyarlılık gösterdiğini düşünen ergenlerin topluma hizmet, yeni şeyler öğrenmek gibi içsel amaçlara sahip oldukları ifade edilmektedir (Lokes ve ark., 2010). Tüm bu çalışmalar sonucunda, ebeveyn davranışlarının ergenlerin yaşam amaçlarını belirleme üzerinde önemli etkileri olduğu söylenebilir.

1.3.3. Yalnızlık

Yalnızlığın bilinen ilk psikolojik analizini yayınlayan Zilborg (1938) yalnızlıkla tek başına olmayı birbirinden ayırmıştır. Tek başına olmak normal ve spesifik birini kaybetmekten kaynaklanan geçici bir ruh durumuyken; yalnızlık yaşamda daha inatçı ve baskın bir durumdur (Akt., Peplau ve Perlman, 1982).

Wenz (1979) gençlerin yaşıtlarıyla yeterli bir ilişki içinde olmamasını intihar için risk faktörü olarak görmektedir. Peck (1981) ise intihar eden ergenler arasında

"yalnızlar" diye tabir ettiği bir alt grubun varlığından söz etmektedir (Akt; Eskin, 2001).

Yalnızlık bireyin var olan sosyal yaşantısı ile olmasını istediği sosyal yaşantı arasında hissettiği farklılık sonucu yaşanan ve hoş olmayan psikolojik durum olarak tanımlanır (Peplau ve Perlman, 1982). De Jong-Gierveld (1998) benzer bir tanım yapmış yalnızlığın özellikle, bireyin istediği ilişkileri kurmada kendini kişisel olarak yetersiz hissettiğinde ortaya çıkan ve arzu edilen kişilerarası ilişkiler ile bireyin sahip olduğu kişilerarası ilişkiler arasında fark yaşandığında hissedilen bir durum olduğunu belirtmiştir. Yani yalnızlık bireyin tek başına olması anlamında kullanılmaz. Bireyler tek başına olduklarında yalnızlık hissetmeyebilirler ya da çevreleri kalabalık olmasına rağmen yalnızlık hissedebilirler. Bu nedenle yalnızlık öznel bir yaşantıdır.

Yalnızlığın kapsamlı bir tanımını yapan Rook (1984) yalnızlığı; kişinin kendisini diğer insanlar tarafından yanlış anlaşılmış, reddedilmiş ya da uzaklaşmış hissettiği ve/veya arzulanan aktiviteler ve duygusal yakınlık için uygun eş (partner) olmadığı durumlarda yaşanan duygusal bir rahatsızlık durumu olarak tanımlamıştır. Yalnızlık tek başına olmakla aynı anlamda olmadığı gibi, birçok insanla birlikte olmak da yalnızlıktan korunmak anlamına gelmez.

Rogers (1994), yalnızlığı bireyin diğerleri ile hiçbir gerçek ilişkisinin olmadığını hissettiği an ortaya çıkan bir durum olarak tanımlarken, Weiss (1973) yalnızlığı kişinin ihtiyaç duyduğu sosyal ilişkilerin olmaması ya da değişik sosyal ilişkileri bulunmasına rağmen, bu ilişkilerde yakınlığın, iştenliğin ve duygusallığın bulunmaması durumu olarak tanımlamıştır.

1.3.3.1. Yalnızlık ve İntihar Olasılığı Arasındaki İlişkiler

Yalnızlık ve intihar düşüncelerinin incelendiği çalışmalarda, yalnızlık ile intihar düşünceleri arasında bağlantı olduğu; yalnız olduğunu düşünen kişilerde intihar düşüncesinin daha fazla görüldüğü belirtilmektedir (Stravynski ve Boyer 2001; Conroy ve Smith, 1983). Eskin (2001) 959 lise öğrencisi ile gerçekleştirdiği çalışmada, ergenlerdeki yalnızlık duygusunun intihar düşüncesi ve intihar girişimi ile ilişkili olduğunu belirtmektedir. Yalnız olduğunu düşünen öğrencilerde yalnız olduğunu düşünmeyen öğrencilere göre intihar düşüncesi ve intihar girişimine daha fazla rastlanmaktadır. Ülkemizde yapılan başka bir çalışmada da, yalnızlığın kadın ve erkek katılımcılar için intiharı yordayan bir değişken olduğu görülmektedir (Batıgün, 2008).

Chang, Sanna, Hirsch ve Jeglic (2010), Amerika'da yaşayan İspanyollarla yaptıkları çalışmalarında yalnızlık ve negatif yaşam olaylarının umutsuzluk ve intihar olasılığı üzerindeki etkisini incelemişler, yalnızlığın intihar davranışı ve umutsuzluğu yordayan önemli ve güçlü bir değişken olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmalarında ayrıca yalnızlık ile intihar olasılığı arasındaki ilişkinin olumsuz yaşam olayları ve intihar olasılığı arasındaki ilişkiden daha güçlü olduğunu bulmuşlardır. Araştırmacılar bu durumun yakın kişilerarası ilişkiler kurmanın önemli olduğu toplulukçu değerlerle ilişkili olabileceğini belirtmektedirler.

Westefel ve Furr (1987) intihar düşünceleri olan yetişkinlerin %47'si için yalnızlığın intihar düşüncesinin sebeplerinden biri olduğunu ifade etmektedir.

Brown ve Day (2008), hapishanedeki mahkumlar ile yaptıkları çalışmalarında, yalnızlık puanları yüksek olan mahkumların yalnızlık puanları düşük

olan mahkumlara göre intihar olasılıklarının daha yüksek olduğunu belirtmektedirler.

Roberts ve ark. (1998) intihar düşünceleri ile yalnızlık arasında anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. Üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada yalnızlık ile intihar olasılığı arasında güçlü bir ilişki olduğu ifade edilmektedir (Weber ve ark., 1997).

Stravynski ve ark. (2001) kendisini duygusal olarak yalnız olarak tanımlayanlar ve gerçekte yalnız yaşayan kişilerde intihar düşünceleri ve intihar girişimi oranlarının yüksek olduğunu belirtmektedirler.

1.3.3.2. Yalnızlık ve Hatırlanan Ebeveyn Kabul Reddi Arasındaki İlişkiler

Aile, üyelerine bağlılık hissi verir; duygusal, düşünsel ve fiziksel yakınlığı geliştirir. Aile bireylerin konuşmayı, tartışmayı, dinlemeyi ve iletişim kurmayı öğrendikleri yerdir. Başka bir deyişle, yakın ilişki kurma becerisi ailede öğrenilir. Örneğin, McCombs, Forehand ve Smith (1988) ergenlerin sosyal uyumu ve ebeveynleri ile ilişkileri arasında güçlü bir korelasyon olduğunu belirtmektedirler. Hojat (1982) anne babalarının kendilerine yeterince zaman ayırmadığını veya anne babaları tarafından anlaşılmadığını, gerektiğinde anne babalarından yardım istemediklerini belirten ergenlerin, yalnızlık yaşama ihtimallerinin yüksek olduğuna değinmektedir. Diğer bir deyişle, anne baba ile problem yaşamak öğrencilerin yalnızlık yaşamasına neden olmaktadır. Aile ve arkadaşlık ilişkilerinin yalnızlığı yordayan değişkenler olduğu hipoteziyle yola çıkan Uruk ve Demir (2003), aile yapısının arkadaşlık ilişkilerinden sonra yalnızlığı yordayan ikinci değişken olduğunu belirtmekte; ailedeki iletişim ile yalnızlık arasında anlamlı bir ilişki

olduğuna değinmektedirler. Ebeveyn desteği ve ergen yalnızlığını araştıran başka bir çalışmada, anne ve babanın desteği ile yalnızlık arasında negatif ilişki saptanmıştır. Anne ve babalarının kendilerine yeterince destek olmadığını dışunen ergenlerin yalnızlık puanlarının yüksek olduğu belirtilmektedir (van Roekel, Goossens, Scholte, Engels ve Verhagen, 2011).

Üniversite ğrencisi genç kadınlarla yapılan bir başka çalışmada da, ebeveynlerinde sevecenlik, olumlu ebeveyn davranışları ve duygusal yakınlık bildirmeyen genç kadınların yalnızlık puanlarının, ebeveynlerinin olumlu davranışları olduğunu belirten genç kadınlardan daha yüksek olduğu görülmektedir (Lobdell and Perlman 1986). Yalnız yetişkinlerin ebeveynlerini mesafeli ve güvenilmez hatırlarken, yalnızlık puanları düşük yetişkinlerin ebeveynlerini sıcak ve destekleyici hatırladıkları belirtilmektedir (Rubenstein, Shaver, and Peplau 1979; Akt; Bullock, 1993). Özetlemek gerekirse, ebeveynleri soğuk ve mesafeli algılamamanın (ebeveynlerle problem yaşamanın) yalnızlık duygusu ile ilişkili olduğu belirtilmektedir.

1.4. ARAşTIRMANIN AMACI

Yukarıda aktarılan literatür bilgilerinden de anlaşılacağı gibi, intihar davranışında rolü olan birçok faktör bulunmaktadır. Bunlar arasında yer alan ebeveyn kabul reddi, yaşam amaçları ve yalnızlık faktörleri, çeşitli çalışmalarda ayrı ayrı ele alınmıştır. Ancak algılanan ebeveyn kabul reddi ve intihar olasılığı arasındaki ilişkiye yönelik yurtdışında çeşitli araştırmalara rastlamak mümkünken, ülkemizde doğrudan bu konuya odaklanan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ayrıca yapılan literatür taraması sonucunda bireylerin içsel ya da dışsal yaşam amaçlarına sahip olmalarının ve kendilerini yalnız olarak algılayıp algılamadıklarının da intihar

olasılığı ile ilişkili olabileceği düşünülmüştür. Buradan hareketle, **bu çalışmanın temel amacı, ebeveyn kabul reddi, yaşam amaçları ve yalnızlık ile intihar olasılığı arasındaki ilişkilerin incelenmesi olarak belirlenmiştir.** Araştırmanın temel amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

1. Araştırmada ele alınan değişkenler üzerinde cinsiyet ve sosyoekonomik düzeyin etkisi var mıdır?
2. Araştırmada ele alınan değişkenlerin birbirleriyle ilişkisi nasıldır?
3. İntihar olasılığını yordayan değişkenler nelerdir?
4. Ebeveyn kabul reddi ile intihar olasılığı arasındaki ilişkide yaşam amaçları ve yalnızlığın aracı etkisi var mıdır?

BÖLÜM II

YÖNTEM

2.1. ÖRNEKLEM

Araştırmanın örneklemini, çoğunluğu Ankara Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Kırıkkale Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan ve rastlantısal yöntemle seçilen lisans öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırma kapsamında 85'i web tabanlı veri toplama sitesinden olmak üzere yaklaşık 500 kişiden veri toplanmış, ancak çok sayıda soruya yanıt vermeyen ve demografik formda sorulan "Psikiyatrik tanı aldınız mı?" ve "Psikiyatrik bir ilaç kullanıyor musunuz?" sorularına "evet" cevabını verenler araştırma kapsamına alınmamıştır. Ölçeklerden uç puanlar alan kişilerin de elenmesi sonucu toplamda 396 katılımcının verdiği yanıtlar ile analizler gerçekleştirilmiştir.

Katılımcıların 205'i kadın (%51.8), 191'i erkektir (%48.2) ve yaşları 18-28 ($\bar{X} = 21.44$, $ss = 1.66$) arasında değişmektedir. Eğitim görülen üniversite açısından bakıldığında 191 (%48.2) katılımcının Ankara Üniversitesi, 73 (%18.4) katılımcının Hacettepe Üniversitesi, 34 (%8.6) katılımcının Ortadoğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ), 31 (%7.8) katılımcının Kırıkkale Üniversitesi, 27 (%6.8) Gazi Üniversitesi, 40 (%10.2) katılımcının ise diğer üniversitelere devam ettiği görülmektedir.

Katılımcılara ilişkin sosyo-demografik özellikler Tablo 2.1'de görülmektedir.

Tablo 2.1. Katılımcıların demografik özellikleri

	N=396	Yüzde %
Cinsiyet		
Kadın	205	51.8
Erkek	191	48.2
Üniversite		
Ankara Üniversitesi	191	48.2
Hacettepe Üniversitesi	73	18.4
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	34	8.6
Kırıkkale Üniversitesi	31	7.8
Gazi Üniversitesi	27	6.8
Diğer	40	10.2
Anne Eğitim Düzeyi		
İlkokul	206	52
Ortaokul-Lise	125	31.6
Üniversite ve üstü	64	16.2
Baba Eğitim Düzeyi		
İlkokul	122	30.08
Ortaokul-Lise	161	40.7
Üniversite ve üstü	113	28.5
Ailenin Aylık Geliri		
1500 TL'den az	118	29.8
1500 TL-2499 TL arası	150	37.9
2500 TL ve üzeri	126	31.8

2.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırma kapsamında katılımcılara Demografik Bilgi Formu, İntihar Olasılığı Ölçeği, Ebeveyn Kabul-Red/Kontrol Ölçeği Yetişkin Formu, UCLA Yalnızlık Ölçeği ve Yaşam Amaçları Ölçeği sıra etkisini kontrol edebilmek amacıyla, demografik bilgi formu başta sabit olmak üzere, değişik sıralarda dizilerek bir batarya halinde verilmiştir. Ölçeklere ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır.

2.2.1. Bilgilendirilmiş Onam Formu

Bilgilendirilmiş Onam Formu'nda araştırmanın genel amacı hakkında bilgi verilmiş ve katılımın gönüllük esasına dayandığı, katılımcının rahatsızlık hissetmesi durumunda çalışmayı yarım bırakabileceği ve verilen bilgilerin gizli tutulacağı belirtilmiştir. Katılımcılardan araştırmaya katılmayı kabul ettiklerini belirten işaretlemeyi yapmaları istenmiştir. Bilgilendirilmiş onam formu Ek 1'de yer almaktadır.

2.2.2. Demografik Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim gördükleri okul, bölüm, sınıf, psikiyatrik öykü, anne ve babaya ilişkin öğrenim durumu, ailenin aylık gelir düzeyi gibi sosyo-demografik özelliklerini belirlemek amacıyla düzenlenmiştir.

Ayrıca araştırma sonuçlarını bozucu etki yaratmaması için "Son 6 ay içerisinde psikolojik bir sorun nedeniyle bir uzmandan (psikolog, psikiyatrist vb.) yardım aldınız mı?", "Psikiyatrik bir tanı aldınız mı?", "Psikiyatrik bir ilaç kullanıyor musunuz?" soruları da yer almaktadır. Çalışmada kullanılan demografik bilgi formu Ek 2'de yer almaktadır.

2.2.3. İntihar Olasılığı Ölçeği

Cull ve Gill (1988) tarafından geliştirilen İntihar Olasılığı Ölçeği ergen ve yetişkinlerdeki intihar riskini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek 36 maddeden oluşmaktadır ve 1-4 arası Likert tipi puanlanır. Maddelere verilen yanıtlar “hiçbir zaman veya nadiren” (1), “bazen” (2), “sık sık” (3) ve “çoğu zaman veya her zaman” (4) şeklinde belirlenmiştir. Ölçekten alınabilecek olası puanlar 36-144 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar intihar riskinin yüksek olduğuna işaret ederken, düşük puanlar intihar riskinin düşük olduğunu belirtir. Ölçeğin özgün formu umutsuzluk (12 madde), intihar düşüncesi (8 madde), kendini olumsuz değerlendirme (9 madde) ve saldırganlık (7 madde) olmak üzere dört alt ölçekten oluşur. Psikiyatrik hastalar, intihar girişimi olan kişiler ve normal örneklem üzerinde yürütülen çalışmada, İntihar Olasılığı Ölçeğinin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .93, test tekrar test güvenirlik katsayısı .92 olarak belirtilmiştir (Cull ve Gill, 1988).

İntihar Olasılığı Ölçeği'nin bu çalışmada kullanılacak formu, Şahin ve Batıgün'ün (2000) yapmış olduğu bir çalışma ile bazı değişikliklere uğramış şeklindedir. Ölçeğin aslında yer alan bazı maddelerin doğrudan intiharı düşündürücü türden

maddeler olmasının kişileri olumsuz etkileyebileceği yönünde duyulan etik kaygılar nedeniyle bu maddelerin ifadelerinde değişiklikler yapılmış ve bunların kişilere uygunluk derecesi sorulmuştur. Bunun yanı sıra, ölçeğin daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla bazı maddelerin çevirisinde değişiklikler yapılmıştır. Ölçeğin bu formunda yanıtlar, “%0 uygun”, “%30 uygun”, “%70 uygun” ve “%100 uygun” şeklinde kodlanmaktadır. İntihar girişiminde bulunan kişiler, depresyon tanısı almış psikiyatrik hastalar ve normal örneklem üzerinde yapılan analize göre Cronbach alfa güvenirlik katsayısı .95 olarak belirlenmiştir. Ayrıca; “Beck Umutsuzluk Ölçeği” ile $r = .70$ ($p < .001$) değerinde korelasyon katsayısına sahip olduğu belirtilmektedir. Tüm bu bulgular ölçeğin güvenirlik ve geçerliğinin yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

Ülkemizde klinik örneklem üzerinde yürütülmüş bir çalışmada, Doğrulayıcı Faktör Analizi kullanılarak ölçeğin orijinal formunda belirlenmiş faktör yapısının geçerliği desteklenmiş ve ölçeğin güvenirlik katsayısı .89 olarak bulunmuştur. Testin, iki yarım güvenirliği için yapılan analiz sonucunda ise ilk yarısının güvenirlik katsayısı .81, diğer yarısının ise .85 olarak belirlenmiş ve İÖÖ’nin iç tutarlılığının yüksek olduğu gösterilmiştir. İÖÖ, Beck Depresyon Envanteri (BDE) ve Beck Umutsuzluk Ölçeği arasında beklendiği gibi pozitif yönde (BDE: $r = .78$, $p < 0.01$; BUÖ: $r = .71$, $p < 0.01$) anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Atlı, Eskin ve Dereboy, 2009).

Şahin ve Durak’ın (2000) ölçeğin orijinal formundan farklı olarak yaptıkları faktör analizi sonucunda toplam varyansın %51.9’unu açıklayan üç faktör bulunmaktadır. Bu faktörleri oluşturan maddeler ve faktör alt ölçeklerinin Cronbach alfa güvenirlik katsayısı aşağıda verilmektedir:

Olumsuz Benlik ve Tükenme: 5., 9., 10., 12., 15., 16., 17., 18., 19., 23., 25., 26., 27., 28., 29., 30., 32., 33., 35. ve 36. maddeler ($\alpha = .95$)

Hayata Bağlılıktan Kopma: 2., 6., 7., 11., 20., 21., 22. ve 24. maddeler ($\alpha = .79$)

Öfke: 1., 3., 4., 8., 13., 14., 31. ve 34. maddeler ($\alpha = .73$)

Ölçeğin mevcut örneklem için bulunan Cronbach alfa güvenirlik katsayıları .61 olarak bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutlarının Cronbach alfa güvenirlik katsayıları; olumsuz benlik ve tükenme için .45, olumsuz benlik ve tükenme için .57, öfke için .67 olarak bulunmuştur.

İntihar Olasılığı Ölçeği'nin örnek maddeleri Ek 3'te yer almaktadır.

2.2.3. Ebeveyn Kabul-Red/Kontrol Ölçeği

Rohner ve arkadaşları tarafından 1978 yılında geliştirilen Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Yetişkin Formu (Yetişkin EKRÖ) katılımcıların çocuklukta yaşamış oldukları ebeveyn kabul-reddi ile ilgili anıları değerlendirmektedir (Rohner ve Khaleque, 2005). Yetişkin EKRÖ, Anne EKRÖ ve Baba EKRÖ olarak adlandırılan iki ölçekten oluşmakta ve anne ile ilişkide algılanmış olan kabul-red Anne EKRÖ, baba ile ilişkide algılanmış olan kabul-red ise Baba EKRÖ ile araştırılmaktadır. Altmış maddeden oluşan Yetişkin EKRÖ'nün sıcaklık/şefkat (20 madde), düşmanlık/saldırganlık (15 madde), ihmal/kayıtsızlık (15 madde) ve ayrışmamış red (10 madde) olmak üzere dört alt ölçeği bulunmaktadır. Bu dört alt ölçeğin toplanması ile elde edilen toplam puan, bireyin anne veya babası ile ilişkisinde ne kadar kabul-red algıladığının genel bir ölçümünü vermektedir. EKRÖ'de yer alan maddeler

“hemen hemen her zaman doğru” (4 puan), “bazen doğru” (3 puan), “nadiren doğru” (2 puan), “hiç bir zaman doğru değil” (1 puan) biçiminde dörtlü Likert tipi ölçek üzerinden puanlanmaktadır. Ölçekten elde edilen puan ranjı 60 (en yüksek düzeyde kabul) ile 240 (en yüksek düzeyde red) arasında değişmektedir.

Yetişkin EKRÖ'nün Türkiye örneklemindeki güvenirlik ve geçerlik çalışması hem normal hem de klinik örneklemeler üzerinde Varan (2003) tarafından yapılmıştır. Yetişkin EKRÖ'nün Anne ve Baba formlarına ait alt ölçeklerin Cronbach Alpha iç tutarlık katsayılarının .86 ile .96 arasında değiştiği bulunmuştur. Her iki form için de toplam iç tutarlık katsayısı .97 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliğini incelemek amacıyla yapılan faktör analizi bulguları, Red ve Kabul olarak adlandırılan iki faktörün açıkladığı toplam varyansın Anne EKRÖ için %75.23, Baba EKRÖ için ise %74.87 olduğunu göstermiştir.

1987 yılında Rohner, algılanan kabul-reddin yanı sıra algılanan "ebeveyn kontrolü"nü de ölçeğe ikinci bir boyut olarak eklemiştir. Kontrol alt ölçeği on üç maddeden oluşmaktadır ve bu ölçeğin de eklenmesiyle birlikte Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği, "Ebeveyn Kabul-Red/Kontrol Ölçeği" (EKRÖ/K) olarak adlandırılmıştır.

Kontrol alt ölçeği EKRÖ'den ayrı olarak değerlendirilmektedir. Bu alt ölçekten alınabilecek puanlar 13 ile 52 puan arasında değişmekte, 13-26 arası puanlar "düşük kontrol", 27-39 arası puanlar "ılımlı kontrol", 40-45 arası puanlar "sıkı kontrol" ve 46-52 arası puanlar ise "katı kontrol" olarak değerlendirilmektedir. Yetişkin EKRÖ Kontrol alt ölçeğinin iç tutarlık katsayısı Anne Formu için .84, Baba Formu için .83 olarak hesaplanmıştır.

Bu bulgular, Yetişkin EKRO/K'nın Türkiye'deki yetişkinlerin çocukluklarında ebeveynleriyle olan ilişkilerine dair anılarını güvenilir ve geçerli bir biçimde değerlendirdiğini ortaya koymuştur.

Ölçeğin anne formunun mevcut örneklem için bulunan Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .82 olarak bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutlarının Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları; anne kontrol için .62, anne sıcaklık için .95, anne saldırganlık için .90, anne ihmal için .34 ve anne red için .84 olarak bulunmuştur.

Ölçeğin baba formunun mevcut örneklem için bulunan Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .89 olarak bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutlarının Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları; baba kontrol için .67, baba sıcaklık için .97, baba saldırganlık için .92, baba ihmal için .44 ve baba red için .88 olarak bulunmuştur.

Ebeveyn Kabul-Red/Kontrol Ölçeği Anne ve Baba formunun örnek maddeleri Ek 4 ve Ek 5'te yer almaktadır.

2.2.5. Yaşam Amaçları Ölçeği

İlhan (2009) tarafından Öz-Belirleme Kuramına dayalı olarak geliştiren Yaşam Amaçları Ölçeği (YAÖ) üniversite öğrencilerinin yaşamdaki uzun dönemli amaçlarını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek yedili Likert tipine göre derecelendirilen 47 maddeden oluşmaktadır. Kişisel ilişki, topluma katkı, fiziksel sağlık, kişisel gelişim, anlamlı yaşam, aileye katkı, ünlü olma, imaj ve maddi başarı olmak üzere dokuz faktörden oluşmaktadır. Kasser ve Ryan (1993, 1996), yaşam amaçlarının iki üst faktörde birleştiğini belirtmişler ve bu faktörlere içsel amaçlar ve dışsal amaçlar adını vermişlerdir. Bu nedenle ölçekte de yaşam amaçları içsel

amaçlar ve dışsal amaçlar olarak ikiye ayrılmıştır. Ölçekte, topluma katkı, kişiler arası ilişki, anlamlı yaşam, aileye katkı ve fiziksel sağlık içsel amaçların; maddi başarı/zenginlik, ünlü olma/tanınma ve imaj/ çekicilik dışsal amaçların içinde yer almaktadır. YAÖ' nün faktör yapısını belirlemek için yapılan birinci düzey faktör analizinde dokuz, ikinci düzey faktör analizinde iki faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Dokuz alt faktör, yaşam amaçlarına ait toplam varyansın %64.1'ini ve iki üst faktör ise %61.3'ünü açıklamıştır. YAÖ'nün güvenirliğine ilişkin Cronbach-Alfa katsayıları hesaplanmış, alt faktörlerin güvenirlik katsayıları .74- .90 aralığında bulunmuştur. YAÖ'nün üst faktörlerin güvenirlik katsayıları ise, içsel amaçlar için .85 ve dışsal amaçlar için .77 bulunmuştur.

Ölçeğin mevcut örneklem için bulunan Cronbach alfa güvenirlik katsayıları .92 olarak bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutlarının Cronbach alfa güvenirlik katsayıları; ilişki için .84, topluma katkı için .65, fiziksel sağlık için .83, kişisel gelişim .82, aileye katkı için .59, anlamlı yaşam için .70, maddi başarı için .90, imaj-çekicilik için .84 ve ünlü olma- tanınma için .82 olarak bulunmuştur.

Yaşam Amaçları Ölçeği'nin örnek maddeleri Ek 6'da yer almaktadır.

2.2.5. UCLA Yalnızlık Ölçeği

Russel Peplau ve Ferguson (1978) tarafından bireyin algıladığı yalnızlık düzeyini ölçmek amacıyla geliştirilen ölçek 20 maddeden oluşan 4'lü Likert tipi bir ölçektir. Bu ölçeğin her bir maddesinde sosyal ilişkilerle ilgili duygu ve düşünce belirten bir durum sunulmakta ve bireylerin verilen ifadedeki durumu ne sıklıkta yaşadıklarını “4: Sık Sık Yaşarım”, “3: Bazen Yaşarım”, “2: Nadiren Yaşarım”, “1 :

Hiç Yaşamam” şeklinde seçeneklerle Likert tipi dörtlü bir derecelendirme leği üzerinde işaretlemeleri istenmektedir (Demir, 1989). Ucla Yalnızlık leği’nin her bir maddesinde ölçekteki 10 madde (1, 5, 6, 8, 9, 10, 15, 16, 19, 20), tersine puanlanan maddelerdir ve puanlanması tersine çevrilerek yapılır. Geriye kalan 10 madde (2, 3, 4, 7, 11, 12, 13, 14, 17, 18) düz puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 20, en yüksek puan ise 80’dir (Demir, 1989). Ölçekten alınan yüksek puan yüksek yalnızlık düzeyine, düşük puan düşük yalnızlık düzeyine işaret etmektedir.

Ölçeğin Cronbach alfa güvenirlik katsayısı .94, test-tekrar test güvenirliği ise .73’tür ($p < .001$). Beck Depresyon Envanteri’nin birlikte geçerlik kriteri olarak ele alındığı geçerlik çalışmasında da bu iki ölçek arasındaki korelasyon .67 ($p < .001$) olarak bulunmuştur.ülkemizde de geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılan ölçeğin Cronbach alfa katsayısı .96, test-tekrar test güvenirliği ise .94 ($p < .001$) olarak belirlenmiştir (Demir, 1989).

Ölçeğin mevcut örneklem için bulunan Cronbach alfa güvenirlik katsayıları .52 olarak bulunmuştur.

UCLA Yalnızlık leği’nin örnek maddeleri Ek 7’de yer almaktadır.

2.3. İŞLEM

Araştırmada kullanılan ölçekler bir araya getirilerek bir batarya oluşturulmuştur. Ölçek bataryasının ilk sayfasında, araştırmanın amacının ve öneminin kısaca anlatıldığı bir açıklama yazılmış; çalışmaya katılımın gönüllülük esasına dayandığı, bireysel bir değerlendirme yapılmayacağı, yanıtların toplu bir şekilde değerlendirileceği belirtilmiştir. Ayrıca katılımcıların çalışma ile ilgili bilgi almak istedikleri takdirde araştırmacıya ulaşabilecekleri iletişim bilgisi verilmiştir. Demografik bilgi formunun yer aldığı ilk sayfa sabit olarak başta tutulmak üzere; sıra etkisinin ortaya çıkmasını önlemek amacıyla, diğer ölçekler form içinde farklı sıralarda katılımcılara verilmiştir.

Araştırmada kullanılmasına karar verilen ölçeklerin büyük bir kısmı katılımcılara bireysel olarak verilmiş, araştırmanın amacına ve önemine yönelik kısa bir bilgilendirme yapıldıktan sonra uygulamaya geçilmiştir.

Ölçeklerin bir kısmı ise www.surveey.com adlı web tabanlı veri toplama sitesi üzerinden katılımcılara ulaştırılmış, ön bilgi formu aracılığıyla araştırmanın amacına ve önemine yönelik bilgilendirme yapılmıştır.

Ölçeklerin uygulanması her iki uygulama sürecinde de yaklaşık 20-35 dakika sürmüştür.

BÖLÜM III

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın temel amacı doğrultusunda yapılan birtakım istatistiksel analiz sonuçlarına yer verilmektedir. Analiz aşamasına başlanmadan önce, veriler istatistiksel analize uygun hale getirilerek hatalarından arındırılmıştır. Bu bağlamda ilk olarak verilerin sıklığına bakılmış, olması gerekenden büyük veya küçük değerler saptanmış, her bir veri toplama aracının puanlama kriteri göz önüne alınarak düzeltilmiştir. Ardından kayıp verilerin az olması nedeniyle yerine söz konusu maddelerin ortalama değerleri yerleştirilmiştir. Bu işlemde sonra uç değerler belirlenmiş ve o değerlerin ait olduğu katılımcılar veri setinden çıkarılmıştır. Bu bölümde ilk olarak, sosyo-demografik özellikler ile araştırmada ele alınan değişkenler arasındaki ilişkilere yönelik bulgulara yer verilecektir. Daha sonra araştırmada ele alınan değişkenlerin birbirleri ile olan ilişkilerine dair bulgular aktarılacak, ardından intihar olasılığını yordayan değişkenleri belirlemeye yönelik regresyon analizi bulguları verilecektir. Son olarak ebeveyn kabul reddi ile intihar olasılığı arasındaki ilişkide yaşam amaçları ve yalnızlığın aracı rolünü belirlemeye yönelik aracı değişken analizi bulguları paylaşılacaktır.

3.1. Sosyo-Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular

Çalışmanın bu aşamasında, İntihar Olasılığı Ölçeği, Ebeveyn Kabul/Red Ölçeği, UCLA Yalnızlık Ölçeği ve Yaşam Amaçları Ölçeği'nden alınan puanların cinsiyet ve sosyoekonomik düzey (SED) değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı belirlenmek istenmiştir. Bu amaçla katılımcıların aylık toplam gelirleri SED göstergesi olarak ele alınmış ve aylık gelirleri 1500 TL'den az olanlar "düşük SED", aylık gelirleri 1500-2499 TL arasında olanlar "orta SED", aylık gelirleri 2500 TL ve üzeri olanlar ise "yüksek SED" olarak sınıflandırılmıştır. Böylece cinsiyet (2) x SED (3) olmak üzere çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) yapılmıştır.

Analiz sonucunda, cinsiyet (Wilks' $\lambda = .88$, $F_{1-388} = 2.12$; $p < .01$, $\eta^2 = .12$) ve SED (Wilks' $\lambda = .82$, $F_{2-388} = 1.63$; $p < .01$, $\eta^2 = .09$) temel etkilerinin Wilks' Lambda değerleri bazı bağımlı değişkenler açısından anlamlı farklar olduğuna işaret etmektedir. Ancak cinsiyet ve SED ortak etkisi hiçbir bağımlı değişken açısından istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

İntihar olasılığı, ebeveyn kabul/reddi, yalnızlık ve yaşam amaçlarının cinsiyete göre nasıl farklılaştığı Tablo 3.1'de gösterilmektedir.

Tablo 3.1 Cinsiyet Değişkenine Göre Araştırma Değişkenlerinden Alınan Puanlar için Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Kadın		Erkek		F
	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	ss	
İÖÖ					
Hayata Bağlılık. K.	15.07	3.71	15.95	3.56	5.59*
Öfke	15.12	3.52	16.19	3.96	7.61**
EKRÖ Baba					
Baba Saldırganlık	21.03	7.88	23.45	7.89	8.31**
Baba İhmal	25.12	9.37	27.39	8.40	5.67*
Baba Red	13.91	5.00	15.24	5.28	5.94*
UCLA	33.86	8.60	35.89	9.31	4.65*
YAÖ					
İlişki	37.86	4.38	36.73	5.35	4.93*
Topluma Katkı	41.47	8.42	39.52	9.44	4.40*
Fiziksel Sağlık	25.92	2.97	24.82	3.52	10.78**
Kişisel Gelişim	39.00	3.88	37.47	4.22	13.66***
Anlamlı Yaşam	17.98	3.15	16.02	4.15	14.40***
İmaj-Çekicilik	29.02	5.33	27.40	5.36	8.54**

*p<.05, **p<.01, ***p<.001

Tablo 3.1 incelendiğinde, “baba saldırganlık”, “baba ihmal”, “baba red”, “UCLA-Yalnızlık”, “ilişki”, “topluma katkı”, “fiziksel sağlık”, “kişisel gelişim”, “anlamlı yaşam”, “imaj-çekicilik”, “hayata bağlılıktan kopma” ve “öfke” alt ölçekleri üzerinde cinsiyet temel etkisi olduğu görülmektedir.

İntihar Olasılığı Ölçeği'nin “hayata bağlılıktan kopma” alt boyutunda erkek katılımcılar kadın katılımcılardan anlamlı düzeyde daha yüksek puanlar almışlardır [$F_{1-388} = 5.59, p < .05, \eta^2 = .01$]. Son olarak erkeklerin “öfke” puanlarının kadınların öfke puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir [$F_{1-388} = 7.61, p < .01, \eta^2 = .02$].

Ebeveyn Kabul/Red Ölçeği'nin Baba formunda “baba saldırganlık” alt boyutundan erkekler kadınlardan anlamlı düzeyde daha yüksek puanlar almışlardır [$F_{1-388} = 8.31, p < .01, \eta^2 = .02$]. “Baba İhmal” alt boyutundan da erkeklerin kadınlardan anlamlı düzeyde daha yüksek puanlar aldıkları görülmektedir [$F_{1-388} = 5.66, p < .01, \eta^2 = .01$]. Benzer şekilde “Baba Red” alt boyutunda da erkekler kadınlardan anlamlı düzeyde daha yüksek puanlar almışlardır [$F_{1-388} = 5.94, p < .05, \eta^2 = .02$].

UCLA Yalnızlık Ölçeği'nde erkekler kadınlardan ($\bar{X} = 33.86, ss = 8.60$) anlamlı düzeyde daha yüksek puanlar almışlardır [$F_{1-388} = 4.64, p < .05, \eta^2 = .01$].

Yaşam Amaçları Ölçeği'nin “ilişki” alt boyutunda kadın katılımcıların erkek katılımcılardan anlamlı düzeyde daha yüksek puanlar aldıkları görülmektedir [$F_{1-388} = 4.93, p < .05, \eta^2 = .01$]. “Topluma katkı” alt boyutundan kadınların aldıkları puanların erkeklerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir [$F_{1-388} = 4.40, p < .05, \eta^2 = .01$]. “Fiziksel sağlık” alt boyutundan kadınların aldıkları puanların erkeklerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir [$F_{1-388} = 10.78, p < .01, \eta^2 = .03$]. Benzer şekilde “Kişisel gelişim” alt boyutundan kadınların aldıkları puanların erkeklerden anlamlı düzeyde daha yüksektir [$F_{1-388} = 13.66, p < .001, \eta^2 = .03$]. “Anlamlı yaşam” alt boyutunda kadınların aldıkları puanların erkeklerden

anlamli düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir [$F_{1-388} = 14.40$, $p < .001$, $\eta^2 = .04$]. “İmaj-ekicilik” alt boyutunda da kadınlar erkeklerden anlamli düzeyde daha yüksek puanlar almışlardır [$F_{1-388} = 8.53$, $p < .01$, $\eta^2 = .02$].

SED değişkeni açısından bakıldığında, SED’in “anne sıcaklık” [$F_{2-388} = 5.81$, $p < .01$, $\eta^2 = .03$], “anne saldırganlık” [$F_{2-388} = 4.10$, $p < .05$, $\eta^2 = .02$], “anne ihmal” [$F_{2-388} = 4.15$, $p < .05$, $\eta^2 = .02$], “imaj-ekicilik” [$F_{2-388} = 5.17$, $p < .01$, $\eta^2 = .03$], “nl olma-tanınma” [$F_{2-388} = 4.40$, $p < .05$, $\eta^2 = .02$] ve “olumsuz benlik ve tükenme” [$F_{2-388} = 4.23$, $p < .05$, $\eta^2 = .02$] alt ölçekleri üzerinde temel etkileri görülmektedir. SED açısından ortaya çıkan bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için yapılan Post-Hoc Tukey testi sonuçları Tablo 3.2’de gösterilmektedir.

Tablo 3.2. SED Değişkenine Göre Araştırma Değişkenlerinden Alınan Puanlar için Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Düşük SED		Orta SED		Yüksek SED		F
	$\bar{X}$	ss	$\bar{X}$	ss	$\bar{X}$	Ss	
İÖÖ							
Olumsuz Ben.	39.59 _a	7.84	37.14 _b	37.04 _b	37.04 _b	8.11	4.23*
EKRÖ Anne							
Anne Sıcaklık	65.91 _a	11.84	70.20 _b	9.40	69.59 _b	10.53	5.81**
Anne Saldırganlık	24.65 _a	8.19	22.15 _b	6.24	22.77	6,80	4.09*
Anne İhmal	23.14 _a	7.06	21.07 _b	5.61	21.13 _b	6.27	4.15*
YAÖ							
İmaj-Çekicilik	27.67 _a	5.38	27.67 _a	5.50	29.43 _b	5.14	5.17**
Ünlü Olma-Tanın.	20.15 _a	5.31	18.32 _b	5.60	19.59	5.35	4.40*

*p<.05, **p<.01

Not: farklı harflerin bulunduğu ortalamalar arasında anlamlı farklılıklar mevcuttur

Tablo 3.2 incelendiğinde, “anne sıcaklık”, “anne saldırganlık”, “anne ihmal”, “imaj-çekicilik”, “ünlü olma-tanınma” ve “olumsuz benlik ve tükenme” alt ölçekleri üzerinde SED temel etkisi olduğu görülmektedir.

İntihar Olasılığı Ölçeği’nin “olumsuz benlik ve tükenme” alt boyutundan düşük SED’deki katılımcılar orta SED’deki ve yüksek SED’deki katılımcılardan anlamlı düzeyde daha yüksek puanlar almışlardır.

Ebeveyn Kabul/Red Ölçeği Anne formunun “anne sıcaklık” alt boyutundan düşük SED’deki katılımcılar, orta SED’deki ve yüksek SED’deki katılımcılardan anlamlı düzeyde daha düşük puanlar almışlardır. “Anne saldırganlık” alt boyutundan düşük SED’deki katılımcılar orta SED’deki katılımcılardan anlamlı düzeyde daha

yüksek puanlar almışlardır. “Anne ihmal” alt boyutundan da düşük SED’deki katılımcılar orta SED’deki ve yüksek SED’deki katılımcılardan anlamlı düzeyde daha yüksek puanlar almışlardır.

Son olarak, Yaşam Amaçları Ölçeği’nin “imaj-çekicilik” alt boyutundan düşük SED’deki ve orta SED’deki katılımcılar yüksek SED’deki katılımcılardan anlamlı düzeyde daha düşük puanlar almışlardır. “Ünlü olma-tanınma” alt boyutundan düşük SED’deki katılımcılar orta SED’deki katılımcılardan anlamlı düzeyde daha yüksek puanlar almışlardır.

3.2.Korelasyon Analizleri

3.2.1.İntihar Olasılığı Toplam Puan ve Alt Ölçekleri ile Diğer Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar

Giriş bölümünde de değinildiği gibi; literatürde intihar davranışları ile ebeveyn kabul reddi, yalnızlık ve yaşam amaçları arasında anlamlı ilişkilerden söz edilmektedir. Bu çalışmada da ele alınan bu değişkenler ile intihar olasılığı arasındaki ilişkileri saptamak üzere Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 3.3’de verilmektedir.

Tablo 3.3. İÖÖ ile Diğer Tüm Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar

	(1)	(2)	(3)	(4)
EKRÖ Anne				
Ekrö A Top. Puan	.36**	.38**	.26**	.13**
Anne Kontrol	.14**	.14**	.12*	.06
Anne Sıcaklık	-.32**	-.34**	-.30**	-.06
Anne Saldırganlık	.33**	.3**	.19**	.18**
Anne İhmal	.3**	.33**	.23**	.11**
Anne Red	.32**	.34**	.18**	.18**
EKRÖ Baba				
Ekrö B Top. Puan	.35**	.35**	.28**	.14**
Baba Kontrol	.13**	.12*	.07	.10*
Baba Sıcaklık	-.28**	-.29**	-.24**	-.08
Baba Saldırganlık	.32**	.30**	.24**	.18**
Baba İhmal	.29**	.29**	.24**	.11*
Baba Red	.33**	.31**	.26**	.16**
YAÖ				
Toplam puan	-.28**	-.30**	-.27**	-.02
İçsel Amaç Top. Puan	-.22**	-.19**	-.20**	-.13*
İlişki	-.31**	-.31**	-.26**	-.12*
Topluma Katkı	-.21	-.21**	-.20**	-.05
Fiziksel Sağlık	-.30**	-.30**	-.26**	-.10
Kişisel Gelişim	-.25**	-.24**	-.26**	-.04
Aileye Katkı	-.23**	-.27**	-.09	-.10*
Anlamalı Yaşam	-.22**	-.19**	-.20**	-.13*
Dışsal Amaç Top. Puan	-.12*	-.16**	-.20**	-.13*
Maddi Başarı	-.06	-.09	-.15**	-.14**
İmaj-çekicilik	-.19**	-.23**	-.21**	.05
Ünlü Olma-Tanınma	-.05	-.08	-.15**	-.13**
UCLA Yalnızlık	.59**	.63**	.38**	.23**

*p<.05, **p<.01

(1) İÖÖ Toplam Puanı, (2) Olumsuz Benlik ve Tükenme, (3) Hayata Bağlılıktan Kopma, (4) Öfke

Tablo 3.3.'den yapılan korelasyon analizi sonuçları incelendiğinde, Ekrö Anne toplam puanı ile İÖÖ toplam puanı ($r=.36$, $p<.01$) ve olumsuz benlik ve tükenme ($r=.38$, $p<.01$), hayata bağlılıktan kopma ($r=.27$, $p<.01$) ve öfke ($r=.13$, $p<.05$) alt ölçekleri arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Anne kontrol puanları İÖÖ toplam puanı ($r=.14$, $p<.01$) ve olumsuz benlik ve tükenme ($r=.14$, $p<.01$) ve hayata bağlılıktan kopma ($r=.12$, $p<.01$) alt ölçekleri ile pozitif yönde ilişkiliyken, öfke alt ölçeği ile anlamlı ilişkili olmadığı ($p<.05$) görülmektedir. Anne sıcaklık puanları ile İÖÖ toplam puanı ($r=-.33$, $p<.01$) ve olumsuz benlik ve tükenme ($r=-.34$, $p<.01$) ve hayata bağlılıktan kopma ($r=-.30$, $p<.01$) alt ölçekleri ile negatif yönde anlamlı ilişkiliyken, öfke alt ölçeği ile anlamlı ilişkili olmadığı ($p<.05$) görülmektedir. Anne saldırganlık puanları ile İÖÖ toplam puan ve olumsuz benlik ve tükenme, hayata bağlılıktan kopma ve öfke alt boyutları arasında $.18$ ($p<.01$) ve $.33$ ($p<.01$) aralığında değişen pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde Anne ihmal puanları ile İÖÖ toplam puan ve olumsuz benlik ve tükenme, hayata bağlılıktan kopma ve öfke alt boyutları arasında $.11$ ($p<.05$) ve $.33$ ($p<.01$) aralığında değişen pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Anne red ile İÖÖ'nün toplam puanı ve alt ölçekleri arasındaki ilişkiye bakıldığında ise; anne red ile İÖÖ toplam puanı ($r=.32$, $p<.01$), olumsuz benlik ve tükenme ($r=.34$, $p<.01$), hayata bağlılıktan kopma ($r=.18$, $p<.01$) ve öfke ($r=.18$, $p<.01$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ekrö Baba toplam puanı ile İÖÖ toplam puanı ($r=.35$, $p<.01$) ve olumsuz benlik ve tükenme ($r=.34$, $p<.01$), hayata bağlılıktan kopma ($r=.28$, $p<.01$) ve öfke ($r=.14$, $p<.05$) alt ölçekleri arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Baba kontrol puanları İÖÖ toplam puanı ($r=.13$, $p<.01$) ve olumsuz

benlik ve tükenme ($r=.12$, $p<.05$) ve öfke ($r=.10$, $p<.05$) alt ölçekleri ile pozitif yönde ilişkiliyken, hayata bağlılıktan kopma alt ölçeği ile anlamlı ilişkili olmadığı ($p<.05$) görülmektedir. Baba sıcaklık puanları İÖÖ toplam puanı ($r=-.28$, $p<.01$) ve olumsuz benlik ve tükenme ($r=-.29$, $p<.01$), hayata bağlılıktan kopma ($r=-.24$, $p<.01$) ile negatif yönde anlamlı ilişkiliyken, öfke alt ölçeği ile anlamlı ilişkili olmadığı ($p<.05$) görülmektedir. Baba saldırganlık puanları ile İÖÖ toplam puan ve olumsuz benlik ve tükenme, hayata bağlılıktan kopma ve öfke alt boyutları arasında $.18$ ($p<.01$) ve $.32$ ($p<.01$) aralığında değişen pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Baba ihmal puanları ile İÖÖ toplam puan ve olumsuz benlik ve tükenme, hayata bağlılıktan kopma ve öfke alt boyutları arasında $.11$ ($p<.05$) ve $.29$ ($p<.01$) aralığında değişen pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Baba red ile İÖÖ'nün toplam puanı ve alt ölçekleri arasındaki ilişkiye bakıldığında ise; baba red ile İÖÖ toplam puanı, olumsuz benlik ve tükenme, hayata bağlılıktan kopma ve öfke alt boyutları arasında $.16$ ($p<.01$) ve $.33$ ($p<.01$) aralığında değişen pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 3.3.'de görüldüğü üzere, YAÖ toplam puanı ve alt boyutları ile İÖÖ toplam puanı ve alt boyutları puanları arasındaki ilişkilere bakıldığında, YAÖ toplam puanı ile İÖÖ toplam puanı ($r=-.28$, $p<.01$) ve olumsuz benlik ve tükenme ($r=-.30$, $p<.01$) ve hayata bağlılıktan kopma ($r=-.27$, $p<.01$) alt boyutları arasında negatif yönde ve anlamlı ilişkiler bulunurken, öfke puanlarıyla anlamlı ilişki olmadığı ($p>.05$) belirlenmiştir.

İçsel amaçlar toplam puanı ile İÖÖ toplam puanı, olumsuz benlik ve tükenme, hayata bağlılıktan kopma ve öfke alt boyutları arasında $-.22$ ($p<.01$) ile $-.13$ ($p<.05$) aralığında değişen negatif yönde ve anlamlı ilişki olduğu görülmektedir.

Benzer şekilde YAÖ'nün alt boyutu olan ilişki ile İÖÖ toplam puanı ve olumsuz benlik ve tükenme, hayata bağlılıktan ve öfke alt boyutları arasında $-.32$ ($p<.01$) ile $-.12$ ($p<.05$) aralığında değişen negatif yönde ve anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. Topluma katkı alt boyutu ile İÖÖ toplam puanı ($r=-.21$, $p<.01$) ve olumsuz benlik ve tükenme ($r=-.21$, $p<.01$), hayata bağlılıktan kopma ($r=-.20$, $p<.01$) alt boyutları arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler olduğu, öfke alt boyutu ile arasında ilişki olmadığı ($p>.05$) görülmektedir. Benzer şekilde fiziksel sağlık alt boyutu ile İÖÖ toplam puanı ($r=-.30$, $p<.01$) ve olumsuz benlik ve tükenme ($r=-.30$, $p<.01$), hayata bağlılıktan kopma ($r=-.26$, $p<.01$) alt boyutları arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler olduğu, öfke alt boyutu ile arasında ilişki olmadığı ($p>.05$) görülmektedir. Kişisel gelişim alt boyutu puanları ile İÖÖ toplam puan ve olumsuz benlik ve tükenme, hayata bağlılıktan kopma alt boyutları arasında $-.26$ ($p<.01$) ile $-.24$ ($p<.01$) aralığında değişen negatif yönde anlamlı ilişkiliyken, öfke alt boyutu ile anlamlı ilişkili olmadığı ($p>.05$) görülmektedir. Aileye katkı alt boyutu ile İÖÖ toplam puanı ($r=-.23$, $p<.01$) ve olumsuz benlik ve tükenme ($r=-.27$, $p<.01$), öfke ($r=-.10$, $p<.05$) alt boyutları arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler olduğu, hayata bağlılıktan kopma öfke alt boyutu ile arasında ilişki olmadığı ($p>.05$) görülmektedir. Anlamlı yaşam alt boyutu ile İÖÖ toplam puanı ve olumsuz benlik ve tükenme, hayata bağlılıktan kopma ve öfke alt boyutları arasında $-.22$ ($p<.01$) ile $-.13$ ($p<.05$) aralığında değişen negatif yönde ve anlamlı ilişki vardır.

Dışsal amaç toplam puanı ile İÖÖ toplam puan ve olumsuz benlik ve tükenme, hayata bağlılıktan kopma ve öfke alt boyutları arasında $-.20$ ($p<.01$) ve $.12$ ($p<.05$) aralığında değişen negatif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Maddi başarı puanları hayata bağlılıktan kopma ($r=-.15$, $p<.05$) alt boyutu ile negatif

yönde anlamlı ilişkiliyken; öfke alt boyutu ($r=.14$, $p<.01$) ile pozitif yönde anlamlı ilişki içerisindedir. Maddi başarı puanları ile İÖÖ toplam puanı ve olumsuz benlik ve tükenme alt boyutu arasında anlamlı ilişki bulunmadığı ($p>.05$) gözlenmektedir. İmaj alt boyutunu İÖÖ toplam puanı ($r=-.19$, $p<.01$) ve olumsuz benlik ve tükenme ($r=-.23$, $p<.01$) ve hayata bağlılıktan kopma ($r=-.21$, $p<.01$) alt boyutları ile negatif yönde anlamlı ilişkiliyken, öfke ile anlamlı ilişkili olmadığı ($p>.05$) görülmektedir. Ünlü olma-tanınma alt boyutu puanları ile İÖÖ toplam puan ve olumsuz benlik ve tükenme alt boyutları arasında anlamlı ilişkili ($p>.05$) bulunmamaktadır. Ünlü olma-tanınma alt boyutu puanları ile hayata bağlılıktan kopma ($r=-.15$, $p<.01$) alt boyutu negatif yönde anlamlı ilişkiliyken, öfke alt boyutu ($r=.13$, $p<.01$) ile pozitif yönde anlamlı ilişkilidir.

Yalnızlık toplam puanı ile İÖÖ toplam puan ve olumsuz benlik ve tükenme, hayata bağlılıktan kopma ve öfke alt boyutları arasında $.23$ ($p<.01$) ile $.63$ ($p<.01$) aralığında değişen pozitif yönde anlamlı ilişkiler vardır.

3.2.2. Ebeveyn Kabul Red/Kontrol Toplam puan ve Alt Ölçekleri ile Yaşam Amaçları Toplam Puan ve Alt Ölçekleri Arasındaki Korelasyonlar

Çalışmada EKRÖ/K toplam puanı ve alt boyutları ile YAÖ' nün alt boyutları ve toplam puanı arasındaki ilişkileri saptamak üzere Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır.

Tablo.3.4. Ebeveyn Kabul/Red Toplam Puan ve Alt Ölçekleri ile Yaşam Amaçları ve Yalnızlık Arasındaki Korelasyonlar

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)
Ekrö Anne													
ToplamPuan	-.15**	-.15**	-.13**	-.09	-.14**	-.14**	-.15**	-.03	-.10*	-.08	-.12*	-.05	.14**
Sıcaklık	-.21**	.20**	.18**	-.15**	.17**	.17**	.13**	.06	.18*	.14**	-.18**	.12*	-.30**
Saldırganlık	-.06	-.08	-.06	.00	-.08	-.09	-.13**	.01	-.01	-.02	-.03	.03	.19**
İhmal	-.13**	-.15**	-.12*	-.10*	-.14**	-.16**	-.10	-.04	-.08	-.06	-.11**	-.03	.25**
Red	-.08	-.09	-.05	-.01	-.05	-.06	-.18**	.00	-.05	-.03	-.06	-.03	.19**
Kontrol	-.09	.11*	.04	.16**	.09	.08	.00	.13**	.03	.03	.00	.02	.08
Ekrö Baba													
ToplamPuan	-.26**	-.29**	-.22**	-.25**	-.17**	-.22**	-.22**	-.16**	-.14**	-.13**	-.11*	-.10	.25**
Sıcaklık	.30**	.31**	.25**	.26**	.19**	.23**	.23**	.18**	.18**	.16**	.15**	.14**	-.24**
Saldırganlık	-.10*	-.12**	-.06	-.16**	-.06	-.14**	-.09	-.12**	-.00	-.03	.01	.02	.18**
İhmal	-.28**	-.30**	-.25**	-.25**	.20**	-.21**	-.24**	-.13**	-.16**	-.14**	-.13**	-.13**	.21**
Red	-.12*	-.14**	-.09	-.13*	-.07	-.12**	-.10	-.09	-.05	-.06	-.05	-.02	.19**
Kontrol	.07	.09	.06	.08	.06	.08	.07	.00	.02	-.03	-.00	.02	.06

* p<.05, ** p<.01, ***p<.001

(1)YAÖ Toplam (2)İçsel Amaç (3)İlişki (4)Topluma Katkı(5)Fiziksel Sağlık (6)Kişisel Gelişim (7)Aileye Katkı (8)Anlamlı Yaşam (9)Dışsal Amaç (10)Maddi Başarı (11)İmaj-Çekicilik (12)Ünlü Olma/Tanınma (13)Yalnızlık

Tablo 3.4.'de görüldüğü üzere EKRÖ Anne toplam puanı içsel amaç alt boyutlarından ilişki, fiziksel sağlık, kişisel gelişim ve aileye katkı arasında $-.15$ ($p<.01$) ile $-.13$ ($p<.01$) aralığında değişen anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Anne toplam puanı ile topluma katkı ve anlamlı yaşam alt boyutları arasında ise anlamlı ilişkili ($p>.05$) olmadığı belirlenmiştir. Anne toplam puanı dışsal amaç alt boyutlarından imaj-çekicilik ($r=-.12$, $p<.01$) ile negatif yönde anlamlı ilişkiliyken, maddi başarı ve ünlü olma/tanınma alt boyutlarıyla anlamlı ilişkili olmadığı ($p>.05$) görülmektedir.

EKRÖ/A alt boyutlarından anne sıcaklık ile içsel amaç alt boyutlarından ilişki, topluma katkı, fiziksel sağlık, kişisel gelişim ve aileye katkı arasında $-.15$ ($p<.01$) ile $.18$ ($p<.01$) aralığında değişen anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Anne sıcaklık alt boyutu ile anlamlı yaşam alt boyutu arasında ise anlamlı ilişkili ($p>.05$) olmadığı belirlenmiştir.

Anne saldırganlık alt boyutu ile içsel amaç alt boyutlarından ilişki, topluma katkı, fiziksel sağlık, kişisel gelişim ve anlamlı yaşam arasında anlamlı ilişkiye ($p<.05$) rastlanmazken, anne saldırganlık ($r=-.13$, $p<.01$) ile aileye katkı alt boyutunun negatif yönde anlamlı ilişkili olduğu görülmektedir. Anne saldırganlık ile dışsal amaç alt boyutları arasında anlamlı ilişki ($p>.05$) bulunmamıştır.

Anne ihmal puanları ile içsel amaç alt boyutlarından ilişki, topluma katkı, fiziksel sağlık ve kişisel gelişim arasında $-.16$ ($p<.01$) ile $-.10$ ($p<.01$) aralığında değişen negatif yönlü ve anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Anne ihmal ile aileye katkı ve anlamlı yaşam puanları arasında negatif yönlü ilişkiler olduğu ancak ilişkilerin ($p>.05$) anlamlı düzeyde olmadığı bulunmuştur. Anne ihmal puanları

($r=-.11$, $p<.05$) ile dışsal amaç alt boyutlarından imaj-çekicilik puanları ile negatif yönde anlamlı ilişkiliyken, maddi başarı ve ünlü olma alt boyutları ile anlamlı ilişkili olmadığı görülmektedir.

Anne red puanları ($r=-.10$, $p<.05$) içsel amaç alt boyutlarından anlamlı yaşam ile negatif yönde anlamlı ilişkiliyken, içsel amaç diğerk alt boyutlarıyla ve dışsal amaç alt boyutlarıyla anlamlı ilişkili olmadığı ($p>.05$) görülmektedir.

Anne kontrol puanları ile topluma katkı ($r=.16$, $p<.01$) ve anlamlı yaşam ($r=.13$, $p<.01$) puanları pozitif yönlü ve anlamlı ilişkiliyken, içsel amaç diğerk alt boyutlarıyla ve dışsal amaç alt boyutlarıyla anlamlı ilişkili olmadığı ($p>.05$) görülmektedir.

EKRÖ Baba toplam puanı ile içsel amaçların tüm alt boyutları arasında $-.25$ ($p<.01$) ile $-.16$ ($p<.01$) arasında değeri negatif yönlü ve anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Baba toplam puanı ile dışsal amaç alt boyutlarından maddi başarı ($r=-.13$, $p<.01$) ve imaj-çekicilik ($r=-.11$, $p<.05$) arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir.

EKRÖ/B alt boyutlarından baba sıcaklık ile içsel amaç alt boyutları arasında $.18$ ve $.26$ aralığında değeri pozitif yönlü, $p<.01$ düzeyinde anlamlı ve güçlü ilişkiler olduğu görülmektedir. Baba sıcaklık ile dışsal amaç alt boyutları arasında $.14$ ile $.16$ aralığında değeri, $p<.01$ düzeyinde pozitif yönlü ve anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir.

Baba saldırganlık alt boyutu ile içsel amaç alt boyutlarından topluma katkı, kişisel gelişim ve anlamlı yaşam arasında $-.16$ ($p<.01$) ve $-.12$ ($p<.01$) aralığında değeri anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Baba saldırganlık ile ilişki, fiziksel sağlık ve

aileye katkı ile dışsal amaç alt boyutları arasında anlamlı ilişki ($p>.05$) bulunmamaktadır.

Baba ihmal puanları ile içsel amaç alt boyutları arasında $-.25$ ve $.20$ aralığında değişen $p<.01$ düzeyinde anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Baba ihmal puanları ile dışsal amaç alt boyutları arasında $-.14$ ile $-.13$ aralığında değişen negatif yönlü, $p<.01$ düzeyinde anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir.

Baba red puanları ile topluma katkı ($r=-.13$, $p<.05$) ve kişisel gelişim ($r=-.12$, $p<.01$) alt boyutları arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler bulunurken, ilişki, fiziksel sağlık, aileye katkı ve anlamlı yaşam ile dışsal amaç alt boyutları arasında anlamlı ilişki olmadığı ($p>.05$) görülmektedir.

Tablo.4.'de görüldüğü üzere baba kontrol puanları içsel ve dışsal amaç alt boyutları ile anlamlı ilişkili değildir.

3.3.REGRESYON ANALİZİ

3.3.1.İntihar Olasılığını Yordayan Değişkenler

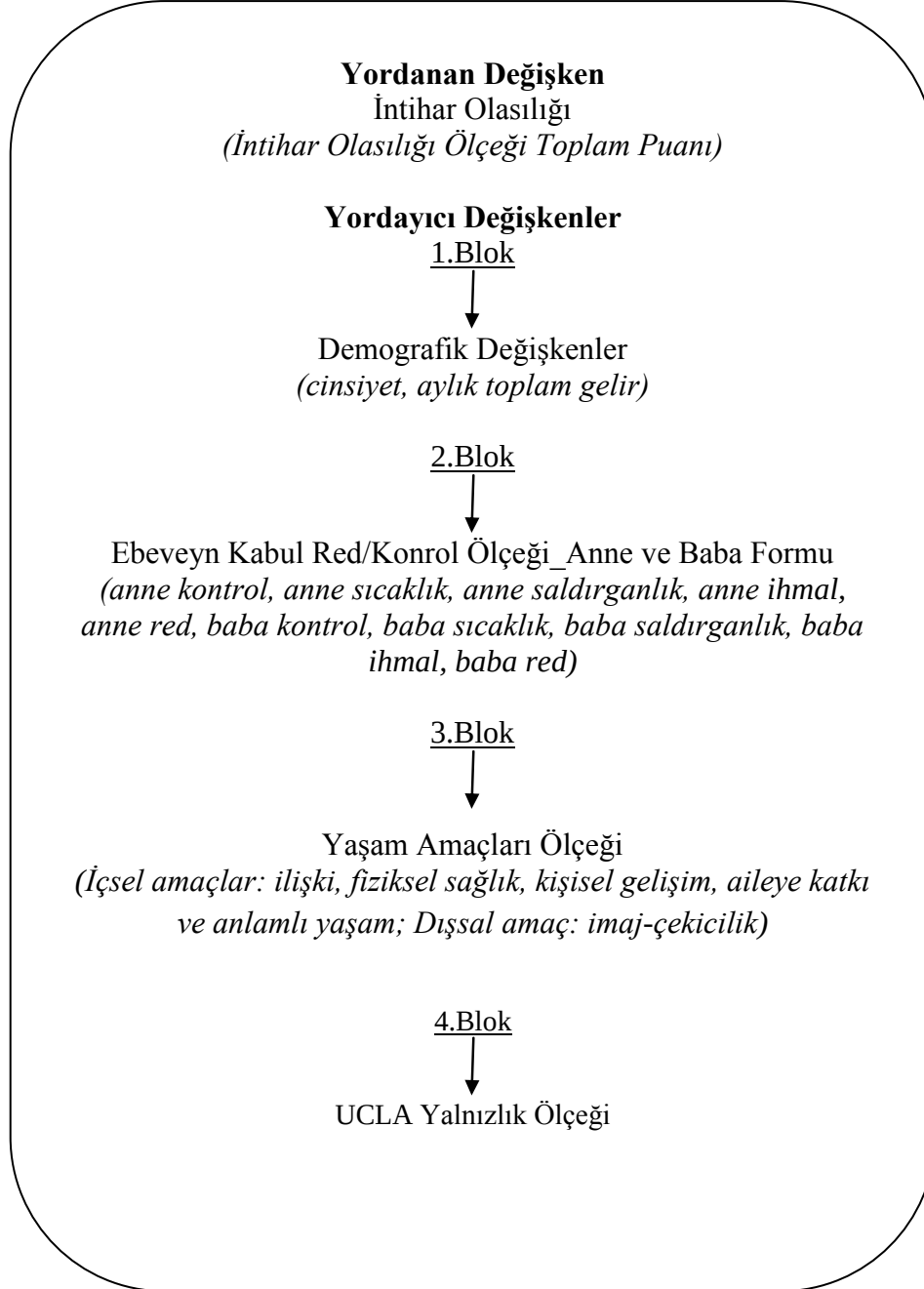
Çalışmanın bu aşamasında intihar olasılığı toplam puanını hangi değişkenlerin yordadığını belirlemek amacıyla aşamalı hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Daha önce yapılan korelasyon analizinde intihar olasılığı ile anlamlı ilişkili olan değişkenler regresyon analizine dahil edilmiştir.

Yapılan Aşamalı Hiyerarşik Regresyon Analizi kapsamında ilk aşamada, demografik değişkenler (cinsiyet ve aylık toplam gelir), ikinci aşamada EKRÖ-Anne ve EKRÖ-Baba'nın alt boyutları (anne kontrol, anne sıcaklık, anne saldırganlık, anne ihmal, anne red, baba kontrol, baba sıcaklık, baba saldırganlık, baba ihmal, baba red), üçüncü aşamada YAÖ'nün alt boyutları olan içsel amaçlar ve dışsal amaçların alt boyutları (İçsel amaçların alt boyutları: ilişki, fiziksel sağlık, kişisel gelişim, aileye katkı ve anlamlı yaşam; Dışsal amaçların alt boyutu: imaj-çekicilik), dördüncü ve son aşamada UCLA Yalnızlık Ölçeği toplam puanı denkleme alınmıştır.

Hiyerarşik regresyon analizinin yukarıda bahsedilen denklem aşamaları Şekil 3.1'de gösterilmektedir

İntihar olasılığını yordayan değişkenlere ilişkin analiz sonuçları Tablo 3.5.'de yer almaktadır.

Şekil.3.1.İntihar olasılığını yordayan değişkenlere ilişkin hiyerarşik regresyon analizi aşamaları

Tablo 3.5. İntihar Olasılığını Yordayan Değişkenler

Değişkenler (Denkleme giriş sırasına göre)	R	R ²	Uyarlanmış R ²	beta	t	F
Cinsiyet	.13	.02	.02	.03	.69	6.79*
Aylık Toplam Gelir	.17	.03	.02	-.04	-.95	4.36*
Baba Red	.35	.13	.12	.20	4.76***	43.21***
Anne Sıcaklık	.42	.17	.17	-.09	-2.17*	23.13***
İlişki	.49	.24	.23	-.06	-1.13	31.66***
Fiziksel Sağlık	.50	.25	.24	-.08	-1.68	5.03*
UCLA Yalnızlık	.65	.42	.41	.47	10.73***	115.10***

* p<.05, ** p<.01, ***p<.001

Tablo 3.5.'den takip edilebileceği gibi, intihar olasılığını yordayan değişkenlere bakıldığında birinci aşamada denkleme giren cinsiyet ($F_{1-392} = 6.79$, $p < .05$) ve aylık toplam gelirin ($F_{2-391} = 4.36$, $p < .05$) varyansa toplamda %0.4'lük katkı sağlamakla birlikte bağımsız katkılarının bulunmadığı gözlenmektedir.

İkinci aşamada denkleme alınan değişkenlerden baba reddinin varyansa %12'lik katkı sağladığı görülmektedir ($F_{3-390} = 43.21$, $p < .001$). İkinci aşamada denkleme giren diğer bir değişken olan anne sıcaklık toplam varyansa %5'lik bir katkı sağlamaktadır ($F_{4-389} = 23.13$, $p < .001$).

Üçüncü aşamada denkleme giren ilişki içsel amacının varyansa %6'luk bir katkı sağlamakla birlikte bağımsız katkısının bulunmadığı görülmektedir ($F_{5-389} = 31.66$, $p < .001$).

Üçüncü aşamada denkleme giren diğer değişkenlerden fiziksel sağlığın ($F=5.03$, $p<.05$) varyansa %1'lik katkı sağlamakla birlikte bağımsız katkısının bulunmadığı görülmektedir.

Dördüncü ve son aşamada denkleme giren yalnızlık değişkenin varyansa %17'lik katkıda bulunmasıyla birlikte açıklanan varyans %41'e yükselmektedir ($F_{388}=115.10$, $p<.001$).

3.4. Ebeveyn Kabul/Reddi ile İntihar Olasılığı Arasındaki İlişkide Yaşam

Amaçları ve Yalnızlığın Aracı Rolünün Değerlendirilmesi

Çalışmada, ebeveyn kabul reddi ile intihar olasılığı arasındaki ilişkide diğer temel değişkenlerin aracı rolünün değerlendirilmesi Baron ve Kenny (1986) tarafından önerilen regresyon analizleri ile incelenmiştir. Önerilen bu yöntemde, bir değişkenin aracı rolünün olabilmesi için aşağıda belirtilen dört koşulu yerine getirmesi gerekmektedir;

1. Yordayıcı ve yordanan değişken arasında anlamlı bir ilişki olmalıdır.
2. Yordayıcı değişken ile aracı değişken arasında anlamlı bir ilişki olmalıdır.
3. Aracı değişken ve yordanan değişken arasında anlamlı bir ilişki olmalıdır.
4. Yordayıcı değişken ve aracı değişken eş zamanlı olarak regresyon analizine girdiğinde, daha önce yordayıcı ve yordanan değişken arasında var olan anlamlı ilişki, ya anlamlı olmaktan çıkmalı ya da daha önceki anlamlılık düzeyinde azalma göstermelidir. Aracı değişken modele girdiğinde yordayıcı ve yordanan arasındaki ilişki anlamlı olmaktan çıkıyor ise “tam aracı model”den; yordayıcı ile yordanan arasındaki ilişkinin anlamlılık düzeyinde azalma oluyorsa “kısmi aracı model”den söz edilebilir.

Bu adımların ardından elde edilen dolaylı aracılık etkisinin istatistiksel olarak anlamlı şekilde sıfırdan farklı olup olmadığı Preacher ve Hayes (2008) tarafından önerilen Bootstrap yöntemi ile değerlendirilmiştir. Bootstrap, araştırma örnekleminden hareket ederek yer değiştirme yöntemi ile pek çok defa (örneğin 1000; 5000 kez) yeniden örnekleme dayanan, her yeni örnekleme için dolaylı aracılık etkisinin hesaplandığı parametrik olmayan bir yöntemdir. Yeniden örneklemenin ardından elde edilen aracılık etkisinin anlamlılığı, en tipik güven aralığının hesaplanması ve bu aralık içerisinde sıfırın bulunup bulunmamasına göre belirlenmektedir. Güven aralığı içerisinde sıfırın bulunmaması dolaylı etkinin sıfırdan farklı, yani anlamlı olduğuna işaret eder.

Bootstrap yönteminin seçilmesinin nedeni, a. küçük örneklemlerde Sobel'e kıyasla daha doğru sonuçlar vermesi; b. normal dağılım varsayımını karşılamayı gerektirmemesi; c. çok yönlü aracı değişkenlerin etkisini hem ayrı ayrı hem de eşzamanlı değerlendirmeye olanak sağlaması; d. çok yönlü aracı değişkenlerin etkilerini tek bir modelde karşılaştırabilmesi; e. aracı değişkenlerin birbirlerinden bağımsız şekilde işlev gösterip göstermediklerini belirleyebilmesidir (Preacher ve Hayes, 2004; 2008).

Bootstrap yöntemi ile analizler, Akün (2013) tarafından sürdürülmekte olan çalışmada önerildiği şekilde <http://afhayes.com/spss-sas-and-mplus-macros-and-code.html> adresinden indirilen eklenti aracılığıyla SPSS kullanılarak PROCESS Multiple Mediation Model 4 (Hayes ve Preacher, 2012) yürütülerek gerçekleştirilmiştir.

Ebeveyn kabul/reddi ile intihar olasılığı arasındaki ilişkide yaşam amaçları ve yalnızlığın aracı rolünü test etmek için, ilk aşamada daha önce yapılmış olan

korelasyon analizi sonuçlarından (Tablo 3.3.) yola çıkılarak yordayıcı değişkenler ve yordanan değişken arasındaki ilişkiye bakılmıştır.

İkinci aşamada, yordayıcı değişkenler ve aracı değişkenler arasındaki ilişkiler, daha önce gerçekleştirilmiş olan korelasyon analizi sonuçlarına (Tablo 3.4) bakılarak incelenmiş; aralarında ilişki olmayan değişkenler analize dahil edilmemiştir.

Anne kabul/reddi ile “topluma katkı”, “anlamli yaşam”, “maddi başarı” “ünlü olma” arasında anlamlı ilişki olmadığı için belirtilen yaşam amaçları alt boyutlarının aracı rolü test edilmemiştir. Baba kabul/reddi ile “ünlü olma” arasında anlamlı ilişki olmadığı için belirtilen alt boyutun aracı rolü test edilmemiştir.

Üçüncü aşamada yordanan değişken ve aracı değişkenler arasındaki ilişkiler, daha önce gerçekleştirilmiş olan korelasyon analizi sonuçlarına (Tablo 3.4) bakılarak incelenmiş; aralarında ilişki olmayan değişkenler analize dahil edilmemiştir. İntihar olasılığı ile “maddi başarı” ve “ünlü olma” arasında anlamlı ilişki olmadığı için belirtilen yaşam amaçları alt boyutlarının aracı rolü test edilmemiştir.

Ebeveyn kabul/reddi ile intihar olasılığı arasında aracı rolü incelenmiş olan değişkenler Tablo 3.6’da yer almaktadır.

Tablo 3.6. Ebeveyn Kabul/Reddi ile İntihar Olasılığı Arasındaki İlişkide Aracı Rolü İncelenen Değişkenler

Yordayıcı Değişken	Aracı Değişken (Yaşam Amaçları ve Yalnızlık)	Yordanan Değişken
Anne Kabul/Reddi	İlişki Fiziksel Sağlık Kişisel Gelişim Aileye Katkı İmaj-Çekicilik	İntihar Olasılığı
Anne Kabul/Reddi	Yalnızlık	İntihar Olasılığı

Yordayıcı Değişken	Aracı Değişken (Yaşam Amaçları ve Yalnızlık)	Yordanan Değişken
Baba Kabul/Reddi	İlişki Fiziksel Sağlık Kişisel Gelişim Aileye Katkı Topluma Katkı Anlamlı Yaşam İmaj-Çekicilik	İntihar Olasılığı
Baba Kabul/Reddi	Yalnızlık	İntihar Olasılığı

3.4.1. Ebeveyn Kabul Reddi ve İntihar Olasılığı Arasındaki İlişkide Yaşam Amaçlarının Aracı Rolü

Çalışmanın amaçlarından biri ebeveyn kabul reddi ile intihar olasılığı arasındaki ilişkide Yaşam Amaçları Ölçeği alt boyutları olan ilişki, topluma katkı, fiziksel sağlık, kişisel gelişim, aileye katkı, anlamlı yaşam, maddi başarı, imaj-çekicilik, ünlü olma/tanınmanın aracı rolünün araştırılmasıdır. YAÖ'nün alt

boyutlarının aracı rolü Baron ve Kenny (1986) tarafından önerilen bir dizi regresyon analizi ile incelenmiştir.

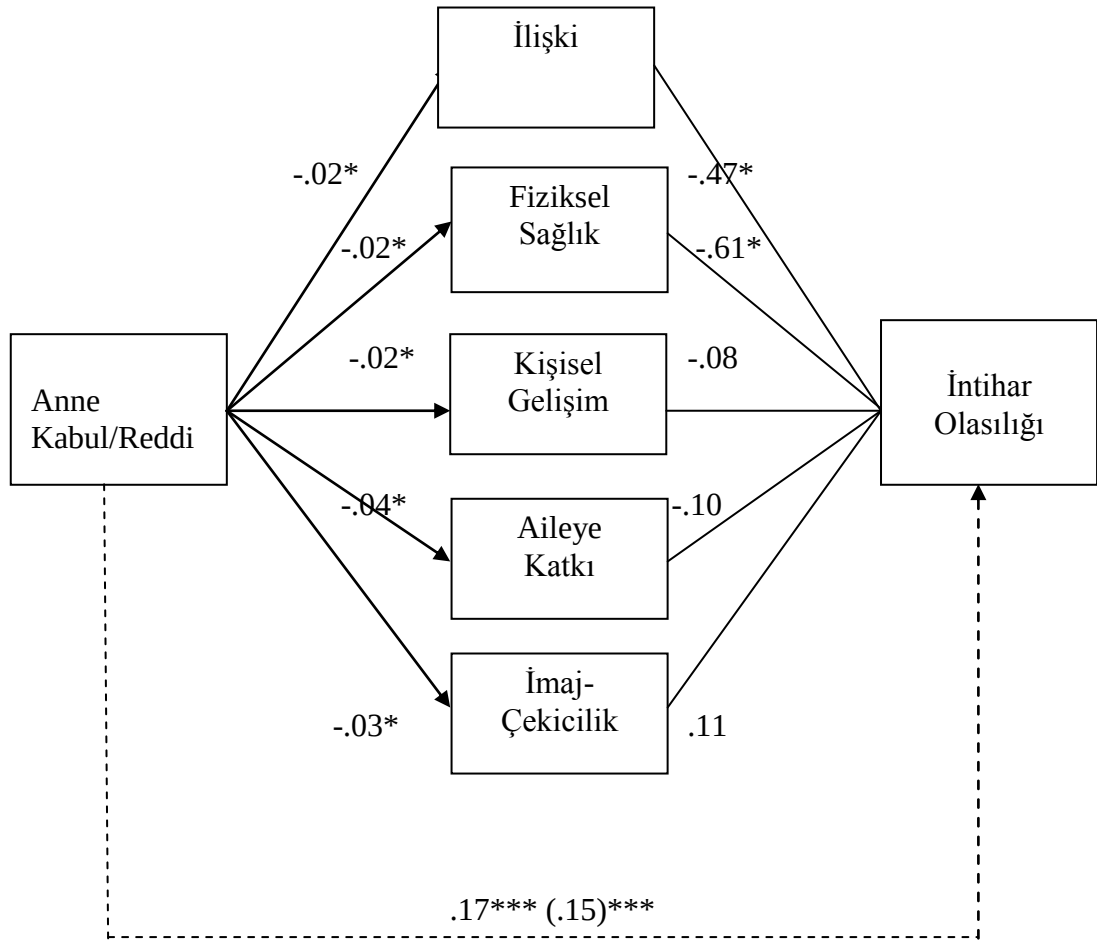
3.4.1.1. Anne Kabul/Red ile İntihar Olasılığı Arasındaki İlişkide Yaşam Amaçlarının Aracı Rolü

Daha önce gerçekleştirilmiş olan korelasyon analizinde (Tablo 3.4) anne toplam puanı ile YAÖ'nün alt boyutları olan topluma katkı, anlamlı yaşam, maddi başarı ve ünlü olma/tanınma arasında anlamlı ilişki olmadığı görüldüğü için YAÖ'nün bu alt boyutları analize dahil edilmemiştir.

Anne kabul/reddi ile intihar olasılığı arasındaki ilişkide YAÖ'nün alt boyutları olan ilişki, fiziksel sağlık, kişisel gelişim, aileye katkı ve imaj-çekiciliğin aracı etkilerine ilişkin bulgular Şekil 3.2'de yer almaktadır.

Şekil 3.2'de görüldüğü gibi, anne kabul/reddin yordanan değişken olan intihar olasılığı üzerine anlamlı doğrudan etkisi ($B=.13$, $t=7.31$, $p<.001$) vardır (Adım 1). Buna ek olarak anne kabul/reddi, aracı değişkenler olan ilişki ($B=-.03$, $t=-2.61$, $p<.01$), fiziksel sağlık ($B=-.02$, $t=-2.71$, $p<.01$), kişisel gelişim ($B=-.02$, $t=-2.89$, $p<.01$), aileye katkı ($B=-.04$, $t=-2.95$, $p<.01$) ve imaj çekicilik ($B=-.03$, $t=-2.47$, $p<.05$) üzerinde anlamlı doğrudan etki göstermektedir (Adım 2). Aracı değişkenlerin intihar olasılığı üzerindeki yordayıcı etkisine bakıldığında ilişki ($B=-.47$, $t=-2.97$, $p<.01$) ve fiziksel sağlığın ($B=-.62$, $t=-2.44$, $p<.05$) anlamlı düzeyde doğrudan etkisinin olduğu; kişisel gelişim ($B=.09$, $t=.44$, $p>.05$), aileye katkı ($B=-.10$, $t=-1.12$, $p>.05$) ve imaj-çekiciliğin ($B=.11$, $t=.85$, $p>.05$) anlamlı düzeyde doğrudan etkilerinin bulunmadığı görülmektedir (Adım 3).

Anne kabul/reddi ile tüm aracı değişkenler denkleme eşzamanlı girdiğinde (Adım 4), anne kabul/reddi ile intihar olasılığı arasındaki ilişki azalmış; anlamlılık değerinde azalma olmasına rağmen .001 düzeyinde kalmaya devam etmiştir ($B=.15$, $t=6.84$, $p<.001$). Buradan hareketle, aracı değişkenlerin anne kabul/reddi ile intihar olasılığı arasındaki ilişkide “kısmi aracılık” etkileri olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca, tüm modelin anlamlı olduğu ($F_{6-389}= 17.83$, $p<.001$) ve varyansın %20’sini açıkladığı görülmüştür.

Şekil 3.2. YAÖ Alt Boyutlarının, Anne Kabul/Reddi ile İntihar Olasılığı Arasındaki İlişkide Aracı Roller. Şekilde standardize olmayan betalara yer verilmiştir.
* $p < .05$, *** $p < .001$.

Aracı değişkenlerin kısmi aracılık etkisinin anlamlı olup olmadığı 1000 kişilik bootstrap örnekleme üzerinde incelenmiş ve sonuçlar Tablo 3.6’da verilmiştir. Buna göre beş aracı değişkenin toplam dolaylı etkisi anlamlı bulunmuştur (nokta tahmin=.2 ve %95 BCa GA [.0065, .0427]).

Diğer bir deyişle yaşam amaçları alt boyutları, anne kabul/reddi ile intihar olasılığı arasındaki ilişkiye kısmi aracılık etmektedir. Ek olarak, her değişken ayrı ayrı ele alındığında, ilişki (nokta tahmin=.01 ve %95 BCa GA [.0019, .0348]) ve fiziksel sağlığın (nokta tahmin=.01 ve %95 BCa GA [.0020, .0282]) anne kabul/reddi ile intihar olasılığı arasında anlamlı kısmi aracılık etkisi olduğu ancak kişisel gelişim (nokta tahmin=-.00 ve %95 BCa GA [-.0164, .0063]), aileye katkı (nokta tahmin=.00 ve %95 BCa GA [-.0021, .0192]) ve imaj-çekiciliğin (nokta tahmin=-.00 ve %95 BCa GA [-.0138, .0041]) kısmi aracılık etkisinin anlamlı olmadığı görülmektedir.

Tablo 3.7. İntihar Olasılığı Üzerinde Toplam ve Spesifik Dolaylı Etki için Nokta Tahminleri, Bias-Corrected and Accelerated (BCa) Güven Aralıkları

Değişken	Katsayılar Çarpımı (Product of coefficients)				%95 BCa Güven Aralığı	
	Nokta Tahmini	SE	z	p	Düşük	Yüksek
Toplam	-.02	.00	2.64	.01	.0065	.0427
İlişki	.01	.01	1.92	.06	.0019	.0348
Fiziksel Sağlık	.01	.01	1.82	.07	.0020	.0282
Kişisel Gelişim	-.00	.01	-.44	.66	-.0164	.0063
Aileye Katkı	.00	.01	1.06	.29	-.0021	.0192
İmaj-Çekicilik	-.00	.00	-.81	.42	-.0138	.0041

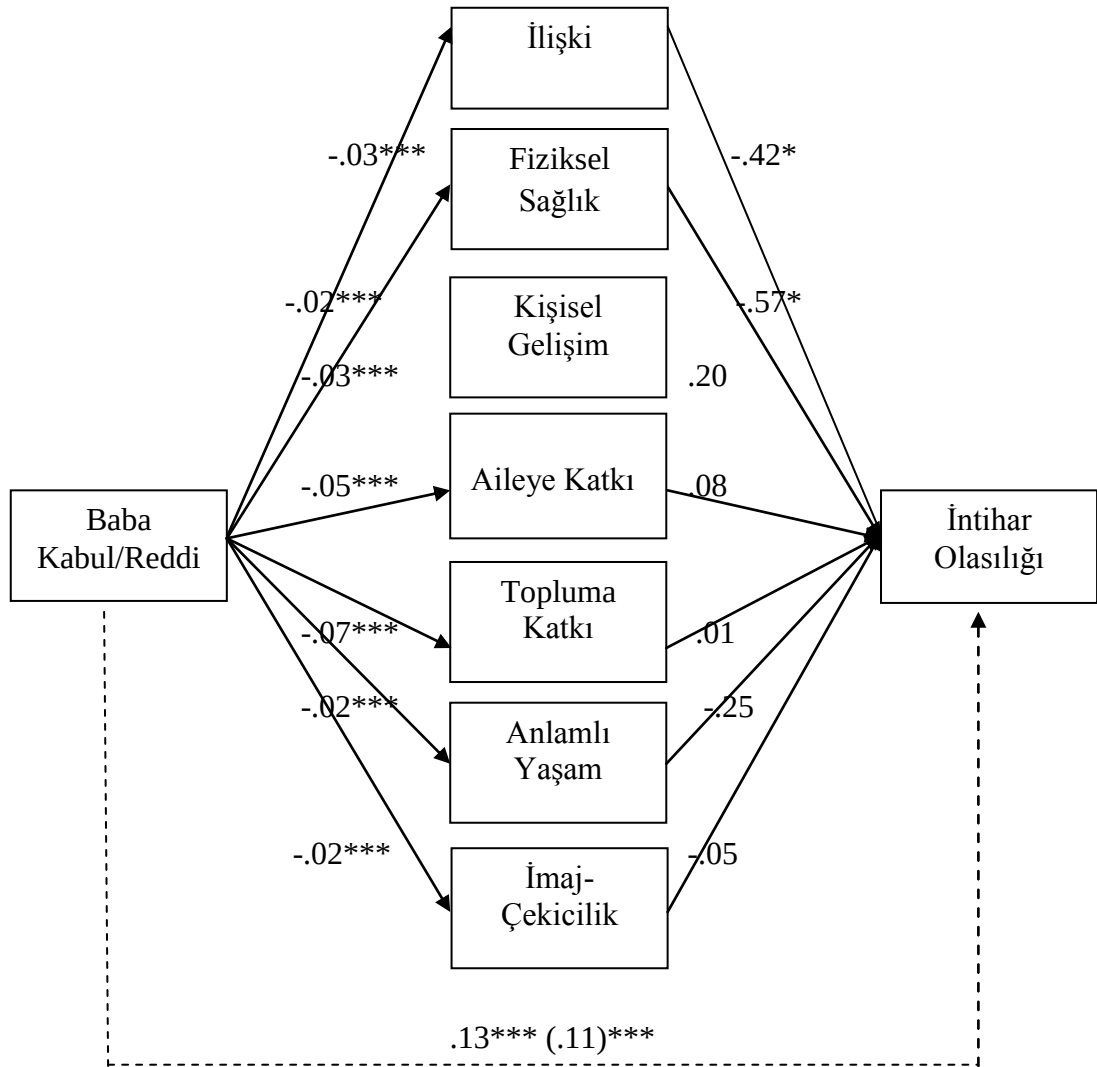
3.4.1.2. Baba Kabul/Red ile İntihar Olasılığı Arasındaki İlişkide Yaşam Amaçlarının Aracı Rolü

Daha önce gerçekleştirilmiş olan korelasyon analizinde (Tablo 3.4) baba toplam puanı ile YAÖ'nün alt boyutlarından ünlü olma/tanınma arasında anlamlı ilişki olmadığı görüldüğü için YAÖ'nün bu alt boyutu analize dahil edilmemiştir. YAÖ'nün alt boyutlarından maddi başarı ile intihar olasılığı toplam puanı arasında anlamlı ilişki olmadığı görüldüğü için bu alt boyut da analize dahil edilmemiştir.

Baba kabul/reddi ile intihar olasılığı arasındaki ilişkide YAÖ'nün alt boyutları olan ilişki, topluma katkı, fiziksel sağlık, kişisel gelişim, aileye katkı, anlamlı yaşam ve imaj-çekiciliğin aracı etkilerine ilişkin bulgular Şekil 3.2'de yer almaktadır.

Şekil 3.2'de görüldüğü gibi, baba kabul/reddin yordanan değişken olan intihar olasılığı üzerine anlamlı doğrudan etkisi ($B=.13$, $t=7.31$, $p<.001$) vardır (Adım 1). Buna ek olarak baba kabul/reddi, aracı değişkenler olan ilişki ($B=-.03$, $t=-4.43$, $p<.001$), fiziksel sağlık ($B=-.02$, $t=-3.50$, $p<.001$), kişisel gelişim ($B=-.03$, $t=-4.53$, $p<.001$), aileye katkı ($B=-.05$, $t=-4.39$, $p<.001$), topluma katkı ($B=-.07$, $t=-5.19$, $p<.001$), anlamlı yaşam ($B=-.02$, $t=-3.26$, $p<.001$) ve imaj çekicilik ($B=-.02$, $t=-2.24$, $p<.05$) üzerinde anlamlı doğrudan etki göstermektedir (Adım 2). Aracı değişkenlerin intihar olasılığı üzerindeki yordayıcı etkisine bakıldığında ilişki ($B=-.42$, $t=-2.40$, $p<.05$) ve fiziksel sağlığın ($B=-.57$, $t=-2.19$, $p<.05$) anlamlı düzeyde doğrudan etkisinin olduğu; kişisel gelişim ($B=.20$, $t=.92$, $p>.05$), aileye katkı ($B=-.08$, $t=-.88$, $p>.05$), topluma katkı ($B=.00$, $t=.11$, $p>.05$), anlamlı yaşam ($B=-.24$, $t=-1.23$, $p>.05$) ve imaj-çekiciliğin ($B=.05$, $t=.38$, $p>.05$) anlamlı düzeyde doğrudan etkilerinin

bulunmadığı görülmektedir (Adım 3). Baba kabul/reddi ile tüm aracı değişkenler denkleme eşzamanlı girdiğinde (Adım 4), baba kabul/reddi ile intihar olasılığı arasındaki ilişki azalmış; anlamlılık değerinde azalma olmasına rağmen .001 düzeyinde kalmaya devam etmiştir ($B=.11$, $t=5.88$, $p<.001$). Buradan hareketle, aracı değişkenlerin baba kabul/reddi ile intihar olasılığı arasındaki ilişkide “kısmi aracılık” etkileri olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca, tüm modelin anlamlı olduğu ($F_{8-387}=11.96$, $p<.001$) ve varyansın %18’ini açıkladığı görülmüştür.

Şekil 3.3. YAÖ Alt Boyutlarının, Baba Kabul/Reddi ile İntihar Olasılığı Arasındaki İlişkide Aracı Roller. Şekilde standardize olmayan betalara yer verilmiştir.

* $p < .05$, *** $p < .001$.

Aracı değişkenlerin kısmi aracılık etkisinin anlamlı olup olmadığı 1000 kişilik bootstrap örnekleme üzerinde incelenmiş ve sonuçlar Tablo 3.7’de verilmiştir. Buna göre yedi aracı değişkenin toplam dolaylı etkisi anlamlı bulunmuştur (nokta tahmin=.3 ve %95 BCa GA [.0083, .0415]).

Diğer bir deyişle yaşam amaçları alt boyutları, baba kabul/reddi ile intihar olasılığı arasındaki ilişkiye kısmi aracılık etmektedir. Ek olarak, her değişken ayrı ayrı ele alındığında, ilişki (nokta tahmin=.01 ve %95 BCa GA [.0024, 0335]) ve fiziksel sağlığın (nokta tahmin=.01 ve %95 BCa GA [.0017, 0236]) baba kabul/reddi ile intihar olasılığı arasında anlamlı kısmi aracılık etkisi olduğu ancak kişisel gelişim (nokta tahmin=-.00 ve %95 BCa GA [-.0212, 0061]), aileye katkı (nokta tahmin=.00 ve %95 BCa GA [-.0052, 0157]), topluma katkı (nokta tahmin=-.00 ve %95 BCa GA [-.0108, 0095]), anlamlı yaşam (nokta tahmin=.00 ve %95 BCa GA [-.0022, .0153]) ve imaj-çekiciliğin (nokta tahmin=-.00 ve %95 BCa GA [-.0095, 0037]) kısmi aracılık etkisinin anlamlı olmadığı görülmektedir.

Tablo 3.8. İntihar Olasılığı Üzerinde Toplam ve Spesifik Dolaylı Etki için Nokta Tahminleri, Bias-Corrected and Accelerated (BCa) Güven Aralıkları

Değişken	Katsayılar Çarpımı (Product of coefficients)				%95 BCa Güven Aralığı	
	Nokta Tahmini	SE	z	p	Düşük	Yüksek
Toplam	.03	.01	3.28	.00	.0083	.0415
İlişki	.01	.01	2.13	.03	.0024	.0333
Fiziksel Sağlık	.01	.01	1.87	.06	.0017	.0236
Kişisel Gelişim	-.01	.01	-.91	.36	-.0212	.0061
Aileye Katkı	.00	.01	.87	.38	-.0052	.0157
Topluma Katkı	-.00	.01	-.12	.90	-.0108	.0095
Anlamlı Yaşam	.00	.00	1.17	.24	-.0022	.0153
İmaj-Çekicilik	-.00	.00	-.38	.71	-.0095	.0037

3.4.2. Ebeveyn Kabul Reddi ve İntihar Olasılığı Arasındaki İlişkide Yalnızlığın Aracı Rolü

Çalışmanın amaçlarından biri ebeveyn kabul reddi ile intihar olasılığı arasındaki ilişkide yalnızlığın aracı rolünün araştırılmasıdır. Yalnızlığın aracı rolü Baron ve Kenny (1986) tarafından önerilen bir dizi regresyon analizi ile incelenmiştir.

3.4.2.1. Anne Kabul Reddi ve İntihar Olasılığı Arasındaki İlişkide Yalnızlığın Aracı Rolü

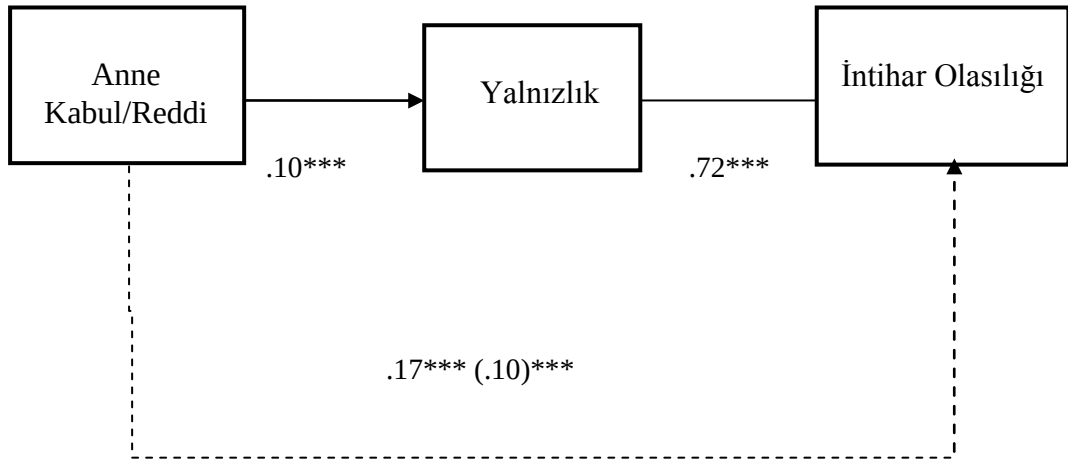
Anne kabul/reddi ile intihar olasılığı arasındaki ilişkide yalnızlığın aracı etkilerine ilişkin bulgular Şekil 3.3’de yer almaktadır.

Şekil 3.3’de görüldüğü gibi, anne kabul/reddin yordanan değişken olan intihar olasılığı üzerine anlamlı doğrudan etkisi ($B=.17$, $t=7.59$, $p<.001$) vardır (Adım 1).

Buna ek olarak anne kabul/reddi, yalnızlık puanı üzerinde ($B=.10$, $t=5.65$, $p<.001$) üzerinde anlamlı doğrudan etki göstermektedir (Adım 2).

Yalnızlık aracı değişkeninin intihar olasılığı üzerindeki yordayıcı etkisine bakıldığında ise yalnızlığın ($B=.72$, $t=12.88$, $p<.001$) anlamlı düzeyde doğrudan etkisinin bulunduğu görülmektedir (Adım 3).

Anne kabul/reddi ile yalnızlık denkleme eşzamanlı girdiğinde (Adım 4), anne kabul/reddi ile intihar olasılığı arasındaki ilişki azalmış; anlamlılık değerinde azalma olmasına rağmen .001 düzeyinde kalmaya devam etmiştir ($B=.10$, $t=5.17$, $p<.001$). Buradan hareketle, aracı değişkenin anne kabul/reddi ile intihar olasılığı arasındaki ilişkide “kısmi aracılık” etkileri olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca, tüm modelin anlamlı olduğu ($F_{2-393}= 123.81$, $p<.001$) ve varyansın %38’ini açıkladığı görülmüştür.

Şekil 3.4. Yalnızlığın, Anne Kabul/Reddi ve İntihar Olasılığı Arasındaki İlişkide Aracı Rolü. Şekilde *standardize olmayan betalara yer verilmiştir*. *** $p<.001$

Aracı değişkenin kısmi aracılık etkisinin anlamlı olup olmadığı 1000 kişilik bootstrap örnekleme üzerinde incelenmiş ve sonuçlar Tablo 3.8’de verilmiştir. Buna

göre aracı değişkenin toplam dolaylı etkisi anlamlı bulunmuştur (nokta tahmin=.07 ve %95 BCa GA [.0434, .0993]).

Diğer bir deyişle yalnızlık, anne kabul/reddi ile intihar olasılığı arasındaki ilişkiye kısmi aracılık etmektedir.

Tablo 3.9. İntihar Olasılığı Üzerinde Toplam ve Spesifik Dolaylı Etki için Nokta Tahminleri, Bias-Corrected and Accelerated (BCa) Güven Aralıkları

Değişken	Katsayılar Çarpımı (Product of coefficients)				%95 BCa Güven Aralığı	
	Nokta Tahmini	SE	z	p	Düşük	Yüksek
Toplam	-.07	.01	5.18	.00	.0434	.0993
Yalnızlık	-.07	.01	5.18	.00	.0434	.0993

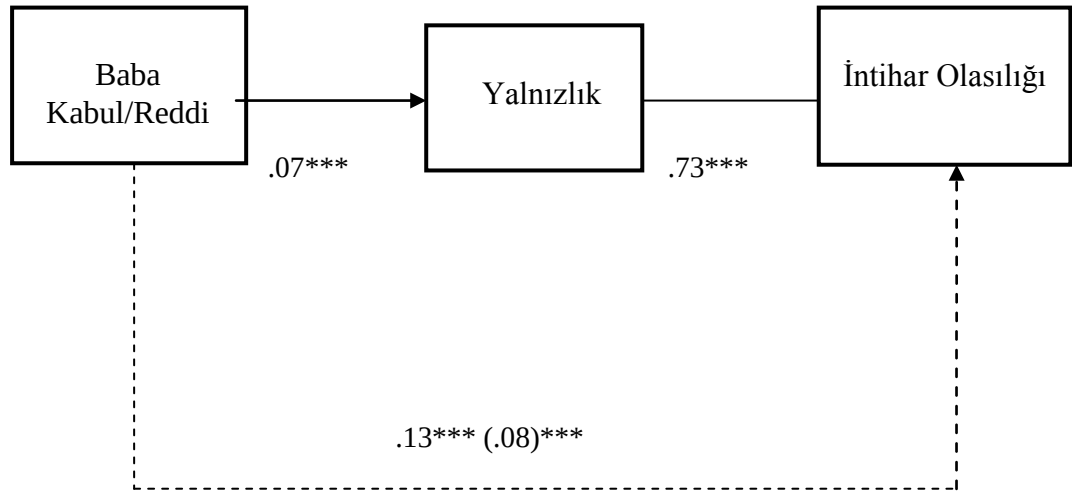
3.4.2.2. Baba Kabul/Reddi ile İntihar Olasılığı Arasındaki İlişkide Yalnızlığın Aracı Rolü

Baba kabul/reddi ile intihar olasılığı arasındaki ilişkide yalnızlığın aracı etkilerine ilişkin bulgular Şekil 3.2’de yer almaktadır.

Şekil 3.2’de görüldüğü gibi, baba kabul/reddin yordanan değişken olan intihar olasılığı üzerine anlamlı doğrudan etkisi ($B=.13$, $t=7.31$, $p<.001$) vardır (Adım 1).

Buna ek olarak baba kabul/reddi, yalnızlık puanı üzerinde ($B=.07$, $t=5.05$, $p<.001$) üzerinde anlamlı doğrudan etki göstermektedir (Adım 2). Yalnızlık aracı değişkeninin intihar olasılığı üzerindeki yordayıcı etkisine bakıldığında ise yalnızlığın ($B=.73$, $t=13.12$, $p<.001$) anlamlı düzeyde doğrudan etkisinin bulunduğu görülmektedir (Adım 3). Baba kabul/reddi ile yalnızlık denkleme eşzamanlı girdiğinde (Adım 4), baba kabul/reddi ile intihar olasılığı arasındaki ilişki azalmış;

anlamlılık değeriinde azalma olmasına rağmen .001 düzeyinde kalmaya devam etmiştir ($B=.08$, $t=5.25$, $p<.001$). Buradan hareketle, aracı değişkenin baba kabul/reddi ile intihar olasılığı arasındaki ilişkide “kısmi aracılık” etkileri olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca, tüm modelin anlamlı olduğu ($F_{2-393}= 124.45$, $p<.001$) ve varyansın %38'ini açıkladığı görülmüştür.

Şekil 3.5. Yalnızlığın, Baba Kabul/Reddi ve İntihar Olasılığı Arasındaki İlişkide Aracı Rolü. Şekilde standardize olmayan betalara yer verilmiştir. *** $p<.001$

Aracı değişkenin kısmi aracılık etkisinin anlamlı olup olmadığı 1000 kişilik bootstrap örnekleme üzerinde incelenmiş ve sonuçlar Tablo 3.9'da verilmiştir. Buna göre aracı değişkenin toplam dolaylı etkisi anlamlı bulunmuştur (nokta tahmin=.05 ve %95 BCa GA [.0293, .0749]).

Diğer bir deyişle yalnızlık, baba kabul/reddi ile intihar olasılığı arasındaki ilişkiye kısmi aracılık etmektedir.

Tablo 3.10. İntihar Olasılığı Üzerinde Toplam ve Spesifik Dolaylı Etki için Nokta Tahminleri, Bias-Corrected and Accelerated (BCa) Güven Aralıkları

Değişken	Katsayılar Çarpımı (Product of coefficients)				%95 BCa Güven Aralığı	
	Nokta Tahmini	SE	z	p	Düşük	Yüksek
Toplam	.05	.01	4.72	.00	.0293	.0749
Yalnızlık	.05	.01	4.72	.00	.0293	.0749

3.5. Regresyon ve Aracı Değişken Analizlerinde Elde Edilen Bulguların Bir Arada Gösterilmesi

Bu çalışma kapsamında, intihar olasılığını yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla yapılan regresyon analizi ve ebeveyn kabul/reddi ile intihar olasılığı arasındaki ilişkide çalışmanın temel değişkenlerinin aracı etkilerini belirlemeye yönelik gerçekleştirilen aracı değişken analizlerinin sonuçları Tablo 3.11’de gösterilmektedir.

Tablo 3.11. Regresyon ve Aracı Değişken Analizi Bulguları

Değişkenler	İntihar Olasılığını Yordayan Değişkenler	Anne Kabul/Reddi ile İntihar Olasılığı Arasındaki İlişkide Aracı Rolü	Baba Kabul/Reddi ile İntihar Olasılığı Arasındaki İlişkide Aracı Rolü
Demografik Değişkenler			
Cinsiyet	Yordayan D.		
Aylık Gelir	Yordayan D.		
EKRÖ / Anne			
Anne Sıcaklık	Yordayan D.		
Anne Saldırgan.	-		
Anne İhmal	-		
Anne Red	-		
Anne Kontrol	-		
EKRÖ / Baba			
Baba Sıcaklık	-		
Baba Saldırgan.	-		
Baba İhmal	-		
Baba Red	Yordayan D.		
Baba Kontrol	-		
YAÖ			
İlişki	Yordayan D.	Kısmi Aracı	Kısmi Aracı
Topluma K.	-		-
Fiziksel S.	Yordayan D.	Kısmi Aracı	Kısmi Aracı
Kişisel G.	-	-	-
Aileye K.	-	-	-
Anlamlı Y.	-		-
Maddi B.	-		
İmaj	-	-	-
Ünlü O.	-		
UCLA	Yordayan D.	Kısmi Aracı	Kısmi Aracı

BÖLÜM IV

TARTIŞMA

İntihar oranları pek çok ülkede yıllar içerisinde giderek artmakta ve günümüzde evrensel bir sorun olarak kabul edilmektedir. Doğal olarak da yurt içi ve yurt dışında konuyla ilgili çok sayıda çalışma yapılmış ve yapılmaktadır. Bu çalışmalarda özellikle yaş faktörü vurgulanmakta ve intihar olasılığının en fazla olduğu yaş grubunun 15-24 yaş olduğu belirtilmektedir. Bu yaş aralığında bulunan bireyler üzerinde pek çok psikolojik değişken ile ilişkili çalışmalar yapılmaktadır ve bu değişkenlerden biri de ebeveyn davranışlarıdır.

Buradan hareketle mevcut çalışmada da anne baba davranışları ile intihar olasılığı arasındaki ilişki bu yaş grubu (15-24) içerisinde yer alan üniversite öğrencileri üzerinde araştırılmıştır. Bunun yanı sıra üniversite öğrencilerinde yalnızlık ve yaşam amaçlarının da intihar davranışları ile ilişkisi göz önünde bulundurularak, bu değişkenler de çalışma kapsamında ele alınmıştır. Ayrıca cinsiyet ve gelir düzeyi gibi demografik değişkenler ile sözü edilen diğer değişkenlerin (İntihar olasılığı, ebeveyn kabul reddi, yaşam amaçları, yalnızlık) arasındaki ilişkiler de değerlendirilmiştir. Tüm bu değişkenler bulgular bölümünde aktarıldığı üzere

çeşitli analizlerle incelenmiştir. Bu bölümde elde edilen bulgular ilgili literatür çerçevesinde tartışılacaktır.

Araştırmanın temel değişkenleri **cinsiyet** değişkeni açısından ele alındığında; İntihar Olasılığı Ölçeği'nin alt boyutlarından “hayata bağlılıktan kopma” ve “öfke” puanlarında erkeklerin kadınlardan anlamlı düzeyde yüksek puanlar aldıkları görülmektedir. Yapılan regresyon analizi sonucunda da cinsiyet değişkeninin varyansa bağımsız katkısı bulunmamakla birlikte diğer değişkenlerle birlikte toplam varyansa katkı sağladığı gözlenmektedir. Arsel (2010) erkeklerin öfke puanlarının kadınlardan yüksek olduğunu ifade etmektedir. Vannatta (1997) da, erkeklerin kadınlardan daha fazla öfke davranışları sergilediklerini belirtmekte, genç erkeklerin yardım istemek için cesaretlendirilmediğini, bu durumun da öfke davranışlarıyla ilişkili olabileceğini vurgulamaktadır. Ülkemizde yürütülen bir çalışmada on yıl içerisinde intihar eden kişilerin %61.1'inin erkek, %38.9'unun ise kadın olduğu belirtilmektedir (Oner ve ark., 2007). Erkeklerin intihar olasılığının kadınlardan yüksek olduğu birçok çalışmada ifade edilmiş bir bulgudur (Örn, Batıgün-Durak, 2005; Kumar, Mohan, Ranjith ve Chandrasekaran, 2006; Yamamura, Kinoshita, Nishiguchi, Hishida, 2006). Ancak intihar olasılığı açısından cinsiyetler arası farklılık bulunmadığını belirten çalışmalar da mevcuttur. Örneğin, Sherer (1985) örneklemini üniversite öğrencilerinin oluşturduğu çalışmasında kadınlar ve erkeklerin intihar düşünceleri puanları arasında anlamlı farklılıklar olmadığını belirtmektedir. Görüldüğü üzere ilgili literatürde cinsiyet değişkeni açısından farklı bulgulara rastlanmaktadır.

EKRÖ Baba formunun “baba saldırganlık”, “baba ihmal” ve “baba red” alt ölçeklerinde cinsiyet açısından anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir. Her üç

boyutta da erkeklerin aldıkları puanlar kadınlardan anlamlı düzeyde daha yüksektir. Diğer bir deyişle erkeklerin, kadınlara göre, çocukluklarında babalarına dair daha fazla ayrışmamış red, saldırganlık ve ihmal algıladıkları saptanmıştır. Literatürde bu konuda farklı sonuçlara rastlanmaktadır. Bazı araştırmacılar (Dwairy, 2009) erkek ergenlerin kız ergenlere göre daha fazla baba reddi algıladıklarını belirtirken, bazıları ise (Koestner ve ark., 1991) kadınların erkeklere göre reddedilmeye daha duyarlı olduklarını ifade etmektedir. Bazı araştırmacılar ise cinsiyet ayrımının çok az olduğunu veya hiç olmadığını söylemişlerdir (McLachlan ve ark., 2010; Varan, 2005). Dwairy (2009) ebeveyn kabulünün veya reddinin ebeveyn ile çocuğun cinsiyetine bağlı olabileceğini ifade etmiş, babaların annelere göre daha fazla reddedici ve daha az kabul edici olduğunu belirtmiştir. Erkeklerin babalarına dair daha fazla red, saldırganlık ve ihmal algılamalarının Türkiye’de babaların annelere göre daha otoriter ve çocuklarına daha uzak olmalarıyla ilişkili olabileceği düşünülmektedir (Eryavuz, 2006; Varan, 2005).

Cinsiyet değişkeni, YAÖ’nin “ilişki”, “topluma katkı”, “fiziksel sağlık” “kişisel gelişim”, “anamlı yaşam” ve “imaj-çekicilik” alt boyutlarında anlamlı farklılıklar yaratmıştır. Bu alt boyutların tümünde kadınların aldıkları puanların erkeklerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle kadınların ilişki, topluma katkı, fiziksel sağlık, kişisel gelişim, anlamlı yaşam ve imaj çekicilik gibi yaşam amaçlarını erkeklerden daha çok benimsedikleri görülmektedir. Kasser ve ark. (1995) çalışmalarında kadınların erkeklere göre içsel amaçları daha fazla benimsediklerini belirtmişlerdir. Benzer şekilde İlhan (2009) ülkemizde üniversite öğrencileri ile yürüttüğü çalışmasında kadınların içsel amaçları erkeklerden daha çok önemsendiğini belirtmektedir. Dışsal bir amaç olan “imaj-

çekiciliğin” literatürdeki bulgularla tutarlı olarak kadınlarda erkeklere oranla daha yüksek olduğu görülmektedir (Kasser ve ark., 1995). Yani, kadınlar çekici olmayı erkeklerden daha çok önemsemektedirler. Bu, oldukça beklendik bir bulgudur ve toplumsal cinsiyet rolleri ile de uyushmaktadır.

Yalnızlık puanlarının da cinsiyet açısından farklılaştığı ve erkeklerin yalnızlık puanlarının kadınlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir. İlgili bazı çalışmalarda da, mevcut çalışmadaki bulgularla tutarlı olarak erkeklerin kadınlardan daha fazla yalnızlık yaşadıkları (Örn; Koenig, Issacs ve Schwartz, 1994; Hojat, Glaser ve Xu, 1999), bazı çalışmalarda ise cinsiyetler arası farklılığın bulunmadığı belirtilmektedir (Örn; Demir ve Tarhan, 2001; Eskin, 2001; Lau, Chan ve Lau, 1999). Bunun yanı sıra kadınların erkeklerden daha fazla yalnızlık duyguları yaşadığını belirten çalışmalar da mevcuttur (Örn; Kim, 2001; Rokach 2000).

Cinsiyetin araştırmanın temel değişkenleri üzerindeki etkileri bir arada değerlendirildiğinde; erkeklerin çocukluklarında kadınlara göre daha fazla baba saldırganlık, baba ihmal ve baba reddi algıladıkları, kadınlara göre kendilerini daha yalnız hissettikleri görülmektedir. Kadınların “ilişki”, “topluma katkı”, “fiziksel sağlık”, “kişisel gelişim” ve “anlamlı yaşam” gibi içsel amaçlar ile “imaj-çekiciliğe” erkeklerden daha fazla önem verdikleri söylenebilir.

Hatırlanacağı gibi çalışmada ailenin aylık geliri **sosyoekonomik düzey (SED)** göstergesi olarak ele alınmıştır. SED açısından bakıldığında intihar olasılığı ölçeğinin “olumsuz benlik ve tükenme” alt boyutundan düşük SED’deki katılımcıların orta ve yüksek SED’deki katılımcılardan anlamlı düzeyde daha yüksek puanlar aldıkları görülmektedir. Yapılan regresyon analizinde de gelir düzeyinin

diğer değişkenlerle birlikte yordayıcı olarak denkleme girdiği görölmektedir. İlgili literatürde bu konuda farklı bulgulara rastlanmaktadır. Cutright ve Femquist (2000) gelir eşitsizliği ile intihar davranışları arasında güçlü bir ilişki olmadığını belirtmiştir. Ancak Fernquist (2003) belirli yaş gruplarını incelediğinde 25-34 yaş grubu dışındaki bütün yaş gruplarında intihar oranları ile gelir eşitsizliği arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğunu belirtmektedir. Benzer şekilde, Fergusson ve Lynskey (1995) sosyoekonomik düzey ve gelir düzeyinin gençlerde intihar davranışlarını etkilediğine değinmektedir.

SED ile ebeveyn kabul reddi arasındaki ilişkilere bakıldığında ise; düşük SED'deki katılımcıların anne sıcaklık puanlarının orta ve yüksek SED'deki katılımcılardan daha düşük olduğu görölmüştür. “Anne saldırganlık” ve “Anne ihmal” alt boyutlarında ise düşük SED'deki katılımcıların orta ve yüksek SED'deki katılımcılara göre daha yüksek puanlar aldıkları saptanmıştır. Düşük SED'deki katılımcılar çocukluklarında annelerine dair daha düşük anne sıcaklığı algıırken, daha fazla anne saldırganlık ve anne ihmali algılamaktadırlar. Mistry ve arkadaşlarının (2002), SED'in ebeveynlik üzerindeki etkilerini ele alan çalışmalarında, ekonomik güçlüğün anne babaların psikolojik iyilik hali üzerinde olumsuz etkiler gösterdiği ve bu durumun dolaylı olarak anne baba davranışlarını etkilediği vurgulanmaktadır. Düşük SED'in özellikle anne davranışlarıyla ilişkili olduğu vurgulanmakta, düşük SED'de olan anne babaların çocuklarına daha katı, kontrolcü ve ihmalkar davrandıkları; çocuklara uzak ve daha az destekleyici oldukları belirtilmektedir (Slac, Holl, McDaniel, Yoo ve Bolger, 2004). Dwairy (2009) de, ebeveyn reddinin düşük gelir gruplarında daha yüksek olduğunu ifade etmektedir. Ülkemizde yapılan araştırmalarda da benzer bulgular mevcuttur. Akün

(2013), düşük SED'den gelen katılımcıların çocukluklarında daha fazla anne-baba reddi ve daha düşük anne-baba sıcaklığı algıladığını belirtmiştir. Çakıcı (2006) düşük ve yüksek SED'den gelen annelerin, çocuklarına yönelik kabul-red davranışlarını karşılaştırmış ve düşük SED'den gelen annelerin çocuklarına daha reddedici davrandıklarını ortaya koymuştur.

SED'in bireylerin benimsediği yaşam amaçları üzerindeki etkilerine bakıldığında ise Yaşam Amaçları Ölçeği'nin "imaj-çekicilik" alt boyutundan düşük SED'deki ve orta SED'deki katılımcıların yüksek SED'deki katılımcılardan anlamlı düzeyde daha düşük puanlar aldıkları görülmektedir. Yüksek refah düzeyine sahip olan bireyler fiziksel görünümünü düşük ve orta SED'teki bireylerden daha fazla önemsemektedirler. Ülkemizde yapılan bir çalışma da benzer şekilde, fiziksel görünüm alt boyutundan alınan puanların SED yükseldikçe yükseldiği belirtilmektedir (Aydiner, 2011). Son olarak mevcut çalışmada "ünlü olma-tanınma" alt boyutuyla ilgili bulgular göz önünde bulundurulduğunda, düşük refah seviyesine sahip olan bireylerin ünlü olmayı orta ve yüksek SED'teki bireylerden daha fazla önemsedikleri görülmektedir. Literatürde bu konuyla ilgili bir bilgiye ulaşılamamakla birlikte, düşük SED'deki kişilerin ünlü olma amacıyla arzu ettikleri refah seviyesine ulaşabileceklerine inanıyor olabilecekleri düşünülebilir. Ünlü olmak ülkemizde çok para kazanmakla neredeyse eş anlamlı olarak görüldüğü için, düşük SED'deki bireylerin bu nedenle ünlü olmayı önemsedikleri düşünülebilir.

Bu çalışmada ayrıca **ebeveyn kabul/reddi** ile **intihar olasılığı** arasında **yaşam amaçları** ve **yalnızlığın** aracı rolleri incelenmiştir.

Araştırmada yordayıcı değişken olarak ele alınmış olan anne ve baba kabul/reddi ile intihar olasılığı arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle, bireylerin algıladıkları ebeveyn reddi arttıkça, intihar olasılıkları artmaktadır. Bunun yanı sıra intihar olasılığını yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla yapılan hiyerarşik regresyon analizinde baba reddinin denkleme üçüncü sıradan, anne sıcaklığın ise dördüncü sıradan girdiği görülmektedir. Yordama yönü dikkate alındığında algılanan baba reddi arttıkça intihar olasılığının arttığı, algılanan anne sıcaklık arttıkça ise intihar olasılığının azaldığı görülmektedir.

İlgili literatürde ergen ve yetişkin örnekleminde ebeveyn kabul reddi ile intihar olasılığını ele alan çalışmalara bakıldığında çocuklukta anne babası tarafından reddedilmiş, ihmal edilmiş olarak algılanmanın intihar olasılığını etkilediği ve bu araştırmaların bulgularının çalışmanın sonuçlarıyla tutarlı olduğu görülmektedir. Örneğin yetişkin örnekleminde gerçekleştirilen çalışmalarda (Ehnvall ve ark., 2008; de Jong, 1992; Fergusson ve Lynsky, 1995) çocukluklarında ebeveynleri tarafından kendilerini reddedilmiş veya ihmal edilmiş olarak hatırlayan kişilerin intihar olasılıklarının yüksek olduğu bulunmuştur. Ergen örnekleminde ise Lai ve Chang (2001) intihar olasılığının, anne babaların otoriter olması, sıcak ve samimi olmaması, annenin aşırı korumacılığı, olumsuz çocuk yetiştirme uygulamaları ve olumsuz aile ortamıyla ilişkili olduğunu ifade etmektedirler. Ahmedi (2010) ise, anneye tartışmanın çok olması, duygusal bağın olmaması, annenin psikolojik kontrolünün fazla olması ve yeteri kadar rehberliğinin olmamasının ergenlerde intihar olasılığı ile ilişkili olabileceğini belirtmektedir. Benzer şekilde ergenlerin babalarıyla olan ilişkilerine bakıldığında ise çocuk ve baba arasında duygusal bağın olmaması,

aralarında çok tartışmanın yaşanması ve babanın rehberliğinin olmamasının intihar olasılığını yordadığı belirtilmektedir (Ahmedi, 2010). Aileyle iyi bir ilişki içinde olmak ve anne baba ile iyi bir iletişim kurmanın ergenlerde intihar olasılığını azaltan bir faktör olduğu belirtilmektedir (Zalsman, Brent ve Weersing, 2006). Ülkemizde yapılan bir çalışmada da (Elevli, 2012) benzer sonuçlara ulaşılmış, babasını kendisine yakın bulan ergenlerin intihar olasılığının, babasını kendisine yakın bulmayan ergenlerden daha düşük olduğu belirtilmiştir. Ayrıca anneleri sıcak, sevgi dolu ve anlayışlı tutuma sahip ergenlerin intihar olasılığı anneleri soğuk, sevgisiz ve ilgisiz olan ergenlerden daha düşüktür.

Ebeveyn kabul/reddi ile intihar olasılığı arasındaki ilişkide **yaşam amaçlarının** aracı etkisi olabileceği düşünüldüğü için yapılmış olan aracı değişken analizlerinde yaşam amaçları alt boyutlarından “ilişki” ve “fiziksel sağlık” içsel amaçlarının kısmi aracılık etkilerinin olduğu bulunmuştur. Ayrıca intihar olasılığını yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla yapılan hiyerarşik regresyon analizinde, ilişki ve fiziksel sağlık amaçlarının denkleme anlamlı yordayıcılar olarak girdiği görülmektedir. Giriş bölümünden de hatırlanacağı gibi “İlişki” ve “fiziksel sağlık” amaçları içsel amaçların arasında yer almaktadır. İçsel amaçlar katılım/yakın ilişkiler, topluma katkı/yardımseverlik, fiziksel sağlık ve kendini kabul gibi amaçlardan oluşmaktadır. Çalışmanın yordayıcı değişkeni olan ebeveyn kabul reddi ile aracı değişken olan yaşam amaçları arasındaki korelasyon katsayılarına bakıldığında, ebeveynleri tarafından reddedildiğini düşünen kişilerin ilişki ve fiziksel sağlık gibi içsel amaçlara önem vermedikleri görülmektedir. Literatürde ebeveyn davranışları ile bireylerin benimsedikleri yaşam amaçları arasında ilişki olduğu belirtilmektedir. Ebeveynleri tarafından reddedildiğini düşünen kişilerin "ilişki",

"fiziksel sağlık" gibi içsel amaçlara önem vermedikleri görölmektedir. Kasser ve Ryan'a göre (1996) bireyler içinde bulundukları çevreden sevgi, destek ve kabul gördüklerinde özerklik ve diğer insanlarla yakın olma ihtiyaçları tatmin olur. Bu ihtiyaçların tatmin olması da kişinin kendini ifade fırsatları yaratmasına, ilgilendiği konulara zaman ayırmasına ve diğer insanlarla yakın ilişkiler kurmasına olanak sağlar. Bu nedenle sıcak ve demokratik ebeveynlik çocuğın özerklik ve ilişki ihtiyacının karşılanacağına dair güven duymasını sağlar ve çocuğın bu ihtiyaçlarının tatmin olması "içsel" değerlere önem vermesine olanak sağlar. Ancak kişiler soğuk, kontrol edici ve reddedici ortamlarda bulunduklarında yakınlık ve kendilerini ifade etme şansını yakalayamaz ve ihtiyaçları tatmin olmaz. Sonuçta bu kişilerin hayatlarında özerklik ve ilişki gibi ihtiyaçlara önem verme ihtimalleri azalır. Yaşam Amaçları Ölçeği'nin "ilişki" alt boyutunda yer alan maddelere baktığımızda da, ilgili maddelerin bu görüşü destekler nitelikte olduğu görölmektedir. Örneğin "insanlarla daha sağlıklı ilişkiler kurmak", dostluklarımla sayısını arttırmak", "etrafımda güvенеbileceğim arkadaşlara sahip olmak" maddeleri ebeveynleri tarafından ilişki ihtiyacı karşılanmış ve içsel amaçlara önem veren bireylerin işaretlediği maddeler olmuştur. Dolayısıyla anne ve babaları tarafından reddedildiğini düşünen kişilerin iyi oluşlarına olumlu katkı sağlayan içsel amaçlara önem vermedikleri düşünölebilir. Bu durum da intihar olasılıklarını yükseltiyor olabilir. Lekes ve ark. (2010), ebeveynleri özerk ve destekleyici olan ergenlerin dışsal amaçlar yerine içsel amaçlara daha çok önem verdiklerini belirtilmektedirler. Ebeveynleri soğuk ve kontrolcü olan ergenlerin maddi başarı amacını önemserken, ebeveynleri sıcak ve demokratik olan ergenlerin daha çok içsel amaçlara odaklandıkları ifade edilmektedir (Kasser, Ryan, Zax, ve Sameroff, 1995). Ebeveynlerinin özerk ve destekleyici olmadığını düşünen lise

öğrencilerinin anlamlı ilişkiler kurmak ya da kişisel gelişim gibi içsel amaçlara sahip olma ihtimallerinin finansal başarı, ünlü ve çekici olmak gibi dışsal amaçlara sahip olma ihtimallerinden daha düşük olduğu belirtilmektedir (Williams ve ark., 2000). Benzer şekilde Grolnick ve Ryan (1989) özerk ve destekleyici ebeveynlerin çocuklarının daha çok içsel amaçları benimsediklerini belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra kontrolcü ebeveynliğin daha çok dışsal amaç ve daha az içsel amaç seçmekle bağlantılı olduğunu ifade edilmektedir (Kasser ve ark., 2002).

Literatürde doğrudan yaşam amaçları ile intihar olasılığı arasındaki ilişkiye odaklanan çalışmalar bulunmamakla birlikte, genellikle yaşam amaçları ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiye dair araştırmalar yapılmıştır. Örneğin ülkemizde örneklemi üniversite öğrencilerinin oluşturduğu bir çalışmada aileye ve topluma katkı sağlama, insanlarla sağlıklı bir ilişki kurmak isteme, fiziksel sağlığa önem verme, kişisel gelişim ve anlamlı yaşamı hedefleme gibi içsel amaçlara sahip olmanın öznel iyi oluşu arttırdığı belirtilmiştir (İlhan ve Özbay, 2010). Benzer şekilde yurt dışında yapılan çeşitli çalışmalarda da içsel amaçlara önem vermeyen kişilerin iyi oluşlarının düşük olduğu belirtilmektedir (Örn; Kasser ve Ahuvia, 2002; Ryan ve ark., 1999). Özetle içsel amaçlara önem vermemek kişinin iyi oluşunu olumsuz etkilemektedir.

Mevcut çalışmada ayrıca **anne kabul/reddi** ve **baba kabul/reddi** ile **intihar olasılığı** arasında **yalnızlığın** aracı etkisine bakılmış ve yalnızlığın hem anne hem de baba kabul/reddi ile intihar olasılığı arasındaki ilişkide kısmi aracı rolünün olduğu görülmüştür.

Araştırmada yordayıcı değişken olarak ele alınan ebeveyn kabul/reddi ile aracı değişken olan yalnızlık arasındaki ilişkiye bakıldığında ise anne ve baba

kabul/reddi ile yalnızlığın pozitif yönde anlamlı ilişkili olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle anne ve baba reddi arttıkça yalnızlık artmaktadır. Literatürde de bu bulguyla tutarlı olarak benzer sonuçlara yer verilmiştir. Bowlby (1977) bağlanma kuramında çocukluklarında ebeveynleri ile sıcak ve pozitif bir ilişki kurmamış olan bireylerin yalnızlığa eğilimli olduklarını belirtmektedir (Akt; Lobdell ve Perlman, 1986). Hojat (1982) ebeveynlerinin kendilerine yeterince zaman ayırmadığını veya ebeveynleri tarafından anlaşılmadığını belirten ergenlerin yalnızlık yaşama ihtimallerinin yüksek olduğunu ifade etmektedir. Uruk ve Demir (2003) de benzer ilişkilere dikkat çekmiş ve ailedeki iletişim ile yalnızlık arasında anlamlı ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Lobdell ve Perlman (1986) örneklemini üniversite öğrencisi genç kadınların oluşturduğu çalışmalarında ebeveynlerinde sevecenlik, olumlu ebeveyn davranışları ve duygusal yakınlık bildirmeyen genç kadınların yalnızlık puanlarının ebeveynlerinin olumlu davranışları olduğunu belirten genç kadınlardan daha yüksek olduğunu belirtmektedirler.

İntihar olasılığı ile yalnızlık arasındaki ilişkiye bakıldığında ise intihar olasılığı ile yalnızlığın pozitif yönde anlamlı ilişkisi olduğu görülmektedir. Katılımcıların yalnızlık puanları arttıkça intihar olasılıkları artmaktadır. İntihar olasılığını yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla yapılan hiyerarşik regresyon analizinde de yalnızlığın denkleme yordayıcı olarak girdiği görülmektedir. Yordama yönü dikkate alındığında yalnızlık arttıkça intihar olasılığının arttığı göze çarpmaktadır.

Mevcut çalışma bulgularıyla tutarlı olarak, Stravynski ve Boyer (2001) katılımcıların yalnızlık ile intihar düşünceleri arasında bağlantı olduğunu, yalnız olduğunu düşünen kişilerin intihar düşüncesinin fazla olduğunu belirtmektedir. Lise

öğrencileri ile yürütülen bir çalışmada ergenlerdeki yalnızlık duygusunun intihar düşüncesi ve intihar girişimi ile ilişkili olduğu ifade edilmiştir. Yalnız olduğunu düşünen öğrencilerde yalnız olduğunu düşünmeyen öğrencilere göre intihar düşüncesi ve intihar girişimine daha fazla rastlandığı belirtilmektedir. Benzer olarak intihar düşüncesi olan ya da intihar girişiminde bulunan ergenlerin yalnızlık puanlarının yüksek olduğu görülmüştür (Eskin, 2001). Batıgün (2008) yalnızlığın kadın ve erkek katılımcılar için intiharı yordayan bir değişken olduğunu belirtmektedir. Westefel ve Furr (1987), intihar düşünceleri olan yetişkinlerin %47'si için yalnızlığın intihar düşüncesinin sebeplerinden biri olduğunu vurgulamaktadır. Ülkemizde intihar ederek yaşamına son vermiş kişilerin geride bıraktıkları intihar mektuplarını inceleyen bir çalışmada ise intihar mektuplarında en sık görülen temaların umutsuzluk, güçsüzlük ve yalnızlık olduğu belirtilmektedir (Kurtas ve ark., 2012)

Özetle, intihar olasılığı ile ebeveyn kabul reddi, yaşam amaçları ve yalnızlık arasındaki ilişkilere dair tüm istatistik analiz sonuçları bir arada değerlendirildiğinde, anne ve babaları tarafından reddedildiğini düşünen kişilerin ilişki ve fiziksel sağlık gibi içsel yaşam amaçlarına önem vermedikleri, kendilerini daha yalnız hissettikleri ve bu durumun intihar olasılıklarını arttırdığı düşünülebilir. Başka bir deyişle, ebeveynleri tarafından reddedildiğini algılayan kişilerin intihar olasılıkları, ilişki ve fiziksel sağlık gibi içsel yaşam amaçlarının yetersiz olması ve yalnızlığın kısmi aracı etkisi ile artıyor olabilir.

Araştırma sonucunda elde edilen bu bulguların, intihar davranışlarının anlaşılması ve önlenmesine yönelik olarak yapılan müdahale programlarına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Örneğin, psikolojik danışmanlık ve psikoterapi

uygulamaları esnasında intihar girişimi/olasılığı bulunan bireylerin ebeveyn kabul-red algılarının incelenmesi, sahip oldukları yaşam amaçlarının türünün ve yalnızlık düzeylerinin belirlenmesi konusunda çalışmalar yapmak yararlı olabilir. İntihar girişimi/olasılığı bulunan bireylerde yalnızlığa müdahale etmek adına iletişim becerileri eğitimi verilmesi yararlı olabilir. Çalışma sonucunda çocukluklarında ebeveynleri tarafından reddedildiğini düşünen kişilerin intihar olasılıklarının sahip oldukları yaşam amaçlarından etkilenebileceği bulgusu göz önüne alınarak, bu kişilerin içsel amaçları benimsemelerine yönelik çalışmalar yapılabilir, kişilerin ilişkilerine ve fiziksel sağlıklarına önem vermeleri vurgulanabilir.

4.2. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Öneriler

Pek çok araştırmada olduğu gibi bu çalışmada elde edilen sonuçlar da çeşitli sınırlılıkları beraberinde getirmektedir. Öncelikle araştırma normal bireylerden oluşan bir örneklem ile gerçekleştirilmiş, daha önce intihar girişiminde bulunmuş kişiler çalışmaya dahil edilmemiştir. İntihar girişiminde bulunmuş kişilerin de yer alacağı karşılaştırmalı bir çalışmanın daha net sonuçlar verebileceği düşünölmektedir. Ayrıca araştırmanın örneklem grubu çoğunluğu Ankara ilinde öğrenim görmekte olan üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır ve değerlendirmeler yalnızca katılımcıların algılarını yansıtmaktadır. Bu durumun elde edilen bulguların genellenebilirliğini azalttığı düşünölebilir.

Veri toplama araçlarının öz-bildirim türü ölçekler olmasının araştırmanın kısıtlılıklarından biri olduğu düşünölmektedir. Katılımcılar ölçek maddelerine savunmacı bir tutumla yaklaşmış ya da kendilerini olduğundan daha iyi gösterme

kaygısı taşımış olabilirler. Bu nedenle, öz-bildirim türü ölçeklerin yanı sıra, çalışmaya uygun gözlem ve görüşme tekniklerinin de kullanılmasının daha sağlıklı sonuçlar vereceği düşünülebilir.

Ayrıca oluşturulan ölçek bataryasındaki madde sayısının çok olması katılımcıların motivasyonu üzerinde olumsuz bir etki bırakmış olabilir.

ÖZET

Üniversite öğrencilerinde intihar olasılığının belirlenmesi ve intihar olasılığı ile ebeveyn kabul reddi, yaşam amaçları ve yalnızlık arasındaki ilişkilerin ele alınması araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini rastlantısal yöntemle ve gönüllülük esasına uygun olarak araştırmaya katılmayı kabul eden, çoğunluğu Ankara'daki üniversiteler olmak üzere çeşitli üniversitelerde öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Çalışmada yaş ortalaması 21.44 olan 396 katılımcı yer almıştır. Katılımcıların 205'i kadın, 191'i erkektir.

Çalışma kapsamında, veri toplama aşamasında, katılımcılara ilişkin sosyo-demografik bilgilere ulaşmak için Demografik Bilgi Formu, ebeveyn kabul reddini belirlemek için Ebeveyn Kabul-Red/Kontrol Ölçeği (EKRÖ/K), yalnızlıklık düzeylerini belirlemek amacıyla UCLA Yalnızlık Ölçeği, yaşam amaçlarını değerlendirmek için Yaşam Amaçları Ölçeği (YAÖ) ve intihar olasılıklarını değerlendirmek için İntihar Olasılığı Ölçeği (İÖÖ) uygulanmıştır.

Araştırma sonuçları, tüm temel değişkenlerin (ebeveyn kabul reddi, yalnızlık, yaşam amaçları, intihar olasılığı) birbirleriyle ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. İntihar olasılığını yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla yapılan regresyon analizi; cinsiyet, gelir, baba red, anne sıcaklık, ilişki, fiziksel sağlık ve yalnızlık değişkenlerinin intihar olasılığını yordayan değişkenler olduğunu göstermiştir. Model testi analiz sonuçlarında, ebeveyn kabul reddi ve yalnızlık arasındaki ilişkide yaşam amaçları ölçeği alt boyutları ve yalnızlığın aracı rolleri olduğu bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: ebeveyn kabul reddi, intihar olasılığı, yaşam amaçları, yalnızlık

ABSTRACT

Determination of the suicide probability of college students and to be addressed the relationships between suicide probability, parent acceptance rejection, life goals and loneliness have constituted main purpose of this study. The study sample is composed of randomly selected male and female college students who admit to attend. The mean age of the sample of 396 participants was 21.44, 205 participants were female and 191 participants were male. The scope of study, in the data collection phase, Demographic Information Form was used to access to socio-demographic information on the participants; Parent Acceptance Rejection Scale was used to determine the level of parent acceptance/rejection; UCLA Loneliness Scale was used to determine the level of loneliness, Life Goals Scale was used to determine the life goals and Suicide Probability Scale was used to determine the probability of suicide.

The result of the study have shown that all basic variables (parent acceptance rejection, loneliness, life goals, suicide) were related to each other. Regression analysis was conducted to determine the predictor variables of suicide probability of college students. It was found that gender, income, father's rejection, mother warmth, relationship, physical health and loneliness are predicting suicide probability. In model test results of the analysis, loneliness and subscales of life goals scale mediate the relationship between parent acceptance rejection and suicide probability.

Key words: parent acceptance rejection, suicide probability, life goals, loneliness

KAYNAKÇA

- Ahmadi, S. (2010). *The relationship between parental practices and suicidal behaviors in Québec adolescents*. Yayınlanmamış doktora tezi.
- Akün, E. (2013). *Hatırlanan ebeveyn kabul reddinin çeşitli psikopatolojilerle ilişkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arkun, N. (1978). *İntiharın Psikodinamikleri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Aydiner, B. B. (2011). *Üniversite öğrencilerinin yaşam amaçlarının alt boyutlarının genel öz-yeterlik, yaşam doyumu ve çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Bakım, B., Özçelik, B. ve Karamustafaloğlu, O. (2007). Psikiyatrik Bozukluklarda Gözlenen İntihar Davranışları. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 20, 38-47.
- Bandura, A. ve Cervone, D. (1986). Differential engagement of self-reactive influences in cognitive motivation. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 38(1), 92-113.

- Bartholomew, K. ve Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226.
- Baron, R. M., ve Kenny, D. A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6), 1173-1182.
- Batıgün, A. D. (2002). *Gençler ve intihar: Diğer yaş gruplarıyla farklılaşan özellikler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Batıgün, A.D. (2008). İntihar Olasılığı ve Cinsiyet: İletişim Becerileri, Yaşamı Sürdürme Nedenleri, Yalnızlık ve Umutsuzluk Açısından Bir İnceleme. *Türk Psikoloji Dergisi*, 23 (62), 65-75
- Berman, A. L., Jobes, D. A. ve Silverman, M. M. (2006). Adolescent suicide: Assessment and intervention . American Psychological Association.
- Bridge, J. A., Goldstein, T. R. ve Brent, D. A. (2006). Adolescent suicide and suicidal behavior. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 47(3-4), 372-394.
- Brown, S. ve Day, A. (2008). The role of loneliness in prison suicide prevention and management. *Journal of Offender Rehabilitation*, 47(4), 433-449.
- Bullock, J. R. (1993). Children's loneliness and their relationships with family and peers. *Family Relations*, 46-49.

- Campos R. C., Besser A. ve Sidney J. B. (2013). Recollections of Parental Rejection, Self-Criticism and Depression in Suicidality. *Archives of Suicide Research*, 17:58–74.
- Chang, E. C., Sanna, L. J., Hirsch, J. K. ve Jeglic, E. L. (2010). Loneliness and negative life events as predictors of hopelessness and suicidal behaviors in hispanics: evidence for a diathesis-stress model. *Journal of Clinical Psychology*, 66(12), 1242-1253.
- Chung, S.Y., Luk, S.L. ve Mak, F. (1987). Attempted suicide in children and adolescents in Hong Kong. *Social Psychiatry*, 22, 102–106.
- Conroy, R.W. ve Smith, K. (1983). Family loss and hospital suicide. *Suicide and Life Threatening Behavior*, 13, 179–194.
- Cutright, P. ve Fernquist, R. M. (2000). Effects of societal integration, period, region, and culture of suicide on male age-specific suicide rates: 20 developed countries, 1955-1989. *Social Science Research*, 29, 184-172.
- Çakıcı, S. (2006). Alt ve üst sosyoekonomik düzeydeki ailelerin aile işlevlerinin, anne-çocuk ilişkilerinin ve aile işlevlerinin anne-çocuk ilişkilerine etkisinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Dale, R., Power, K., Kane, S., Stewart, A. M. ve Murray, L. (2010). The role of parental bonding and early maladaptive schemas in the risk of suicidal behavior repetition. *Archives of Suicide Research*, 14(4), 311-328.
- de Jong, L. (1992). Attachment, individuation, and risk of suicide in late adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 21, 357–373.

- De Man A.F. ve Leduc C.P. (1995) Suicidal ideation in high school students: Depression and other correlates. *Journal of Clinical Psychology* 51: 173–180
- Deci, E. L., Ryan, R.M. (1985). Intrinsic motivation and self-determination in human behavior. *New York and London: Plenum.*
- Demir, A. ve Tarhan, N. (2001). Loneliness and social dissatisfaction in Turkish adolescents. *The Journal of Psychology*, 135 (1), 113-123.
- Denney, J. T., Rogers, R. G., Krueger, P. M. ve Wadsworth, T. (2009). Adult suicide mortality in the United States: Marital status, family size, socioeconomic status, and differences by sex. *Social Science Quarterly*, 90(5), 1167-1185.
- Dwairy, M. (2009). Parental acceptance-rejection: A fourth cross-cultural research on parenting and psychological adjustment of children. *Journal of Child and Family Studies*, 19, 30-35.
- Ehnvall, A., Parker, G., Hadzi-Pavlovic, D. ve Malhi, G. (2008). Perception of rejecting and neglectful parenting in childhood relates to lifetime suicide attempts for females—but not for males. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 117(1), 50-56.
- Emmons, R. A. (1992). Abstract versus concrete goals: personal striving level, physical illness, and psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62(2), 292.
- Emmons, R. A. (2003). Personal goals, life meaning, and virtue: Wellsprings of a positive life. *Flourishing: Positive Psychology and the Life Well-lived*, 105 128.

- Ercan, E. E., Varan, A. ve Aydın, C. (2000). İntihar girişiminde bulunan ergenlerde sosyodemografik, psikiyatrik ve ailesel özelliklerin araştırılması. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 7, 81-91.
- Eryavuz, A (2006). Çocuklukta algılanan ebeveyn kabul veya reddinin yetişkinlik dönemi yakın ilişkileri üzerindeki etkileri. Yayınlanmamış Doktora tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Eryılmaz, A. (2011). Ergen Öznel İyi Oluşunun, Öznel İyi Oluşu Arttırma Stratejilerini Kullanma ile Yaşam Amaçlarını Belirleme Açısından İncelenmesi. *Dusunen Adam: Journal of Psychiatry & Neurological Sciences*, 24(1).
- Eryılmaz, A. (2011). İhtiyaç Doyumu ve Yaşam Amaçları Belirleme: Lise Öğrenimi Gören Ergenler İçin Bir Öznel İyi Oluş Modeli. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri* 11(4).
- Eryılmaz, A. (2012). Amaçlar: Ruh ve Beden Sağlığını Korumanın Önemli Bir Aracı. *Current Approaches in Psychiatry/Psikiyatride Guncel Yaklasimler*, 4(4).
- Eskin, M. (2001), “Ergenlikte Yalnızlık, Başetme Yöntemleri ve Yalnızlığın İntihar Davranışı ile İlişkisi”, *Klinik Psikiyatri*, 4:5-11
- Eskin, M. (2001). Ergenlikte yalnızlık, baş etme yöntemleri ve yalnızlığın intihar davranışı ile ilişkisi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 4(1), 5-11.

- Fergusson, D. M. ve Lynskey, M. T. (1995). Childhood circumstances, adolescent adjustment, and suicide attempts in a New Zealand birth cohort. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 34, 612-622.
- Fernquist, R. M. (2003). Perceived income inequality and suicide rates in central/eastern European countries and western countries, 1990-1993. *Death Studies*, 27, 63-80.
- Flinn, M. V. ve England, B. G. (1995). Childhood stress and family environment. *Current Anthropology*, 854-866.
- Grolnick, W. S. ve Ryan, R. M. (1989). Parent styles associated with children's self regulation and competence in school. *Journal of Educational Psychology*, 81(2), 143.
- Guaiana, G., D'Avanzo, B. ve Barbui, C. (2002). Update of suicide trends in Italy from 1986 to 1996. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 37(6), 267-270.
- Hardt, J., Herke, M. ve Schier, K. (2011). Suicidal Ideation, Parent–Child Relationships, and Adverse Childhood Experiences: A Cross-Validation Study Using a Graphical Markov Model. *Child Psychiatry & Human Development*, 42(2), 119-133.
- Hayes, A. F., ve Preacher, K. J. (2012). Statistical mediation analysis with a multicategorical independent variable. *Manuscript submitted for publication*, 1-51.
- Hojat, M. (1982). Loneliness as a function of parent-child and peer relations. *The Journal of Psychology*, 112(1), 129-133.

- Hojat, M., Glaser, K. ve Xu, K. (1999). Gender comparisons of medical students' psychosocial profiles. *Medical Education*, 33, 342-349.
- İlhan, T. (2009). *Üniversite öğrencilerinin benlik uyumu modeli: Yaşam amaçları, temel psikolojik ihtiyaçlar ve öznel iyi oluş*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- İlhan, T. ve Özbay, Y. (2010). Yaşam Amaçlarının ve Psikolojik İhtiyaç Doyumunun Öznel İyi Oluş Üzerindeki Yordayıcı Rolü. *Turkish Psychological Counseling & Guidance Journal*, 4(34).
- Jack, R. (1992). *Women and attempted suicide*. Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Jacobs, J. (1971). *Adolescent suicide*. New York: John Wiley.
- Janghorbani, M. ve Sharinfirad, G.R. (2005). Completed and attempted suicide in Ilam, Iran (1995-2000): Incidence and associated factors. *Archives of Iranian Medicine* 8 (2): 119-126.
- Johnson, G. R., Krug, E. G., & Potter, L. B. (2000). Suicide Among Adolescents and Young Adults: A Cross-National Comparison of 34 Countries. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 30(1), 74-82.
- Joussemet, M., Landry, R., & Koestner, R. (2008). A self-determination theory perspective on parenting. *Canadian Psychology*, 49(3), 194–200.
- Kasser, T. ve Ryan, R. M. (2001). Be careful what you wish for: Optimal functioning and relative attainment of intrinsic and extrinsic goals. In P. Schmuck & K. M. Sheldon (Eds), *Life goals and well-being: Towards a positive psychology of human striving* (pp. 116-131). Göttingen, Germany: Hogrefe & Huber Publishers.

- Kasser, T. ve Ryan, R.M. (1993). A dark side of the American Dream: Correlates of financial success as a central life aspiration. *Journal of Personality and Social Psychology*, 65, 410-422
- Kasser, T. ve Ahuvia, A. (2002). Materialistic values and well-being in business students. *European Journal of Social Psychology*, 32(1), 137-146.
- Kasser, T. ve Ryan, R. M. (1996). Further examining the American dream: Differential correlates of intrinsic and extrinsic goals. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22(3), 280-287.
- Kasser, T., Koestner, R. ve Lekes, N. (2002). Early family experiences and adult values: A 26- year, prospective longitudinal study. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28, 826–835.
- Kasser, T., Ryan, R. M., Zax, M. ve Sameroff, A. J. (1995). The relations of maternal and social environments to late adolescents' materialistic and prosocial values. *Developmental Psychology*, 31, 907–914.
- Kasser, T., Ryan, R. M., Zax, M. Ve Sameroff, A. J. (1995). The relations of maternal and social environments to late adolescents' materialistic and prosocial values. *Developmental Psychology*, 31, 907-914.
- Kerkhof A. (2000) Attempted suicide: patterns and trends. In: Hawton K, Van Heeringen K (eds) The international handbook of suicide and attempted suicide. John Wiley & Sons Ltd, Chichester, pp. 49–64
- Kim, O. (2001). Sex differences in social support, loneliness, and depression among Korean college students. *Psychological Reports*, 88, 521-526.

- Koenig, A. L., Ialongo, N., Wagner, B. M., Poduska, J. ve Kellam, S. (2002). Negative caregiver strategies and psychopathology in urban, African American young adults. *Child Abuse and Neglect*, 26, 1211-1233.
- Koenig, L. J., Issacs, A. M. ve Schwartz, J. A. J. (1994). Gender differences in adolescent depression and loneliness: Why are boys lonelier if girls are more depressed? *Journal of Research in Personality*, 28, 27-43.
- Koestner, R., Zuroff, D. C. ve Powers, T. A. (1991). Family origins of adolescent self criticism and its continuity into adulthood. *Journal of Abnormal Psychology*, 100(2), 191.
- Kumar, C. T., Mohan, R., Ranjith, G. ve Chandrasekaran, R. (2006). Gender differences in medically serious suicide attempts: a study from South India. *Psychiatry Research*, 144(1), 79-86.
- Kurtas, Ö., Boşgelmez, Ş., Yaluğ, İ., Birincioğlu, İ., Biçer, Ü., Aker, T., Gökbakan, M., Işık, S. ve Yahşi, S. (2012). The evaluation of suicide letters in Turkey from a cognitive perspective. *Crisis: The Journal of Crisis Intervention and Suicide Prevention*, 33(2), 73-79.
- Lai, K. W. ve McBride-Chang, C. (2001). Suicidal ideation, parenting style, and family climate among Hong Kong adolescents. *International Journal of Psychology*, 36(2), 81-87.
- Lau, S., Chan, D. K. ve Lau, P. S. Y. (1999). Facets of loneliness and depression among Chinese children and adolescents. *The Journal of Social Psychology*, 139 (6), 713-729.

- Lekes, N., Gingras, I., Philippe, F. L., Koestner, R. ve Fang, J. (2010). Parental autonomy-support, intrinsic life goals, and well-being among adolescents in China and North America. *Journal of Youth and Adolescence*, 39(8), 858-869.
- Lobdell, J. ve Perlman, D. (1986). The intergenerational transmission of loneliness: A study of college females and their parents. *Journal of Marriage and the Family*, 48, 589-595.
- Maslow, A. H. (1954). Motivation and personality. *Hoper & Row, EUA*, 80-106.
- Masocco M., Pompili M., Vanacore N., Innamorati M., Lester D., Girardi P., Tatarelli R. ve Vichi M. (2010). Completed Suicide and Marital Status According to the Italian Region of Origin. *Psychiatr Q* 81:57–71
- McCombs, A., Forehand, R. ve Smith, K. (1988). The relationship between maternal problem-solving style and adolescent social adjustment. *Journal of Family Psychology*, 2(1), 57.
- McLachlan, J., Zimmer-Gembeck, M. J. ve McGregor, L. (2010). Rejection sensitivity in childhood and early adolescence: Peer rejection and protective effects of parents and friends. *Journal of Relationships Research*, 1, 31-40.
- Mistry, R. S., Vandewater, E. A., Huston, A. C. ve McLoyd, V. C. (2002). Economic well-being and children's social adjustment: the role of family process in an ethnically diverse low-income sample. *Child Development*, 73(3), 935-951.
- Nachmias, M., Gunnar, M., Mangelsdorf, S., Parritz, R. H. ve Buss, K. (1996). Behavioral inhibition and stress reactivity: The moderating role of attachment security. *Child Development*, 67(2), 508-522.

- Nair, K. S. (2003). Life goals: the concept and its relevance to rehabilitation. *Clinical Rehabilitation*, 17(2), 192-202.
- Peck M.L. (1981) The looner: An exploration of a suicidal subtype in adolescence. *Adolescent Psychiatry*, 9: 461-466.
- Peplau, L. A. ve Perlman, D. (1982). Perspectives on Loneliness. Peplau, L. A. ve Perlman, D., (Ed.), *Loneliness: A sourcebook of current theory, research and therapy* içinde. New York: Wiley-Interscience
- Preacher, K. J., ve Hayes, A. F. (2008). Asymptotic and resampling strategies for assessing and comparing indirect effects in multiple mediator models. *Behavior Research Methods*, 40(3), 879-891.
- Repetti, R. L., Taylor, S. E. ve Seeman, T. E. (2002). Risky families: family social environments and the mental and physical health of offspring. *Psychological Bulletin*, 128(2), 330.
- Rogers, C. R. (1963). Actualizing tendency in relation to "Motives" and to consciousness.
- Rokach, A. (2000). Perceived causes of loneliness in adulthood. *Journal of Social Behavior and Personality*, 15 (1), 67-84.
- Rook, K. (1984), "Promoting social bonding: Strategies for helping the lonely socially isolated", *American Psychologist*, 39, 1389-1402.
- Roskar A., Podlesek A, Kuzmani M, Demsar L.O., Zaletel M. ve Marusic A. (2011). Suicide Risk and Its Relationship to Change in Marital Status. *Crisis*; Vol. 32(1):24–30

- Rubenstein, C. M., Shaver, P. ve Peplau, L. A. (1979). Loneliness. *Human Nature*, 2, 59-65.
- Ryan, R. M., Chirkov, V. I., Little, T. D., Sheldon, K. M., Timoshina, E. ve Deci, E. L.(1999). The American dream in Russia: Extrinsic aspirations and well-being in two cultures. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 25(12), 1509-1524.
- Sabbath, J.C. (1969) The suicidal adolescent: the expendable child. In: Maltzberger JT, Goldblatt, M.J. (eds) *Essential papers on suicide*. New York University Press, New York, pp 185–199
- Samm, A., Tooming L.M., Sisask, M., Kolves, K., Aasvee, K. ve Varnik, A. (2010). Suicidal thoughts and depressive feelings amongst Estonian schoolchildren: effect of family relationship and family structure. *European Child and Adolescent Psychiatry* 19:457–468
- Sayil, I., & Devrimci-Ozguven, H. (2002). Suicide and suicide attempts in Ankara in 1998: results of the WHO/EURO Multicentre Study of Suicidal Behaviour. *Crisis: The Journal of Crisis Intervention and Suicide Prevention*, 23(1), 11-16.
- Sheldon, K. M. ve Elliot, A. J. (1998). Not all personal goals are personal: Comparing autonomous and controlled reasons for goals as predictors of effort and attainment. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 24, 546–557.
- Sheldon, K. M. ve Elliot, A. J. (1999). Goal striving, need satisfaction, and longitudinal well-being: The self-concordance model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76, 482–497.

- Sheldon, K. M. ve Houser-Marko, L. (2001). Self-concordance, goal attainment, and the pursuit of happiness: Can there be an upward spiral? *Journal of Personality and Social Psychology*, 80, 152–165.
- Sheldon, K. M. ve Kasser, T. (1995). Coherence and congruence: Two aspects of personality integration. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68, 531–543.
- Sheldon, K. M. ve Kasser, T. (2001). Goals, congruence, and positive well-being: New New empirical support for humanistic theories. *Journal of Humanistic Psychology*, 41(1), 30-50.
- Sheldon, K.M. (2001). The self concordance model of healthy goal striving: When personal goals correctly present the person. In P. Schmuck & K. M. Sheldon (Eds.), *Life goals and well-being: Towards a positive psychology of human striving* (pp. 18–36). Göttingen, German; Hogrefe & Huber Publishers.
- Siyez, D.M. (2006). Ergenlik döneminde intihar girişimleri: Bir gözden geçirme. *Kastamonu Eğitim Dergisi* 14: 413-420
- Skogman K., Alsen M. ve Öjehagen A. (2004). Sex differences in risk factors for suicide after attempted suicide. A follow-up study of 1052 suicide attempters. *Social Psychiatry Psychiatric Epidemiology* 39 : 113–120
- Slack, K. S., Holl, J. L., McDaniel, M., Yoo, J. ve Bolger, K. (2004). Understanding the risks of child neglect: An exploration of poverty and parenting characteristics. *Child Maltreatment*, 9(4), 395-408.
- Söyüncü, S. ve Berk, Y. (2010). Kimler İntihar Girişiminde Bulunuyor? Bir Acil Servisin Deneyimleri. *Yeni Symposium* (Vol. 48, No. 2).
- Sözlük, T. (2009). Ankara TDK Yayınları. Türkçe Sözlük

- Stravynski, A. ve Boyer, R. (2001). Loneliness in relation to suicide ideation and parasuicide: A population-wide study. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 31 (1), 32-40.
- Şener, Ş., Şenol S. (1996). İntihar girişimi nedeniyle başvuran ergenlerin değerlendirilmesi ve kısa süreli izlemi. *3P Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji Dergisi*, 2, 100-107.
- Tezcan, A.E., Oğuzhanoğlu, N.K., Ülkeröğlu, F. (1995). Çocuk ve gençlerde intihar girişimleri, *Kriz Dergisi*, II. Sosyal Psikiyatri Sempozyumu Özel Sayı, 3 (1-2); 70-74.
- Uruk, A. C. ve Demir, A. (2003). The role of peers and families in predicting the loneliness level of adolescents. *The Journal of Psychology*, 137(2), 179-193.
- van Roekel, E., Goossens, L., Scholte, R. H., Engels, R. C. ve Verhagen, M. (2011). The dopamine D2 receptor gene, perceived parental support, and adolescent loneliness: longitudinal evidence for gene–environment interactions. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 52(10), 1044-1051.
- Vannatta, R.A. (1997). Adolescent gender differences in suicide-related behaviors. *Journal of Youth and Adolescence*, 26(5), 559-568.
- Varan, A. (2005). Relation between parental acceptance and intimate partner acceptance in Turkey: Does history repeat itself? *Ethos*, 33(3), 414-426.
- Vincent, P. J., Boddana, P. ve MacLeod, A. K. (2004). Positive life goals and plans in parasuicide. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 11(2), 90-99.

- Wagner, B. M. ve Cohen, P. (1994). Adolescent sibling differences in suicidal symptoms: The role of parent-child relationships. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 22, 321- 337.
- Wagner, B. M. ve Cohen, P. (1994). Adolescent sibling differences in suicidal symptoms: The role of parent-child relationships. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 22, 321- 337.
- Wagner, B., Silverman, M.A.C. ve Martin, C. (2003). Family Factors in Youth Suicidal Behaviors. *American Behavioral Scientist* 46: 1171-1191
- Wenz F.V. (1979) Sociological correlates of alienation among adolescent suicide attempts. *Adolescence*, 14: 19-30.
- Westefeld, J.S. ve Furr, S.R. (1987). Suicide and depression among college students. *Professional Psychology: Research and Practice*, 18, 119–123.
- Williams, G. C., Cox, E. M., Hedberg, V. A. ve Deci, E. L. (2000). Extrinsic life goals and health-risk behaviors in adolescents. *Journal of Applied Social Psychology*, 30, 1756–1771.
- Wong I. N., de Mann A.F. ve Leung P. W. L.(2002). Perceived parental child rearing and suicidal ideation in chinese adolescents. *Social Behavior and Personality*, 30(1) 19-24.
- Yamamura, T., Kinoshita, H., Nishiguchi, M. ve Hishida, S. (2006). A perspective in epidemiology of suicide in Japan. *Vojnosanitetski Pregled*, 63(6), 575-583.
- Yiğit, Ö., Söyüncü, S., Berk, Y. (2010). Kimler intihar girişiminde bulunuyor? Bir acil servisin deneyimleri. *Yeni Sempozyum Dergisi*, (48): 2, 122-128

EKLER

EK1. BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM

Bu çalışma; Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Psikoloji Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Ayşegül Durak Batıgün danışmanlığında Araş. Gör. Büşra Aslan tarafından yürütülen yüksek lisans tez çalışmasıdır.

Çalışmanın amacı, çocukluğunuzda anne-babalarınızla olan ilişkilerinize dair anılarınızı incelemektir. Bu kapsamda, geçmişte anne-babanızla olan ilişkinizin, bugün kendinizi nasıl hissettiğiniz ve psikolojik iyilik haliniz ile bağlantısı araştırılacaktır. Size verilen kitapçıkta, sizinle ilgili bazı kişisel bilgileri, son zamanlarda kendinizi nasıl hissettiğinizi, yaşamınızdan memnun olup olmadığınızı, kendinizle ilgili düşüncelerinizi ve çocukluğunuzda anne-babanızla ilişkinizi nasıl hatırladığınızı değerlendiren sorular bulunmaktadır.

Araştırmaya katılmanız tamamen sizin arzunuza bağlıdır. Araştırmaya katılmayı reddedebilir veya başladıktan sonra devam etmek istemediğinize karar verip yarım bırakabilirsiniz. Bu hakkınızı kullanmanız durumunda, hiçbir olumsuz tutumla ya da sonuçla karşılaşmayacaksınız.

Verdiğiniz bilgiler gizli tutulacaktır. Lütfen adınızı kitapçığın hiçbir yerine yazmayınız. Kitapçığın yanıtlanması yaklaşık 20 dakika alacaktır. Bu ölçekleri doldurmanın bilinen hiçbir riski bulunmamaktadır.

Çalışma ile ilgili daha fazla bilgi almak isterseniz benimle iletişime geçebilirsiniz.

ONAM FORMU

”Çocukluk yaşantılarının ruhsal durumlarla ilişkisi” başlıklı çalışma bana sözlü olarak da açıklandı. Çalışma ile ilgili tüm sorularıma tatmin edici cevaplar aldım. Çalışmaya kendi rızamla gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorum ()

Sorumlu Araştırmacı

Araş. Gör. Büşra Aslan

bussra_aslan@hotmail.com

EK2. Demografik Form

Doğum Tarihiniz:/....../19.....

Cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek

Üniversite:

Fakülte:.....

Bölüm:

Öğrenim gördüğünüz sınıf

() Hazırlık () 1. Sınıf () 2. Sınıf () 3. Sınıf () 4. Sınıf

Siz çocukken, anne-babanızın evlilik durumunu belirtiniz

() Evliydim

() Boşandılar

() Annem öldü

() Babam öldü

() Boşanmadılar fakat ayrı yaşadılar

Annenizin eğitim düzeyini belirtiniz

() Okur- yazar değil

() Okur-yazar

() İlkokul mezunu

() Ortaokul mezunu

() Lise mezunu

() Üniversite/yüksek okul mezunu

() Lisansüstü/doktora mezunu

Babanızın eğitim düzeyini belirtiniz

- ☐ Okur- yazar değil
- ☐ Okur-yazar
- ☐ İlkokul mezunu
- ☐ Ortaokul mezunu
- ☐ Lise mezunu
- ☐ Üniversite/yüksek okul mezunu
- ☐ Lisansüstü/doktora mezunu

Ailenizin toplam aylık gelirini belirtiniz.

- ☐ 630 TL' den az ☐ 630-999 TL arası ☐ 1000-1499 TL arası
- ☐ 1500-1999 TL arası ☐ 2000-2499 TL arası ☐ 2500-2999 TL arası
- ☐ 3000-4000 arası ☐ 4001 TL ve üzeri

Ailenizle birlikte mi yaşıyorsunuz? ☐ Evet ☐ Hayır

Son 6 ay içerisinde psikolojik bir sorun nedeniyle bir uzmandan (psikolog, psikiyatrist vb.) yardım aldınız mı ? ☐ Evet ☐ Hayır

Psikiyatrik tanı aldınız mı? ☐ Evet ☐ Hayır

Psikiyatrik ilaç kullanıyor musunuz? ☐ Evet ☐ Hayır

EK3. Yetişkin EKRÖ/K: Anne Örnek Maddeler

Aşağıda annelerin çocuklarına karşı sergiledikleri davranışlarla ilgili bazı cümleler var. Her cümleyi dikkatlice okuyun ve okuduğunuz cümlelerin,

siz çocukken

annenizin

size karşı göstermiş olduğu davranışları

ne kadar iyi anlattığını düşünün.

ANNEM

	Hemen hemen her zaman doğru	Bazen doğru	Nadiren doğru	Hiçbir zaman doğru değil
3. Sanki ben hiç yokmuşum gibi davranırdı.				
9. Dışarıya çıkacağım zaman, eve kesin olarak saat kaçta dönmem gerektiğini bana söylerdi.				
19. Bir şeyi iyi yaptığımda, kendimle gurur duymamı sağlardı.				
35. Arkadaşlarımla kim olduğumla yakından ilgilenirdi.				
49. Şayet kötü davranırsam, beni artık sevmediğini hissettirirdi.				

EK4. Yetişkin EKRÖ/K: Baba Örnek Maddeler

Şimdi doldurmanız istediğimiz test babanız hakkında. Her cümleyi dikkatlice okuyun ve okuduğunuz cümlelerin,

siz çocukken babanızın size karşı göstermiş olduğu davranışları

ne kadar iyi anlattığını düşünün.

Lütfen her soruyu cevaplayın.

Cevaplarınızı, çocukken babanızdan beklemiş olduğunuz davranışlara göre değil,

babanızın size gerçekte göstermiş olduğu davranışlara göre verin.

BABAM

	Hemen hemen her zaman doğru	Bazen doğru	Nadiren doğru	Hiçbir zaman doğru değil
3. Sanki ben hiç yokmuşum gibi davranırdı.				
9. Dışarıya çıkacağım zaman, eve kesin olarak saat kaçta dönmem gerektiğini bana söylerdi.				
19. Bir şeyi iyi yaptığımda, kendimle gurur duymamı sağlardı.				
35. Arkadaşlarımın kim olduğuyla yakından ilgilenirdi.				
49. Şayet kötü davranırsam, beni artık sevmediğini hissettirirdi.				

EK5. UCLA LS Örnek Maddeler

Aşağıda çeşitli duygu ve düşünceleri içeren ifadeler verilmektedir. Sizden istenen her ifade de tanımlanan duygu ve düşünceye ne sıklıkta katıldığınızı her ifade için bir tek rakamı daire içine alarak belirtmenizdir.

	Hiç yaşamam	Nadiren yaşarım	Bazen yaşarım	Sık sık Yaşarım
1) Kendimi çevremdeki insanlarla uyum içinde hissediyorum	1	2	3	4
2) Arkadaşım yok	1	2	3	4
3) Başvuracağım kimse yok	1	2	3	4
4) Kendimi yalnız hissediyorum	1	2	3	4
5) Kendimi bir arkadaş grubunun bir parçası olarak hissediyorum	1	2	3	4
6) Çevremdeki insanlarla birçok ortak yönüm var.	1	2	3	4
7) Artık hiç kimseyle samimi değilim	1	2	3	4
8) İşlerim ve fikirlerim çevremdekilerce paylaşılmıyor	1	2	3	4
9) Dışa dönük bir insanım	1	2	3	4

EK6. Yaşam Amaçları Ölçeği Örnek Maddeler

Herkesin uzun dönemli birtakım amaçları vardır. Bunlar insanların yaşamalarında başarmalarını umdukları şeylerdir. Aşağıda bir dizi yaşam amacı bulacaksınız. Sizden istenen her bir amacı dikkatli bir şekilde okuyup **sizin için ne kadar önemli olduğunu** aşağıdaki 7’li derecelendirmeyi kullanarak yapmanızdır.

Hiç	Orta düzeyde					Oldukça	
1	2	3	4	5	6	7	

No	Amaç	1	2	3	4	5	6	7
1	İnsanlarla daha sağlıklı ilişkiler kurmak							
2	İnsanlara yardımcı olmak							
3	Çok para kazanmak							
4	Beden sağlığımı korumak							
5	İleri yaşlarda bile genç kalabilmek							
6	Dostluklarımı sürdürmek ve yeni dostluklar kurmak							
7	İnsanlar tarafından beğenilen birisi olmak							
8	Dünya barışı için çalışmak							
9	İyi bir hayat standardı yakalamak							
10	Yaşam değerlerime sahip çıkmak							
11	Sağlıklı bir yaşam sürmek							
12	Güzel görünmek (yaşlılığa rağmen)							
13	Ailemi mutlu etmek							
14	İnsanlarla iyi geçinmek							
15	İnsanların sorunlarına çözümler bulabilmek							

EK7. İntihar Olasılığı Ölçeği Örnek Maddeler

Aşağıda insanların duygu ve davranışlarını anlatmada kullanabilecekleri bir dizi ifade verilmiştir. Lütfen her bir ifadeyi okuyarak, bunların sizi ne kadar tanımladığına karar veriniz. Örneğin okuduğunuz ilk ifade sizi %70 tanımlıyorsa %70'in altındaki kutunun içine (X) işareti koyunuz. Hiç tanımlamıyorsa %0'ın altındaki kutuyu (X) ile işaretleyin.

Sizi Tanımlama Derecesi

% 0 % 30 %70 %100

1. Kızınca bir şeyler fırlatırım.	()	()	()	()
2. Beni gerçekten seven pek çok kişi var.	()	()	()	()
3. Ani kararlar vermeye ya da düşünmeden bazı davranışlarda bulunmaya eğilimliyim.	()	()	()	()
4. Başkalarına anlatılamayacak kadar kötü şeyler düşünüyorum.	()	()	()	()
5. Çok fazla sorumluluğum var.	()	()	()	()
6. Yapabileceğim pek çok faydalı şey olduğuna inanıyorum.	()	()	()	()
7. İntiharın başkalarını cezalandırmak için iyi bir yol olmadığına inanıyorum.	()	()	()	()
8. Başkalarına karşı düşmanca duygular içindeyim.	()	()	()	()
9. Kendimi insanlardan soyutlanmış hissediyorum.	()	()	()	()
10. İnsanların bana olduğum gibi değer verdiklerine inanıyorum.	()	()	()	()